

**ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Διαδικτυακής ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

Με ΘΕΜΑ:

***«Η σημασία των κτιριακών και υλικοτεχνικών
υποδομών για το δημόσιο σχολείο
και τους μαθητές/τριες
Ερευνητικά δεδομένα και επιστημονικές
προσεγγίσεις»***

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΜΑΙΟΥ 2026

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Διαδικτυακή ΕΚΔΗΛΩΣΗ

Με ΘΕΜΑ:

**«Η σημασία των κτιριακών και υλικοτεχνικών υποδομών
για το δημόσιο σχολείο και τους μαθητές/τριες.
Ερευνητικά δεδομένα και επιστημονικές προσεγγίσεις»**

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΜΑΙΟΥ 2026

Εισηγητές:

- **Βασιλική Γιαννούτσου**, Αν. Καθηγήτρια, Αρχιτεκτονική / ΕΜΠ.
- **Γιώργος Σταμέλος**, Αν. Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών
- **Δημήτρης Κουτζής**, Πολιτικός Μηχανικός, μέλος Διοικούσας Επιτροπής του Τ.Ε.Ε.
- **Εύη Γεωργιάδου**, Πρόεδρος του Σωματείου Εργαζομένων του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας.
- **Ελίνα Τσιρόγκα**, Οικονομολόγος, στατιστική Αναλύτρια

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Συναδέλφισσες και συνάδελφοι καλησπέρα σε όλες και όλους. Να σας ευχαριστήσουμε για μια ακόμη φορά που συμμετέχετε στις διαδικτυακές εκδηλώσεις, τις δράσεις της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας όλο αυτό το διάστημα, στο πλαίσιο του πολύ μεγάλου, του πολύ σημαντικού αγώνα που δίνει ο κλάδος μας απέναντι στην εσωτερική και εξωτερική αξιολόγηση, απέναντι στα σχέδια κατηγοριοποίησης του σχολείου από την πλευρά του Υπουργείου Παιδείας και της Κυβέρνησης.

Σήμερα είναι η προτελευταία διαδικτυακή εκδήλωση της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για τη φετινή σχολική χρονιά και η τελευταία διαδικτυακή, γιατί όπως όλοι ξέρετε την επόμενη εβδομάδα θα

πραγματοποιηθεί μια πολύ σημαντική επιστημονική διημερίδα με θέμα την τεχνητή νοημοσύνη και με αυτή την εκδήλωση θα ολοκληρωθεί αυτός ο κύκλος των φετινών εκδηλώσεων, που νομίζουμε -βεβαίως αυτό θα κριθεί και από τους ίδιους τους συναδέλφους- και αυτό εισπράττουμε όλο αυτό το διάστημα, δημιουργεί μια πολύ μεγάλη παρακαταθήκη με θέσεις, πλαίσιο, διεκδικήσεις σε μια πολύ δύσκολη πραγματικά σχολική χρονιά, που η εκπαίδευση και οι εκπαιδευτικοί έχουμε μπει στο στόχαστρο, που η κυβερνητική πολιτική πολύ πιο επιθετικά θέτει στο προσκήνιο το να υπηρετεί τις ανάγκες των λίγων αυτού του τόπου και να υπονομεύσει τα μορφωτικά δικαιώματα των μαθητών και των μαθητριών μας.

Για να μην πω κάτι παραπάνω, σήμερα συναδέλφισσες και συνάδελφοι πραγματοποιούμε νομίζω μια αρκετά σημαντική, πρωτότυπη και κομβική διαδικτυακή εκδήλωση με θέμα «Η σημασία των κτιριακών και υλικοτεχνικών υποδομών για το δημόσιο σχολείο και τους μαθητές/τριες. Ερευνητικά δεδομένα και επιστημονικές προσεγγίσεις», αγγίζουμε και ανοίγουμε ένα θέμα το οποίο έρχεται στην ημερήσια διάταξη σχεδόν καθημερινά από περιστατικά τραυματισμών, πτώσεων σοβάδων, μικρότερων ή μεγαλύτερων ατυχημάτων μέσα στις σχολικές αίθουσες, αλλά και προβλήματα που είναι πάγια, δομικά και αφορούν σε τι χώρους και σε τι αίθουσες κάνουν μάθημα τα παιδιά μας, σε τι αίθουσες διδάσκουμε. Τα χιλιάδες κοντέινερς που υπάρχουν σήμερα στο δημόσιο σχολείο, τους ελλιπείς αντισεισμικούς ελέγχους, την υποχρηματοδότηση που εντείνει αυτή την κατάσταση.

Νομίζω ότι η σημερινή μας εκδήλωση θα δημιουργήσει το έδαφος για ένα πολύ μεγαλύτερο προβληματισμό και κυρίως θα ενισχύσει με επιχειρήματα, με θέσεις και διεκδικήσεις το μεγάλο αγώνα που δίνουμε σε όλη την Ελλάδα, για σχολικά κτίρια σύγχρονα, ασφαλή, μέσα στα οποία με αξιοπρέπεια και με αντιστοιχία στις δυνατότητες της εποχής μας θα γίνεται η εκπαιδευτική διαδικασία.

Οπότε περιμένουμε με ενδιαφέρον και την παρουσίαση της επιστημονικής έρευνας της ΔΟΕ και τις τοποθετήσεις και προσεγγίσεις των εξαιρετικών καλεσμένων μας.

Στη σημερινή μας εκδήλωση παίρνουν μέρος και μας τιμούν με την παρουσία τους η κα Βασιλική Γιαννούτσου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

της Αρχιτεκτονικής του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, ο κ. Γιώργος Σταμέλος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πατρών, ο κ. Δημήτρης Κουτζής, συνάδελφος πολιτικός μηχανικός, μέλος Διοικούσας Επιτροπής του Τ.Ε.Ε., η κα Εύη Γεωργιάδου επίσης μέλος της αντιπροσωπείας του Τεχνικού Επιμελητηρίου και Πρόεδρος του Σωματείου Εργαζομένων του Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας και η αγαπητή Ελίνα Τσιρόγκα, για μια ακόμη φορά για μια δεύτερη εκδήλωση που παρουσιάζουμε την έρευνα της Ομοσπονδίας, οικονομολόγος και στατιστική αναλύτρια. Προτείνω να ξεκινήσουμε αμέσως και να δώσουμε τον λόγο στην Ελίνα Τσιρόγκα να παρουσιάσει τα ερευνητικά δεδομένα που συλλέχθηκαν με πάρα πολύ μεγάλη προσπάθεια και κόπο. Μια δεύτερη ερευνητική προσπάθεια της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας για τη φετινή χρονιά, που νομίζω ότι θα μπορέσει να αξιοποιηθεί και αυτοτελώς το επόμενο διάστημα και από την Ομοσπονδία και από τους Συλλόγους.

Ελίνα ξεκινάς και αμέσως μετά θα δώσουμε τον λόγο στους υπόλοιπους ομιλητές.

Ε. ΤΣΙΡΟΓΚΑ: Καλησπέρα και από εμένα. Αρχικά θα ήθελα για ακόμη μια φορά να ευχαριστήσω τη ΔΟΕ για την πρόσκληση να βρίσκομαι στη σημερινή εκδήλωση και να ασχολούμαι κιόλας με αυτές τις έρευνες οι οποίες είναι πάρα πολύ σημαντικές.

Σήμερα θα παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα από ακόμη μια μεγάλη έρευνα που πραγματοποιήθηκε με την στήριξη και τη διοργάνωση της ΔΟΕ και η οποία αποτελεί μέρος ενός συνόλου ερευνών που έχουν διεξαχθεί τα τελευταία χρόνια και οι οποίες έρευνες μας έχουν δώσει πολύ πλούσια ερευνητικά και επιστημονικά δεδομένα για διάφορες πτυχές της εκπαίδευσης. Ακριβώς λόγω της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας που θα δούμε παρακάτω και γι' αυτή την έρευνα που έχουν, αποτελούν και μια πάρα πολύ ισχυρή βάση για περαιτέρω ερευνητική, επιστημονική αλλά και πολιτική δράση.

Σήμερα θα μιλήσουμε για υποδομές, για κτίρια και για εξοπλισμό. Είναι ένα θέμα όπως είπε και ο Πρόεδρος της ΔΟΕ νωρίτερα που απασχολεί όλους όσοι βρισκόμαστε κάθε μέρα στα σχολεία και που έχει απασχολήσει πολύ συχνά και την επικαιρότητα.

Πρόκειται για τα αποτελέσματα μιας πανελλαδικής έρευνας σε σχολεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης που αφορά κτίρια, αίθουσες και εξοπλισμούς. Σχεδιάστηκε από κοινού με τη ΔΟΕ και στη συνέχεια εγώ έκανα τη στατιστική ανάλυση των δεδομένων, την οποία και θα σας παρουσιάσω σήμερα.

Πριν προχωρήσω στην παρουσίαση της έρευνας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Βασίλη Μακρή από τη ΔΟΕ γιατί κάναμε πάρα πολύ δουλειά μαζί γι' αυτή την έρευνα, την οποία σχεδιάζουμε μήνες. Ήταν μια πάρα πολύ μεγάλη και δύσκολη διαδικασία αυτή η ερευνητική προσπάθεια και η έμπειρη ματιά του και όλη η στήριξη που είχα, ήταν πολύ σημαντική.

Αυτή η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο του '26, στάλθηκαν και πάλι ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια σε όλες τις σχολικές μονάδες της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης σε όλη την Ελλάδα σε ένα σύνολο 8.936 σχολείων. Τελικά συγκεντρώσαμε 697 πλήρως συμπληρωμένα ερωτηματολόγια από νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία. Το ποσοστό απόκρισης είναι 7,79% που σε συνδυασμό με το μέγεθος του πληθυσμού μας δίνει στατιστικά πολύ αξιόπιστα αποτελέσματα. Με επίπεδο εμπιστοσύνης 95% έχουμε ένα περιθώριο λάθους μόλις στο 3,56%.

Θέλω εδώ πριν προχωρήσω παρακάτω να σταθώ σε κάτι. Αρχικά ανταποκρίθηκαν 1.242 σχολεία, αλλά λόγω της έκτασης και της εξειδίκευσης του ερωτηματολογίου, πολλοί δεν τα ολοκλήρωσαν. Αυτό από μόνο του λέει κάτι. Λέει το εξής: οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες που έμειναν και απάντησαν μέχρι το τέλος, είναι εκπαιδευτικοί που γνωρίζουν πάρα πολύ καλά το θέμα, καθώς όπως θα δούμε, οι ερωτήσεις ήταν συχνά πολύ απαιτητικές και ζητούσαν πολύ λεπτομερή στοιχεία.

Παράλληλα οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες είναι επαγγελματίες που θέλουν να ακουστεί η φωνή τους.

Πριν ξεκινήσουμε να βλέπουμε τα αποτελέσματα, υπάρχει ένα βασικό ερώτημα: γιατί αυτή η έρευνα. Ανέφερε πάλι κάποια πράγματα πριν ο Πρόεδρος της ΔΟΕ, ωστόσο υπάρχει κι ένας πολύ απλός λόγος. Γιατί δεν υπάρχει καμία άλλη. Δεν υπάρχει μέχρι σήμερα καμία συστηματική εθνική καταγραφή της πραγματικής κατάστασης των υποδομών στα σχολεία, των κτιρίων, των αιθουσών και του εξοπλισμού, από την οπτική ιδιαίτερα αυτών που τα βιώνουν καθημερινά.

Γιατί συνήθως οι αποφάσεις για τα σχολεία λαμβάνονται συχνά χωρίς να ζητείται η γνώμη των εκπαιδευτικών της πράξης. Και ειδικά τώρα, γιατί η ανάγκη γι' αυτή την αποτύπωση είναι πιο επιτακτική από ποτέ, δεδομένου της αύξησης του μέγιστου αριθμού των μαθητών, της κατάργησης των Σχολικών Επιτροπών, αλλά και των πιέσεων στον προϋπολογισμό για την παιδεία. Αυτά είναι θέματα που απασχολούν και θα τα δούμε και παρακάτω πολύ αναλυτικά στα ευρήματα.

Πριν μπούμε στα αποτελέσματα ας δούμε ποιοι μίλησαν, γιατί αυτό έχει μεγάλη σημασία για την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των ευρημάτων.

Το δείγμα μας, αποτελείται κατά 99% από μόνιμους εκπαιδευτικούς, δηλαδή ανθρώπους που έχουν δεκαετίες εμπειρία στο σύστημα. Ο μέσος όρος υπηρεσίας είναι 27,6 χρόνια, το 68% αυτών που απάντησαν έχουν αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα: δεύτερο πτυχίο, μεταπτυχιακό ή και διδακτορικό. Πρόκειται δηλαδή για ένα δείγμα υψηλά καταρτισμένων, έμπειρων επιστημόνων, εκπαιδευτικών της πράξης που βρίσκονται κάθε μέρα στο πεδίο και ξέρουν από πρώτο χέρι τι σημαίνει να λειτουργεί ένα σχολείο.

Επιπλέον το 92% των ερωτηθέντων κατέχει θέση ευθύνης: είναι διευθυντές και διευθύντριες, υποδιευθυντές ή υποδιευθύντριες, ή προϊσταμένες – προϊστάμενοι στα νηπιαγωγεία. Η πλειοψηφία έχει πολυετή πείρα σε αυτή τη θέση και βρίσκονται κατά μέσο όρο πάνω από 10 χρόνια στο ίδιο σχολείο. Αυτό σημαίνει ότι δε μιλούν άνθρωποι που ήρθαν πρόσφατα στο σχολείο, μιλούν αυτοί που γνωρίζουν το σχολείο τους σε βάθος. Γνωρίζουν την ιστορία του, γνωρίζουν τα προβλήματά του, γνωρίζουν τις ανάγκες του.

Το δείγμα είναι γεωγραφικά αντιπροσωπευτικό. Καλύπτει και τις 13 Περιφερειακές Διευθύνσεις εκπαίδευσης και όλες τις 57 Διευθύνσεις Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας. Έχουμε σχολεία από αγροτικές περιοχές με λιγότερο από 2.000 κατοίκους, ημιαστικές, αστικές, αλλά και από μεγάλα αστικά κέντρα. Η εικόνα δηλαδή που παίρνουμε, είναι πραγματικά πανελλαδική.

Το 56% του δείγματος προέρχεται από δημοτικά σχολεία, ενώ 44% από νηπιαγωγεία. Το μέγεθος των σχολείων ποικίλλει σημαντικά από

μικρά ολιγοθέσια με 1-2 τμήματα, έως μεγάλα σχολεία με 13 και πάνω τμήματα.

Ένα πολύ σημαντικό σημείο εδώ: ο μέσος όρος μαθητών ανά τμήμα όπως υπολογίστηκε από τα στοιχεία μας, 16,52% πανελλαδικά δηλαδή, είναι σχεδόν ταυτόσημος όπως βλέπετε με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας για τη σχολική χρονιά 2024-2025. Αυτό είναι κι ένα στοιχείο που επιβεβαιώνει με έναν άλλο τρόπο την αντιπροσωπευτικότητα και την αξιοπιστία της έρευνας.

Μια σημείωση εδώ όσον αφορά τα στοιχεία για τα δημοτικά και τα νηπιαγωγεία: όπως θα δείτε παρακάτω, επιλέξαμε να παρουσιάσουμε τα στοιχεία με συχνά διαφορετικές αναφορές στα δημοτικά και διαφορετικές στα νηπιαγωγεία. Και αυτό γιατί όπως φαίνεται υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία, ωστόσο σε πάρα πολλές περιπτώσεις οι συνθήκες και οι ανάγκες είναι πολύ διαφορετικές στα δυο πλαίσια και ήταν σημαντικό να φανούν αυτές οι διαφορές.

Σχεδόν σε όλα τα σχολεία λειτουργεί Ολοήμερο 94% στα δημοτικά και 87,5% των νηπιαγωγείων. Αλλά εδώ εμφανίζεται ήδη ένα πρώτο πρόβλημα που θα δούμε και αναλυτικά παρακάτω. Το 62% των παιδιών του ολοήμερου σιτίζεται μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας, πολύ απλά γιατί δεν υπάρχει άλλος κατάλληλος χώρος σίτισης.

Πριν μπούμε στα βασικά ευρήματα της έρευνας για τα κτίρια και τις υποδομές, δυο τρεις κρίσιμες πληροφορίες που θα μας αφορούν χρήσιμες καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίασης και των αποτελεσμάτων που αφορούν στα τμήματα που λειτουργούν και στον αριθμό των μαθητών.

Το 35% των σχολείων αναφέρει ότι λειτουργούν τμήματα με πάνω από 22 μαθητές και στην τελευταία τριετία 14% των σχολείων είχε συγχωνεύσεις τμημάτων και 11% είχε υποχρεωτικές μετακινήσεις μαθητών.

Επίσης κατά την τελευταία τετραετία αυξήθηκε με νόμο ο μέγιστος αριθμός μαθητών ανά τμήμα από 22 σε 25 και ρωτήσαμε γι' αυτό το θέμα πως κρίνουν αυτό το νόμο πως κρίνουν ουσιαστικά παιδαγωγικά οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες αυτή την αύξηση και το 87,4% διαφωνεί.

Στα νηπιαγωγεία το ποσοστό διαφωνίας φτάνει σχεδόν το 92% και αυτό δεν είναι απλώς πλειοψηφία, είναι σχεδόν ομοφωνία. Σχεδόν

κανένας εκπαιδευτικός που βρίσκεται στην αίθουσα δεν θεωρεί παιδαγωγικά αποδεκτή αυτή την αύξηση.

Και με αυτά τα στοιχεία στο μυαλό μας μπαίνουμε τώρα στο κυρίως σώμα της έρευνας και ξεκινάμε με αυτό που είναι ορατό και πιο ξεκάθαρο: την κατάσταση των κτιρίων στα οποία λειτουργούν τα σχολεία μας. Το 31% των σχολείων συστεγάζεται με άλλη σχολική μονάδα, μοιράζεται δηλαδή το ίδιο κτίριο με ένα άλλο σχολείο και το 42% γειτνιάζει με άλλη σχολική μονάδα.

Το σημαντικό ωστόσο σημείο είναι η ηλικία των κτιρίων. Ένα σημαντικό ποσοστό 25% δηλαδή των κτιρίων είναι πάνω από 65 ετών, ενώ μόλις το 6% είναι κτισμένα από το 2010 και μετά. Το σχολικό μας απόθεμα δηλαδή σε μεγάλο βαθμό είναι παλιό. Το 60% των σχολείων μας στεγάζονται σε κτίρια χτισμένα πριν από το 1990 είναι δηλαδή 35 χρονών και πάνω και αυτό πιθανό να εξηγεί και πολλά από αυτά που θα δούμε στη συνέχεια.

Το 45,6% των σχολείων έχει υποστεί κάποια κτιριακή επέκταση ή τροποποίηση για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες του. Στα δημοτικά αυτό το ποσοστό ανεβαίνει στο 57%, το 11,6% χρησιμοποιεί προκάτ αίθουσες και 1 στα 4 σχολεία αξιοποιεί χώρο που δεν είχε αρχικά προοριστεί για αίθουσα διδασκαλίας, δηλαδή πρώην αποθήκες, γραφεία, ακόμη και διαδρόμους.

Η κεντρική θέρμανση υπάρχει στο 83% των σχολείων και αυτό είναι ένα ικανοποιητικό ποσοστό. Ωστόσο ο κλιματισμός, η ψύξη δηλαδή υπάρχει μόνο στο 37% των αιθουσών διδασκαλίας και αυτό σε μια χώρα με τόσο ζεστά καλοκαίρια και με ένα σχολικό έτος που ξεκινάει από αρχές Σεπτεμβρίου και τελειώνει σχεδόν τέλη Ιουνίου.

Τα μισά δημοτικά 47% χρειάζονται ανελκυστήρα που δεν υπάρχει, δηλαδή είναι σχολεία με πολλούς ορόφους που δεν έχουν ανελκυστήρα.

Ρωτήσαμε για μια μεγάλη λίστα χώρων, από αίθουσες εκδηλώσεων μέχρι ιατρεία, βιβλιοθήκες, και χώρους για άτομα με αναπηρία. Τα αποτελέσματα είναι αποκαλυπτικά: το 80% των σχολείων δεν έχει ιατρείο, το 67% δεν έχει στεγασμένους αύλειους χώρους, το 63% δεν έχει ειδικό χώρο σίτισης, ενώ το 53% δεν έχει επαρκείς χώρους υγιεινής για άτομα με αναπηρία. Αυτό είναι το σημείο που πρέπει να δώσουμε σημασία. Δε μιλάμε για πολυτέλειες, μιλάμε για βασικές ανθρώπινες συνθήκες.

Στα δημοτικά η εικόνα διαφοροποιείται λίγο. Υπάρχουν καλύτερες καλύψεις της αίθουσας Συλλόγου, εργαστήριο πληροφορικής και γραφείο διεύθυνσης, αλλά ακόμη και εδώ το 56% των σχολείων δεν έχει κλειστό γυμναστήριο, ενώ το 65% δεν έχει αίθουσα ψυχολόγου.

Επίσης ακόμη και εκεί που υπάρχουν οι χώροι, ρωτήσαμε πόσο ικανοποιητικοί είναι ως προς τη χωρητικότητά τους. Οι ανοιχτοί αύλειοι χώροι είναι ο μόνος χώρος που θα μου επιτρέψετε να πω περνάει τη βάση, καθώς είναι η μόνη επιλογή που τη δηλώνουν ως επαρκή πάνω από το 50% των σχολείων.

Από την άλλη οι στεγασμένοι αύλειοι χώροι είναι ανεπαρκείς στο 71% των σχολείων που τους έχουν, ενώ οι αποθηκευτικοί χώροι είναι ανεπαρκείς στο 49% των σχολείων που τους έχουν.

Εστιάζοντας στα δημοτικά το 80% δεν έχει ιατρείο, το 66% δεν έχει κανένα στεγασμένο αύλειο χώρο, πάνω από τα μισά δεν έχουν χώρους υγιεινής για άτομα με αναπηρία, ενώ έχουμε κι ένα 27% που δεν έχουν καθόλου ξεχωριστές τουαλέτες μαθητών.

Η ικανοποίηση από τη χωρητικότητα αιθουσών στα δημοτικά κυμαίνεται: ανεπαρκείς χαρακτηρίζονται οι θεματικές αίθουσες κατά βάση (μουσικής, καλλιτεχνικών) και οι βοηθητικές αίθουσες όπως ο χώρος σίτισης. Αλλά και το γραφείο Συλλόγου διδασκόντων, ο μοναδικός κοινός χώρος εργασίας και προετοιμασίας των εκπαιδευτικών, κρίνεται ανεπαρκής από το 44%. Από την άλλη το εργαστήριο πληροφορικής, το γραφείο διεύθυνσης, οι ανοιχτοί αύλειοι χώροι και το ανοιχτό γήπεδο μπάσκετ είναι σε σχετικά καλύτερο επίπεδο.

Τα νηπιαγωγεία παρουσιάζουν μια εντελώς διαφορετική εικόνα. Σχεδόν κανένα νηπιαγωγείο δεν έχει θεματικές αίθουσες, αλλά σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δεν έχουν χώρο σίτισης το 73%, ούτε αίθουσα εκδηλώσεων σχεδόν 72%, ούτε βέβαια χώρους υγιεινής για άτομα με αναπηρία και ούτε καν γραφείο Συλλόγου διδασκόντων. Αυτοί οι χώροι απλώς δεν υπάρχουν. Ή σε κάποιες περιπτώσεις που υπάρχουν, λειτουργούν με διαφορετική χρήση.

Όπως φαίνεται από τα στοιχεία εδώ εντοπίζεται μια συστηματική ανισότητα με στο ίδιο εκπαιδευτικό σύστημα. Τα νηπιαγωγεία λειτουργούν με σημαντικά χειρότερες υποδομές από τα δημοτικά. Η εικόνα της χωρητικότητας στα νηπιαγωγεία είναι επίσης ανησυχητική. Σε χώρους όπως η βιβλιοθήκη, οι

αποθηκευτικοί χώροι, το γραφείο Συλλόγου -όπου υπάρχουν, το ξανατονίζουμε- υπάρχουν σημαντικά προβλήματα χωρητικότητας.

Οι μόνοι χώροι που χαρακτηρίζονται επαρκείς ως προς τη χωρητικότητα σε ένα ποσοστό ικανοποιητικό, πάνω δηλαδή από το 50% είναι οι ανοιχτοί αύλειοι χώροι. Αν μη τι άλλο δηλαδή σε αρκετές περιπτώσεις τουλάχιστον σε λίγο πάνω από τα μισά νηπιαγωγεία της Ελλάδας τα νήπια έχουν χώρο στην αυλή όταν δεν βρέχει.

Συνοψίζοντας τα δεδομένα χωρητικότητας και των δυο βαθμίδων, η εικόνα συγκλίνει στο ίδιο συμπέρασμα: υπάρχει διαρκής πίεση στους υφιστάμενους χώρους με την ποιότητα να διαφέρει σημαντικά μεταξύ σχολείων, περιοχών και βαθμίδων.

47% των σχολείων έχει τουλάχιστον μια αίθουσα ανεπαρκή ως προς την χωρητικότητα μαθητών, σχεδόν 1 στα 2 σχολεία είναι αυτό και αυτό σε συνδυασμό με αυτό που είδαμε στην αρχή της παρουσίασης με την αύξηση του μέγιστου αριθμού μαθητών ανά τμήμα, είναι προφανές ότι δημιουργεί συνθήκες ασφυξίας στα σχολεία μας.

Μπαίνοντας στο θέμα της προσβασιμότητας ο μέσος όρος προσβασιμότητας στα ελληνικά σχολεία είναι 1,14 στα 2, δηλαδή σχεδόν στο μισό. Μόνο το 41% των χώρων υγιεινής είναι πλήρως προσβάσιμοι και μόνο λιγότερο από τα μισά σχολεία έχουν πλήρως προσβάσιμες εισόδους. Μόλις ανέβουμε όροφο μόλις το 15% των αιθουσών σε όροφο είναι πλήρως προσβάσιμες. Και να θυμηθούμε εδώ ότι υπάρχουν πολλά σχολεία που χρειάζονται ανελκυστήρα και δεν τον έχουν.

Επίσης θα αναφέρουμε εδώ και θα το δούμε και παρακάτω στα λόγια των συναδέλφων, ότι υπάρχουν χώροι υγιεινής για άτομα με αναπηρία, που υπάρχουν μόνο επί χάρτου καθώς δεν προσεγγίζονται λόγω σκαλοπατιών.

Στα θέματα ασφάλειας τα νούμερα γίνονται ανησυχητικά. 76% δεν έχει αυτόματη ειδοποίηση πυρόσβεσης, 52% δεν έχει σύστημα συναγερμού, 52% ουσιαστικά δεν έχει πυρασφάλεια, καθώς το 28% δηλώνει ότι έχει πυρασφάλεια που υπάρχει, αλλά δεν λειτουργεί σωστά. Προφανώς πυρασφάλεια που υπάρχει αλλά δεν λειτουργεί, είναι επί της ουσίας απουσία πυρασφάλειας. Δεν υπάρχει άλλωστε ολίγον πυρασφάλεια.

Μόλις το 18% των σχολείων βρίσκεται σε ικανοποιητική κτιριακή κατάσταση χωρίς ανάγκη παρεμβάσεων. Αυτό σημαίνει ότι 4 στα 5 σχολεία χρειάζονται κάποια μορφή κτιριακής παρέμβασης. Επιπλέον το 43% του ηλεκτρολογικού δικτύου χρειάζεται επιδιόρθωση ή ολική αντικατάσταση.

Άρα έχουμε ηλεκτρολογικά δίκτυα από τη δεκαετία του '60 και του '70 χωρίς αναβάθμιση και όπως θα δούμε παρακάτω πάλι στο λόγο των ίδιων των εκπαιδευτικών η καθημερινότητα στα σχολεία μας περιλαμβάνει βραχυκυκλώματα που συμβαίνουν και ασφάλειες που πέφτουν.

Εδώ βλέπουμε ότι οι αίθουσες μεμονωμένα φαίνεται να είναι σε λίγο καλύτερη κατάσταση καθώς ένα σημαντικό ποσοστό σχολείων όπως φαίνεται, φαίνεται να έχουν τις περισσότερες αίθουσές τους σε μέτρια ή σε σχετικά καλή κατάσταση.

63% δηλώνει ότι δεν έχει ποτέ ετήσια συντήρηση στην εσωτερική μόνωση, 59% είναι το αντίστοιχο στην εξωτερική. Αυτό είναι και το υψηλότερο ποτέ σε όλες τις κατηγορίες. Ο καυστήρας είναι σε λίγο καλύτερη μοίρα, το 52% έχει ετήσια συντήρηση και λέμε σε «καλύτερη μοίρα» όταν μόνο τα μισά σχολεία έχουν ετήσια συντήρηση στον καυστήρα τους.

Από εκεί και μετά για τα κουφώματα, την ηλεκτρολογική εγκατάσταση ή την τaráτσα σε μεγάλα ποσοστά δεν υπάρχει καμία φροντίδα σε ετήσια βάση.

Η συντήρηση συνήθως γίνεται από τους Δήμους και αυτό βέβαια μόνο σε περιπτώσεις εξωτερικού βαψίματος αυλής ή τουαλετών. Για βαθύτερες παρεμβάσεις (μόνωση, ηλεκτρολογικά, κουφώματα) είδαμε και πριν ότι η συντήρηση, ετήσια ή μη, είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Και ένα στοιχείο πολύ ενδιαφέρον. Όταν το σχολείο χρειάζεται εσωτερικό βάψιμο σε ποσοστό 11,4% επιστρατεύονται γονείς, εκπαιδευτικοί και ιδιωτικές δωρεές.

Ζητήσαμε επίσης από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν, να μας πουν με τις δικές τους λέξεις τις κτιριολογικές ανάγκες άμεσης προτεραιότητας του σχολείου τους. Οι απαντήσεις κωδικοποιημένες με βάση τη θεματική ανάλυση περιεχομένου που πραγματοποιήθηκε, μας δίνει τα εξής: πρώτοι βγαίνουν οι αύλειοι χώροι, η περίφραξη και το στέγαστρο σε ποσοστό 24%, έπονται τα κουφώματα και τα ανοίγματα, μετά είναι οι ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις και η ψηφιακή υποδομή και η μόνωση και στεγανοποίηση.

Αυτά τα νούμερα που είδαμε όμως έχουν πρόσωπο και ενδεικτικά βλέπουμε τι έγραψαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Θα αναφέρω κάποια από τα λόγια τους, μια συνάδελφος αναφέρει «κουφώματα του 1950 με τζάμια επικίνδυνα, καυστήρας και σωληνώσεις εκτός λειτουργίας εδώ και 3 χρόνια, ταβάνια που πέφτουν». Μια άλλη συνάδελφος αναφέρει ότι «πρώτη ανάγκη είναι η πλήρης επισκευή της σκεπής, εισέρχεται νερό με το τσουβάλι από πέντε μεριές στο κτίριο που φιλοξενείται το σχολείο μου. Έχουμε πέντε κουβάδες σε μόνιμη θέση».

Άλλος συνάδελφος αναφέρει «μαθητές και εκπαιδευτικοί και προσωπικό χρησιμοποιούν κοινή τουαλέτα με μια λεκάνη ανηλίκων και μια βρύση». Κάποιος άλλος αναφέρει «η ξύλινη περίφραξη πέφτει, έχει σαπίσει, η μεταλλική περίφραξη έχει τρυπήσει και έχει σκιστεί σε πολλά σημεία. Οι κούνιες βγήκαν ακατάλληλες λόγω μη συντήρησης και τις έβγαλαν», αυτοί είναι οι επαρκείς αύλειοι χώροι που είδαμε νωρίτερα.

Και κλείνοντας την ενότητα των κτιριακών και σε απόλυτη ταύτιση με τα ποσοτικά στοιχεία που είδαμε προηγουμένως, μια συνάδελφος αναφέρει «Πέφτουν διαρκώς οι ασφάλειες στους πίνακες, πριν δυο χρόνια είχε προκληθεί βραχυκύκλωμα», ενώ ένας άλλος συνάδελφος δηλώνει «δεν υπάρχει πρόσβαση ατόμων με αναπηρία στο σχολείο».

Μετά τα στοιχεία για τα κτίρια, περνάμε τώρα στη δεύτερη ενότητα της έρευνας που αφορά τον εξοπλισμό και τα υλικά, από το κέλυφος δηλαδή που είναι η κτιριακή κατάσταση πάμε στο περιεχόμενο, πάμε στον εξοπλισμό.

Ο συνολικός μέσος όρος αξιολόγησης των υποδομών στις αίθουσες είναι στο 1,36 στα 3. Δηλαδή είναι ένας μέσος όρος σαφώς κάτω από το 50% και η διαφορά εδώ μεταξύ των βαθμίδων είναι εντυπωσιακή. 1,48 στα 3 στα δημοτικά, 0,79 στα 3 στα νηπιαγωγεία δηλαδή λιγότερο από το 1/3 του μέγιστου. Ικανοποιητικές υποδομές σε πάνω από το 50% των σχολείων συναντάμε μόνο στα γραφεία της διεύθυνσης και στους ανοιχτούς αύλειους χώρους και αυτό από ό,τι βλέπετε σε χαμηλά ποσοστά. Λίγο πάνω από το 50%.

Στα δημοτικά οι χώροι που αξιολογούνται πιο θετικά είναι το γραφείο διεύθυνσης, οι ανοιχτοί αύλειοι χώροι, το εργαστήριο πληροφορικής και το γραφείο του Συλλόγου διδασκόντων. Από την άλλη οι πιο

προβληματικοί είναι οι αποθηκευτικοί χώροι, η αίθουσα εκδηλώσεων, η βιβλιοθήκη και ο χώρος σίτισης.

Στα νηπιαγωγεία η εικόνα είναι απογοητευτική. Η βαθμολογία 0,79 στα 3 αντικατοπτρίζει μια πραγματικότητα όπου κανένας χώρος δεν χαρακτηρίζεται ικανοποιητικός σε πάνω από το 50% των σχολείων. Οι περισσότεροι εξειδικευμένοι χώροι ιατρείο, βιβλιοθήκη, αίθουσα εκδηλώσεων, εργαστήριο ή δεν υπάρχουν, ή είναι πάρα πολύ ανεπαρκείς.

Προχωρώντας στον εξοπλισμό των χώρων στα δημοτικά ο διαδραστικός πίνακας υπάρχει σε πάνω από το 82% των σχολείων και αυτό είναι ένα από τα πολύ θετικά ευρήματα της έρευνας. Αλλά στα νηπιαγωγεία αντίστροφα σχεδόν 3 στα 4 δεν έχουν διαδραστικό πίνακα. Επίσης είδαμε και νωρίτερα στα κτιριακά, εξοπλισμός ψύξης δηλαδή air condition υπάρχει μόνο στο 35% των αιθουσών στο σύνολο και εδώ ξανατονίζουμε πρέπει να συνυπολογίζουμε ότι τα σχολεία λειτουργούν από τον Σεπτέμβριο έως τον Ιούνιο με θερμοκρασίες πολύ υψηλές και σε αίθουσες που πολύ συχνά είναι προκάτ ή μικρής χωρητικότητας. Και εκεί ακόμη κι όταν υπάρχει air condition πολύ συχνά είναι off λόγω μη συντήρησης ή λόγω κάποιας βλάβης.

Το 65% των δημοτικών έχει ξεχωριστή αίθουσα Συλλόγου διδασκόντων, αλλά στα νηπιαγωγεία το 97% όπως βλέπετε δεν έχει αυτόνομη αίθουσα Συλλόγου. Μόλις δηλαδή το 2% έχει ξεχωριστό χώρο. Οι νηπιαγωγοί κάνουν τις συνεδριάσεις, την προετοιμασία και τις υπηρεσιακές τους υποθέσεις είτε στο γραφείο διεύθυνσης, είτε σε κοινόχρηστους χώρους, είτε ακόμη και στις αίθουσες των παιδιών.

Και εδώ πρέπει να σημειώσουμε κάτι πολύ σημαντικό. Πριν από δέκα χρόνια και πιο πίσω σε ένα μέσο νηπιαγωγείο υπηρετούσαν 3-4 νηπιαγωγοί, σήμερα υπηρετούν κατά μέσο 7 με 10 εκπαιδευτικοί, εκπαιδευτικοί ειδικής αγωγής, παράλληλης στήριξης, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, εκπαιδευτικοί ειδικότητας των αγγλικών. Όλοι αυτοί ψάχνουν ένα χώρο, την αυλή, το διάδρομο για να κάνουν συναντήσεις με τους γονείς και ένα γραφείο για να ολοκληρώσουν το διοικητικό έργο που τους έχει ανατεθεί.

Ένα από τα θετικά ευρήματα, για να πάμε και στα θετικά που είχε αυτή η έρευνα, είναι η ταχύτητα του Internet που έχουν στα σχολεία. Μέσος όρος ταχύτητας είναι 53 mbps για το σύνολο, με 57 για τα δημοτικά και 46 για τα νηπιαγωγεία. Νούμερα, τα οποία είναι ικανοποιητικά ως μέσοι όροι.

Ωστόσο σχεδόν το 29% των δημοτικών έχει αίθουσες που δεν έχουν καθόλου σύνδεση στο Internet. Έχουμε δηλαδή σχολεία που ενώ έχουν σχετικά γρήγορο Internet στο κτίριο ή στο γραφείο του διευθυντή δεν έχουν καθόλου Internet στις αίθουσες, δεν φτάνει το Internet στις αίθουσες. Και βέβαια 24% που δεν είναι αμελητέο έχει ταχύτητα το πολύ έως 24 mbrps. Αυτό είναι 1 στα 4 σχολεία.

Όσον αφορά την κατάσταση του εξοπλισμού, ο συνολικός μέσος όρος της κατάστασης εξοπλισμού είναι 1,77 στα 4 δηλαδή και εδώ λίγο κάτω από το μέσο. Τα πιο ικανοποιητικά είναι ο εξοπλισμός γραφείου και χαρτί φωτοτυπίας που κι αυτά όπως βλέπετε ξεπερνάνε ελάχιστα το μέσο το 50%. Τα πιο προβληματικά είναι εκπαιδευτικά λογισμικά, οπτικοακουστικά μέσα και θεατρικός εξοπλισμός.

Στα δημοτικά ο μέσος όρος της κατάστασης του εξοπλισμού φτάνει στο 1,9 στα 4 πάλι κάτω από το 2 που είναι το μέσο. Η σχετικά καλύτερη εικόνα δεν αναιρεί σοβαρά κενά, καθώς το 40% δεν έχει καθόλου θεατρικό εξοπλισμό, ενώ το 32% δεν έχει εξοπλισμό, έχει γυμναστήριο ανάλογα με τις ανάγκες.

Στα δε νηπιαγωγεία ο μέσος όρος πέφτει στο 1,56 στα 4. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι ότι το 63% δεν έχει εξοπλισμό για τμήμα ένταξης, το 60% δεν έχει αθλητικό εξοπλισμό και τα εκπαιδευτικά λογισμικά είναι σχεδόν ανύπαρκτα.

Φτάνοντας να διερευνήσουμε πως καλύπτονται οι ανάγκες των σχολείων, ρωτήσαμε τους εκπαιδευτικούς ποιος συμβάλλει περισσότερο στην κάλυψη των αναγκών. Ο Σύλλογος Γονέων αναδεικνύεται ο πιο αποτελεσματικός φορέας με 55% θετική αξιολόγηση, ακολουθεί ο Δήμος με 42% θετική αξιολόγηση, ενώ το Υπουργείο και η πολιτεία έχουν μόλις 27% θετική αξιολόγηση. Οι γονείς βλέπουμε ότι είναι πρωταγωνιστές στην κάλυψη των αναγκών, ενώ το Υπουργείο λιγότερο αποτελεσματικής φορέας, κάτω ακόμη και από τις ιδιωτικές δωρεές.

Μαζί με τον Σύλλογο Γονέων το 82% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιεί πολύ συχνά ή αρκετά συχνά προσωπικό υλικό και εξοπλισμό για το σχολείο. Στα νηπιαγωγεία αυτό το ποσοστό φτάνει το 90% σχεδόν δηλαδή 9 στις 10 νηπιαγωγούς φέρνουν από το σπίτι τους υλικά, εκτυπώνουν με δικά τους χρήματα, αγοράζουν εκπαιδευτικά παιχνίδια.

Αυτό δεν είναι θέμα αφοσίωσης που συχνά συζητείται ως δεδομένο, είναι μια de facto επιδότηση του δημοσίου σχολείου από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς από τις δικές τους αποδοχές. Και αυτά τα στοιχεία έρχονται σε απόλυτη συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας για τη χρηματοδότηση που παρουσιάσαμε τον Μάρτιο, όπου το 76% δήλωνε ότι έχει καταφύγει στον Σύλλογο Γονέων για κάλυψη των αναγκών του σχολείου, το 60% σε δωρεές και αρκετοί ανέφεραν ότι πληρώνουν από την τσέπη τους ή από τον Σύλλογο διδασκόντων.

Ζητήσαμε επίσης από τους εκπαιδευτικούς να μας πουν με δικές τους λέξεις τις άμεσες ανάγκες εξοπλισμού του σχολείου τους. Οι κορυφαίες ανάγκες όπως φαίνονται είναι οι διαδραστικοί πίνακες και οι προτζέκτορες, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και laptops και tablets, εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό υλικό.

Πάλι πίσω από τα νούμερα υπάρχουν φωνές. Μια συνάδελφος αναφέρει «τρεις διαδραστικοί πίνακες είναι παλιοί και αποσυντονίζονται συνέχεια, μας τους επιδιορθώνει πατέρας μαθήτριας που ασχολείται με ηλεκτρονικούς υπολογιστές». Ένας άλλος συνάδελφος λέει «χρειαζόμαστε υπολογιστές για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Έχουμε ακόμη Windows 2007 που δεν είναι συμβατά με νέα προγράμματα».

Μια άλλη συνάδελφος λέει «χρειαζόμαστε έδρες εκπαιδευτικών. Αυτές που υπάρχουν, στηρίζονται σε τούβλα. Καρέκλες. Αυτές που υπάρχουν είναι μερικώς κατεστραμμένες. Θρανία μαθητών. Αυτά που υπάρχουν είναι εντελώς ακατάλληλα» και όπως βλέπουμε υπάρχουν και αναφορές για την αλλαγή της νομοθεσίας για τις Σχολικές Επιτροπές που είδαμε και στην έρευνα για τη χρηματοδότηση πόσα προβλήματα έχουν δημιουργήσει στα σχολεία.

Λέει χαρακτηριστικά μια συνάδελφος «Μετά την κατάργηση των Σχολικών Επιτροπών έχουμε ανάγκη από φωτοτυπικό χαρτί, μηχανήμα θερμοκόλλησης και γραφική ύλη». Και βέβαια η αγανάκτηση, ένας συνάδελφος αναφέρει «Ας σταματήσουμε επιτέλους να τα ζητάμε από τους γονείς που γίνονται οι χορηγοί μας».

Εκτός από τις τυπικές ερωτήσεις και τις ανοιχτές ερωτήσεις που είχατε πριν, δώσαμε χώρο και για ελεύθερα σχόλια σε όσους συμμετείχαν στην έρευνα και παρατηρήσεις. Οι απαντήσεις ήταν αποκαλυπτικές για την

Κτιριακή κατάσταση μια συνάδελφος αναφέρει «Η σχολική μονάδα θα έπρεπε να στεγάζεται σε δημόσιο κτίριο ειδικά κατασκευασμένο για σχολείο και όχι σε νοικιασμένο χώρο που προορίζονταν για κατάστημα», ενώ μια άλλη συνάδελφος αναφέρει «υπάρχει τουαλέτα για άτομα με αναπηρία, αλλά δεν υπάρχει πρόσβαση σε αυτό από άτομα με αναπηρία. Υπάρχουν σκάλες που δεν επιτρέπουν την πρόσβαση».

Για τη χρηματοδότηση και τη διαχείριση μια συνάδελφος αναφέρει «Είναι ανάγκη να υπάρξει διαφάνεια και στις επισκευαστικές παρεμβάσεις του Δήμου στα σχολεία, καθώς και Μητρώο καταγραφής τους για να μη στηρίζονται αυτές σε εξυπηρετήσεις προς αρεστούς διευθυντές τα σχολεία, αλλά στις πραγματικές ανάγκες. Να μοιραζόμαστε δηλαδή τη φτώχεια μας, αλλά να τη μοιράζουμε τουλάχιστον δίκαια».

Φτάνουμε στο τελευταίο μέρος της σημερινής παρουσίασης που είναι τα συμπεράσματα. Πέντε αριθμοί που συνοψίζουν τα πιο κρίσιμα ευρήματα:

- Μόνο 1 στα 5 σχολεία βρίσκεται σε ικανοποιητική κτιριακή κατάσταση,
- το 82% των εκπαιδευτικών χρησιμοποιεί προσωπικό υλικό για το σχολείο,
- 62% των μαθητών ολοήμερου σιτίζεται μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας,
- 0,79 στα 3 η βαθμολογία των υποδομών στα νηπιαγωγεία,
- 55% των σχολείων ο Σύλλογος Γονέων έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην κάλυψη αναγκών.

Και εδώ θέλω να θυμηθούμε ξανά ποιοι μιλάνε και τι σημαίνει αυτό για την αξιοπιστία των ευρημάτων. 697 μόνιμοι και μόνιμες εκπαιδευτικοί, με μέσο όρο 27 χρόνια υπηρεσίας από 57 Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, 92% σε θέση ευθύνης και 68% με αυξημένα ακαδημαϊκά προσόντα. Έμπειροι επιστήμονες, εκπαιδευτικοί της πράξης με τεράστια εμπειρία στα ελληνικά σχολεία.

Συνοψίζοντας μόνο 1 στα 5 σχολεία όπως είπαμε βρίσκεται σε ικανοποιητική κατάσταση, τα υπόλοιπα 4 χρειάζονται κάτι: από μερική αναβάθμιση μέχρι άμεση ανέγερση νέου κτιρίου.

Και τι λείπει το 80% των σχολείων είναι χωρίς ιατρείο, το 67% χωρίς στεγασμένους αύλειους χώρους, το 63% χωρίς χώρο σίτισης. 73%

χωρίς κλειστό γυμναστήριο και 62% των παιδιών όπως είδαμε τρώει στην τάξη, ενώ το 53% δεν έχουν χώρους υγιεινής για άτομα με αναπηρία.

Σε ό,τι έχει να κάνει με τη χωρητικότητα το 47% των σχολείων έχει τουλάχιστον μια αίθουσα ανεπαρκή ως προς τη χωρητικότητα των μαθητών, σχεδόν δηλαδή το 1 στα 2 και είναι προφανές ότι η κατάσταση επιδεινώνεται με την αύξηση του μέγιστου αριθμού μαθητών ανά τμήμα.

Συναντήσαμε επίσης κενά ασφαλείας στα περισσότερα σχολεία, πυρασφάλεια που δεν υπάρχει ή που δεν λειτουργεί, απουσία συστήματος συναγερμού, ελλιπή σήμανση εξόδων κινδύνου. Πολύ αρνητικά στοιχεία και για την προσβασιμότητα η οποία είναι μια νομική και ηθική υποχρέωση που όπως είδαμε δεν τηρείται. Μέσος όρος προσβασιμότητας 1,14 στα 2 σχεδόν το 50% των δημοτικών χρειάζεται ανελκυστήρα γιατί έχει ορόφους. Τουαλέτες για ΑμεΑ όταν υπάρχουν συχνά δεν προσεγγίζονται και το πιο σοκαριστικό όπως μου φάνηκε εμένα, είναι ότι στα μισά σχολεία δεν υπάρχει προσβασιμότητα ούτε καν στην είσοδο.

Αν πάμε στη συντήρηση είναι συνήθως είναι όπως είδαμε αποσπασματική. Τα μισά σχολεία έχουν ετήσια συντήρηση στον καυστήρα και αυτό είναι το καλύτερο ποσοστό που έχουμε. Για μόνωση, κουφώματα, ηλεκτρολογικά ελάχιστη ή καμία τακτική συντήρηση. Το αποτέλεσμα είναι σχολεία που υποβαθμίζονται βαθμιαία χωρίς κανείς να παρεμβαίνει συστηματικά.

Τα σχόλια των εκπαιδευτικών μιλούν από μόνα τους: «5 κουβάδες σε μόνιμη θέση» «κοντέινερ για 15 χρόνια», «μια τουαλέτα για παιδιά και δασκάλους» «αυλή στην είσοδο πολυκατοικίας». Αυτή είναι η πραγματικότητα.

Οι 4 μεγαλύτερες κτιριολογικές ανάγκες είναι οι αύλειοι χώροι και το στέγαστρο, τα κουφώματα, οι ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις και η μόνωση. Αυτές είναι οι προτεραιότητες που έθεσαν οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί.

Όσον αφορά τον εξοπλισμό συναντάμε διαδραστικούς πίνακες 15ετίας, λογισμικά εκτός υποστήριξης, υπολογιστές με Windows 2007, αίθουσες χωρίς Internet. Αυτή βέβαια είναι μια εικόνα όχι ψηφιακού μετασχηματισμού, αλλά ψηφιακής αποσύνθεσης. Στις πρώτες θέσεις των άμεσων αναγκών εξοπλισμού βρίσκουμε τους διαδραστικούς πίνακες και τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Η εικόνα από το γενικότερο εξοπλισμό των αιθουσών είναι αποκαρδιωτική: μέσος όρος εξοπλισμού 1,9 στα 4 στα δημοτικά, 1,56 στα 4 στα νηπιαγωγεία και στα δύο κάτω από το μισό και με σοβαρά κενά τόσο σε θεατρικό, αθλητικό, μουσικό εξοπλισμό, όσο και σε ψηφιακό εξοπλισμό και σε εκπαιδευτικά λογισμικά.

Και ένα από τα πιο σημαντικά ευρήματα: τα νηπιαγωγεία λειτουργούν συστηματικά με χειρότερες συνθήκες από τα δημοτικά. Βαθμολογία 0,79 στα 3 για νηπιαγωγεία έναντι του 1,48 στα 3 για τα δημοτικά, αίθουσες που δεν υπάρχουν, εξοπλισμός που λείπει, χώρος Συλλόγου που δεν υπάρχει. Τα πιο μικρά παιδιά φοιτούν στα χειρότερα εξοπλισμένα σχολεία και αυτό είναι μια δομική ανισότητα.

Ποιος καλύπτει τα κενά; Ο Σύλλογος Γονέων, είναι η απάντηση. Αναδεικνύεται ο πιο αποτελεσματικός φορέας. Οι γονείς βάζουν, επιδιορθώνουν υπολογιστές, διαδραστικούς και έπιπλα. Ακολουθεί ο Δήμος και το Υπουργείο αξιολογείται ως ολιγότερο αποτελεσματικός.

Και σε μια έκπληξη που δεν εκπλήσσει, οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αναφέρονται ρητά ως φορέας κάλυψης αναγκών. Το 82% όπως είδαμε χρησιμοποιεί δικό του υλικό, αγοράζουν εκπαιδευτικό υλικό, παιχνίδια, γραφική ύλη, υλικά διακόσμησης.

Και η φράση που μου έμεινε εμένα πιο πολύ απ' όλα τα λόγια των συναδέλφων «Να μοιράζουμε τη φτώχεια μας, αλλά να τη μοιράζουμε τουλάχιστον δίκαια». Κατάργηση Σχολικών Επιτροπών καθυστερήσεις στις πάγιες εντολές, αδιαφάνεια στις διαδικασίες επισκευών και συντηρήσεων, αδυναμία αγοράς ακόμη και βασικών υλικών. Και σε αυτή την έρευνα όπως και στην προηγούμενη προκύπτει ξεκάθαρα ότι η γραφειοκρατία έχει γίνει εμπόδιο στη λειτουργία των σχολείων.

Και βέβαια με αυτά τα δεδομένα αρχίζει και γίνεται απόλυτα κατανοητό γιατί το 87,4% διαφωνεί με την αύξηση των μαθητών ανά τμήμα. Και αυτό είναι μια αντίθεση που είναι πρωτίστως παιδαγωγική.

Συνοψίζοντας και κλείνοντας η έρευνα αναδεικνύει 8 κύρια θέματα:

1. Ελλείψεις εξοπλισμού
2. Κτιριακή υποβάθμιση που δεν αντιμετωπίζεται συστηματικά
3. Ελλείψεις ασφαλείας σε χώρους που φιλοξενούν παιδιά

4. Ψηφιακό χάσμα και τεχνολογική απαξίωση
5. Αδυναμία πρόσβασης ατόμων με αναπηρία
6. Συστηματική ανισότητα μεταξύ νηπιαγωγείων και δημοτικών
7. Εκπαιδευτικοί ως κρυφοί χορηγοί, το 82% δαπανά ίδια μέσα
8. Γονείς ευεργέτες. Σε πάνω από τα μισά σχολεία ο βασικός φορέας κάλυψης είναι οι γονείς. Οι γονείς σε ρόλο ελαιοχρωματιστή, IT support, μαραγκού.

Σας ευχαριστώ πολύ και να ευχαριστήσω για άλλη μια φορά τη ΔΟΕ που με αυτή την έρευνα μας έδωσε τη δυνατότητα να έχουμε τόσο σημαντικά στοιχεία για τα σχολεία μας και βέβαια να πω εδώ ένα τεράστιο ευχαριστώ στους 697 εκπαιδευτικούς που αφιέρωσαν χρόνο -40 με 50 λεπτά χρειαζόταν το κάθε ερωτηματολόγιο για να συμπληρωθεί- για να συμπληρώσουν το τόσο απαιτητικό ερωτηματολόγιο και να μας παρέχουν τόσο λεπτομερείς πληροφορίες και να καταθέσουν βέβαια τη φωνή και τις απόψεις τους. Χάρη σε αυτούς νομίζω σήμερα μπορέσαμε να φωτίσουμε τόσο κρίσιμα και ουσιαστικά ζητήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ την Ελίνα Τσιρόγκα για την εξαιρετική παρουσίαση που βασίζεται φυσικά στους συναδέλφους που αφιέρωσαν τον χρόνο τους για να πάρουν μέρος, να συμβάλλουν και να βοηθήσουν, τους οποίους επίσης ευχαριστούμε πολύ.

Θα ήθελα να πω μόνο συνάδελφοι και συναδέλφισσες ότι είχαμε περίπου την εικόνα της έρευνας, αλλά νομίζω ότι είναι από τις λίγες φορές που είναι μια έρευνα και τα στοιχεία που παρουσιάζει, να αποτυπώνουν τόσο καλά την πραγματικότητα που ζουν οι συνάδελφοι μέσα στα σχολεία. Είναι εντυπωσιακό.

Αυτή είναι η εικόνα, αυτή είναι η κατάσταση μέσα στα σχολεία και μέσα σε αυτές τις συνθήκες οι χιλιάδες εκπαιδευτικοί προσπαθούν να κρατήσουν τα σχολεία όρθια. Είναι πολύ σημαντικό και νομίζω ότι επειδή το Υπουργείο αρέσκεται να μιλάει για αξιολόγηση και αξιοκρατία, ορίστε μια πραγματική αξιολόγηση της πραγματικής κατάστασης, ορίστε τα ζητήματα που θα έπρεπε να λύσουν.

Νομίζω ότι αυτή η έρευνα που είναι καταπέλτης, αποκαλύπτει και την κοροϊδία από την πλευρά του Υπουργείου και της Κυβέρνησης σε αυτό το πλαίσιο που έχει ονομάσει αξιολόγηση ότι δεν θέλει να λύσει κανένα

πρόβλημα. Αντιθέτως θέλει να φορτώσει όλα αυτά τα προβλήματα στον κόσμο και νομίζω ότι ισχύει στο 100% αυτό που είχαμε πει και για την προηγούμενη έρευνα της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας ότι είναι ένα εργαλείο, ένα όπλο μάχης και αν έχει μια σημασία είναι αυτή η έρευνα να αξιοποιηθεί το επόμενο διάστημα σε όλα τα επίπεδα από τους Συλλόγους, από τους συναδέλφους στα σχολεία, από ανθρώπους που θέλουν να παρουσιάσουν την κατάσταση μέσα στα σχολεία. Θα σταλεί στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, είναι ένα εργαλείο που πραγματικά μπορεί να μας βοηθήσει.

Δεν λέω κάτι παραπάνω, δίνω αμέσως τον λόγο για τη συνέχεια της συζήτησης στην κα Εύη Γεωργιάδου.

Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Καλησπέρα και από εμένα, ευχαριστώ για την πρόσκληση και συγχαρητήρια και για την πρωτοβουλία γενικά με αυτές τις εκδηλώσεις, αλλά και για την έρευνα. Δεν ξέρω γιατί δεν μπορώ να διαμοιράσω την παρουσίασή μου, ίσως κάτι πρέπει να κάνει ο host. Δεν πειράζει, είχα κάποια πράγματα, αλλά δεν θα ήθελα να καθυστερήσω. Εκτός αν θέλετε να μιλήσει ο επόμενος, να δοκιμάσω να μπω με άλλο browser .

(Διαλογικές συζητήσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Αν δεν έχει αντίρρηση να ξεκινήσει ο κ. Σταμέλος.

Γ. ΣΤΑΜΕΛΟΣ: Σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκληση, να πούμε συγχαρητήρια για την έρευνα, είμαστε και σε μια χώρα που δυσκολευόμαστε να λέμε καλά λόγια, οπότε είναι σημαντικό να το πούμε. Μάθαμε πολλά πράγματα, ήταν μια πολύ καλή αποτύπωση και το συμπέρασμα είναι ότι παρ' όλο που υπάρχει μια διαφοροποίηση στα σχολεία μας, η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική.

Είναι πολύ χειρότερη στα νηπιαγωγεία από ό,τι στα δημοτικά, χωρίς τα δημοτικά να είναι σε εξαιρετική κατάσταση. Και όταν υπάρχουν άνθρωποι οι οποίοι πηγαίνουν στη δουλειά τους και εύχονται στη φύση, στην τύχη ή στη Θεία Πρόνοια... ό,τι πιστεύει ο καθένας, να μην τους πέσει η οροφή στο κεφάλι, νομίζω ότι είναι μια προτεραιότητα αδήριτη την οποία πρέπει να προβάλλουμε. Που σημαίνει ότι από τη στιγμή που υπάρχουν σημαντικά τρέχοντα προβλήματα, αυτά είναι και προβλήματα προτεραιότητας.

Παρ' όλα αυτά επειδή είδα με εξαιρετικό ενδιαφέρον τις δυο προηγούμενες συναντήσεις που είχατε κάνει για τα κτίρια, όπου έμαθα πάρα πολλά πράγματα και έμεινα ιδιαίτερα εντυπωσιασμένος από τη συζήτηση, δράττομαι αυτής της ευκαιρίας χωρίς να ξεχνάω ότι τα τρέχοντα είναι πολύ σημαντικά για τους ανθρώπους και την καθημερινότητά τους.

Απλώς μέσα από τις συζητήσεις που έγιναν, είδα ότι δεν είναι μόνο τα τρέχοντα που μας αφορούν, είναι και οι προοπτικές, είναι και η σκέψη. Σε αυτό θα ήθελα εγώ να επιμείνω, τονίζοντας παράλληλα και πάντα ότι η καθημερινότητα είναι πολύ σημαντική, άρα δεν την ξεχνάμε απλώς να βάλω επιπλέον πράγματα τα οποία θα μπορούσε κάποιος να κουβεντιάσει.

Επιτρέψτε μου να τοποθετηθώ με βάση την ειδικότητά μου. Ξέρετε η ειδικότητά μου είναι η εκπαιδευτική πολιτική, οπότε να το θέσω στα πλαίσια της ειδικότητά μου. Μιλάμε για το εκπαιδευτικό σύστημα, το εκπαιδευτικό σύστημα δεν υπάρχει από πάντα, βασίζεται σε μια ιδέα συνήθως λέμε της γαλλικής επανάστασης, έκανε περίπου ένα αιώνα να στηθεί. Στήνεται στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και εν πάση περιπτώσει παρ' όλο που του σέρνουμε διάφορα, πέτυχε δυο μοναδικά πράγματα στην ιστορία της μόρφωσης, της μάθησης, της εκπαίδευσης κατά την άποψή μου.

Το πρώτο είναι ότι σχολικοποίησε όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας τουλάχιστον σε αυτόν που λέμε αναπτυγμένο κόσμο και κατάφερε παρ' όλες τις αδυναμίες να πετύχει μια μερική έστω, αλλά για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία μια μερική κοινωνική κινητικότητα. Δυο πολύ σημαντικά επιτεύγματα στην ανθρώπινη ιστορία.

Το εκπαιδευτικό σύστημα επειδή δημιουργήθηκε κάτω από συγκεκριμένες ιστορικές συνθήκες, θεωρήθηκε ότι είναι πυλώνας συγκρότησης του κράτους. Γιατί; Γιατί προετοίμαζε τη νέα γενιά να ενταχθεί σε μια συγκεκριμένη κοινωνία μιας συγκεκριμένης επικράτειας και ήταν κιάλας πολύ σημαντικό για το κράτος και τις πολιτικές του.

Ενώ είχαμε αυτή την ιδέα πολύ διαδεδομένη και πολύ κυρίαρχη, στο τέλος της δεκαετίας του '80 έχουμε εκείνη την περίφημη συνέντευξη της Θάτσερ το '88-'89 που στην ερώτηση «Μα τι κάνετε; Δεν φοβάστε μήπως δημιουργήσετε πρόβλημα στο Ηνωμένο Βασίλειο;» η Θάτσερ γύρισε και απάντησε στο δημοσιογράφο «Δηλαδή θεωρείτε ότι αν κλείσουμε τα σχολεία

θα κινδυνεύσει το Ηνωμένο Βασίλειο;» και έβαλε τα γέλια και από εκεί και πέρα έχουμε μια καινούργια πραγματικότητα.

Γιατί οι πολιτικές οι οποίες αναπτύχθηκαν από εκεί και πέρα σε όλο τον κόσμο -και αυτό είναι ενδιαφέρον αλλά είναι μια άλλη συζήτηση- ώθησαν στην επιλεκτική αποχώρηση του κράτους από το εκπαιδευτικό σύστημα. Στην Ελλάδα αυτό έγινε με πιο ήπιες μορφές, αλλά έγινε. και αυτό νομίζω ότι συνέβη γιατί σε χώρες όπου έχουν υπαρξιακό πρόβλημα αυτές οι πολιτικές δεν περνάνε πολύ καλά, παρ' όλο που υπάρχουν. Όταν λέω «υπαρξιακό πρόβλημα» εννοώ τη σχέση της Ελλάδας με την Τουρκία.

Παρ' όλα αυτά και στην Ελλάδα όπως και στις υπόλοιπες χώρες τουλάχιστον εκεί όπου συντονίζονται οι πολιτικές είχαμε αυτό που ονομάσαμε για να συνεννοούμαστε γρήγορα, νεοφιλελεύθερες πολιτικές.

Σε αυτό το πλαίσιο τα τελευταία χρόνια έρχεται και κάτι άλλο. Έρχεται η τεχνητή νοημοσύνη η οποία αλλάζει πάρα πολλά πράγματα και θα αλλάξει πολύ περισσότερα στα επόμενα χρόνια. Δεν ξέρω αν έχει δίκιο ο Γκέιτς που ανέφερε κάποια στιγμή ότι «δύο επαγγέλματα που θα εξαφανιστούν έως το 2035 είναι εκείνα του γιατρού και του εκπαιδευτικού» ελπίζω πως όχι, αλλά κάτι σηματοδοτεί και σίγουρα δείχνει μια εξατομίκευση την οποία τη ζούμε και τη ζούμε μέσα από τις πολιτικές ενσωμάτωσης τις οποίες και τις θέλουμε. Αλλά οι πολιτικές ενσωμάτωσης κρύβουν και διαφορετικούς αριθμούς, αν θέλουμε να είμαστε αποτελεσματικοί.

Συνεπώς εκείνο το οποίο τίθεται όλο και πιο συχνά έστω και αν δεν είναι ευθέως είναι ότι τελικά το έχουμε ανάγκη αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα; Οι ιδέες και οι τάσεις περί home schooling είναι μέσα σε αυτά τα πλαίσια της αναζήτησης εάν έχουμε πια ανάγκη το εκπαιδευτικό σύστημα ή όχι, γιατί επαναλαμβάνω ότι όντως το εκπαιδευτικό σύστημα είναι μια ιστορική κατασκευή. Δεν υπήρχε από πάντα.

Και εδώ είναι ο ρόλος μας και εδώ θα αρχίσω να μπαίνω στη συζήτηση που κάνουμε σήμερα, γιατί πρέπει να βρούμε επιχειρήματα -φαντάζομαι ότι όλοι συμφωνούμε εδώ- ότι ναι, το εκπαιδευτικό σύστημα έχει λόγο ύπαρξης. Άρα θα πρέπει να το στηρίξουμε.

Ένα πράγμα το οποίο βρίσκω πολύ σημαντικό στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι οι αξίες. Στα σχολεία μας δημιουργούμε τον αυριανό πολίτη και αυτό δεν μπορεί να το κάνει κανένα home schooling και είναι αμφίβολο αν

μπορεί να το κάνει η ιδιωτική εκπαίδευση. Αξίες όπως η αλληλεγγύη, η ισότητα, η δημοκρατία, η δικαιοσύνη είναι αξίες οι οποίες νομίζω ότι είναι ισχυρό ατού γι' αυτό που λέμε εκπαιδευτικό σύστημα και σχολείο.

Αυτή η τάση για εξατομίκευση έχει συνέπειες. Τι συνέπειες; Το μοντέλο του μετωπικού δασκάλου -και όταν λέω «δάσκαλος» εννοώ σε όλες τις βαθμίδες Πρωτοβάθμια, Δευτεροβάθμια, Τριτοβάθμια- φαίνεται να είναι ξεπερασμένο. Εάν ο μετωπικός δάσκαλος και επαναλαμβάνω στις τρεις βαθμίδες είναι κάτι ξεπερασμένο γιατί δεν μπορεί να ανταγωνιστεί ούτε το Google, ούτε την AI, τότε αυτό μας θέτει ένα βασικό ερώτημα και εδώ έρχομαι να το συνδέσω με τις προηγούμενες συναντήσεις που κάνατε, τις οποίες είδα στο video, για την έννοια του χώρου μάθησης.

Εκείνο που έλεγαν οι προηγούμενοι ομιλητές σε άλλες συναντήσεις είναι ότι το σχολείο όπως είναι σήμερα, είναι ένα προϊόν του τέλους του 19^{ου} αιώνα. Αυτό το μοντέλο είναι αμφίβολο εάν μπορεί να συνεχιστεί και στις μέρες μας. Αυτό θέτει ένα θέμα στο πως κανένας μπορεί να περάσει από την παραδοσιακή σχολική τάξη, αυτή που τη ζήσαμε όλοι μας και τη ζούμε, σε αυτό που ονομάζουμε σήμερα χώρους μάθησης.

Αυτό φαίνεται σιγά - σιγά και στην συγκεκριμένη έρευνα, διότι όταν μιλάμε για βιβλιοθήκη, όταν μιλάμε για αίθουσα υπολογιστών, μιλάμε για άλλο πράγμα. Δε μιλάμε για την τυπική σχολική μάθηση, άρα υπάρχει μια διαδικασία όπου σιγά - σιγά μετακινούμαστε προς το πιο σύγχρονο που είναι ο χώρος μάθησης.

Και βέβαια εκεί μπαίνει το ερώτημα της διαχείρισης του χώρου που θα έπρεπε να γίνει.

Η μετακίνηση αυτή δεν είναι εύκολη και δεν είναι εύκολη γιατί η σχολική τάξη -και όταν λέω «σχολική τάξη» εννοώ και στις τρεις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος- είναι πυλώνας συγκρότησης της ταυτότητάς μας, όλων εμάς που διδάσκουμε η τάξη μας είναι κάτι πολύ σημαντικό για τη συγκρότηση του πως βλέπουμε τον εαυτό μας και το επάγγελμά μας.

Έχει όμως και ενδιαφέροντα στοιχεία πέρα από το ότι οδηγεί προς μια μεγαλύτερη ευελιξία στη διαδικασία μάθησης, ξεπερνάει και τον δείκτη «μαθητές ανά εκπαιδευτικό». Γιατί σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να σκεφτούμε, αν διαμορφώναμε ένα δείκτη «μαθητές ανά διδάσκοντα σε

χώρο μάθησης» είναι διαφορετικό πράγμα και μπορεί να έχει κι ένα ενδιαφέρον αυτό να το κουβεντιάσει κανένας στο μέλλον.

Εν πάση περιπτώσει για να επανέλθω στα ευρήματα, τα ευρήματα δείχνουν μια διαφοροποιημένη, κατάσταση μη ικανοποιητική από την άλλη. Αλλά δείχνουν το σχολείο το οποίο υπάρχει σήμερα και το οποίο λίγο πολύ είναι το ίδιο από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, δηλαδή ένα παραλληλόγραμμο, με ένα διάδρομο στη μέση και δεξιά – αριστερά αίθουσες ανά τάξη.

Η σκέψη είναι εάν αυτό το μοντέλο μπορεί να συνεχιστεί και στο μέλλον, νομίζω ότι αυτό το μοντέλο το οποίο ούτως ή άλλως είναι μη ικανοποιητικό θα έπρεπε να αλλάξει και νομίζω ότι δίνει μια καινούργια δυναμική και καινούργια επιχειρήματα υποστήριξης γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα είναι κάτι πολύ σημαντικό. Γιατί έχουμε φτάσει σε αυτό το σημείο, να προσπαθούμε να βρούμε επιχειρήματα για το γιατί το σχολείο υπό τη μορφή εκπαιδευτικού συστήματος, είναι σημαντικό. Και είμαστε εκεί. Και άρα χρειάζεται να συγκροτήσουμε επιχειρήματα γι' αυτό.

Άρα νομίζω ότι απ' όλη αυτή τη συζήτηση, από τις δυο προηγούμενες συναντήσεις και από τη σημερινή με την παρουσίαση κι αυτής της έρευνας, ουσιαστικά τίθεται κατά ένα τρόπο πέρα από το προφανές στην καθημερινότητα -την οποία δεν πρέπει να ξεχνάμε και πρέπει να προβάλλουμε- το πώς πρέπει να είναι το σχολείο του αύριο, για να μπορέσει να παρακολουθήσει τις εξελίξεις και για να αναπτύξει μια επιχειρηματολογία ότι έχω νόημα ύπαρξης. Επαναλαμβάνω είμαστε εκεί σήμερα και αυτό φαίνεται από διάφορα στοιχεία.

Το ότι ο κύριος χορηγός των σχολείων είναι οι γονείς, ή ότι οι εκπαιδευτικοί φέρνουν μόνοι τους στο σχολείο τα πράγματα που χρειάζονται για τη δουλειά τους, είναι ισχυρές ενδείξεις. Αυτό ως προς το χώρο.

Να πω δυο πράγματα για να ολοκληρώσω για τον εξοπλισμό. Για τον εξοπλισμό εγώ είμαι ιδιαίτερα απαισιόδοξος. Και είμαι ιδιαίτερα απαισιόδοξος, γιατί όπως ξέρετε πια δεν αγοράζουμε υπολογιστές, τους νοικιάζουμε για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Φαντάζομαι ότι αυτή ήταν η πολιτική της Microsoft ή της Apple οι οποίοι ήταν αποτελεσματικοί και κατάφεραν να πείσουν Κυβερνήσεις να τη στηρίξουν. Που σημαίνει ότι αγοράζεις ένα προϊόν και μπορείς να το χρησιμοποιήσει καλά ουσιαστικά για

μια πενταετία. Μετά παύει να ανανεώνεται, να επικαιροποιεί τα λογισμικά του και ξεπερνιέται και συν τω χρόνω δεν μπορεί να μπει σε καινούργιες εφαρμογές.

Τώρα αν κρίνω από το Πανεπιστήμιο, εγώ έχω δικαίωμα να ζητήσω να αγοράσω έναν υπολογιστή. Ακόμη κι αν ζητήσω το τελευταίο μοντέλο σήμερα, το 2026, θα το πάρω μετά από δύο ή δυόμιση χρόνια. Αν αυτό το μοντέλο έχει διάρκεια ζωής πενταετίας, σημαίνει ότι κάθε δυο τρία χρόνια πρέπει να αλλάζω τον υπολογιστή μου.

Αν αυτό το δούμε σε επίπεδο 9.000 σχολικών μονάδων και των αιθουσών τους, απλώς οδηγούμαστε σε αδιέξοδο. Άρα εκεί πραγματικά καταλαβαίνω τι λένε αυτοί που απάντησαν στην έρευνα, ενώ σε θέματα κτιρίου μπορώ να στηρίξω μια συζήτηση για το πως μπορεί να εξελιχθεί το πράγμα ούτως ώστε να στηρίξουμε την επιχειρηματολογία για το σχολείο και για το εκπαιδευτικό σύστημα, για τον εξοπλισμό εάν δεν αλλάξουν αυτές οι σκανδαλώδεις πολιτικές που έχουν επιβάλλει οι μεγάλες εταιρείες νομίζω ότι ποτέ το σχολείο δεν θα μπορέσει να έχει τον κατάλληλο εξοπλισμό. Και αυτό είναι πραγματικά ένα αδιέξοδο.

Και εκεί αναρωτιέμαι ποιος θα μπορούσε να είναι ο ρόλος του κράτους και της κάθε Κυβέρνησης, για να προστατεύσει τον εξοπλισμό των σχολείων.

Για να ολοκληρώσω, να πω ότι κατά την άποψή μου αυτή η έρευνα δείχνει την τρέχουσα κατάσταση. Η τρέχουσα κατάσταση συνολικά είναι μη ικανοποιητική, που σημαίνει ότι αυτό πρέπει να προβληθεί. Είναι σημαντικό οι άνθρωποι να πηγαίνουν στη δουλειά τους και να αισθάνονται ασφαλείς και να έχουν αυτά που χρειάζονται για να κάνουν σωστά τη δουλειά τους.

Από εκεί και πέρα όμως επειδή αλλάζουν τα πράγματα και επειδή το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ένας κοινωνικός θεσμός, προϊόν της ιστορίας πρέπει να παρακολουθούμε τις εξελίξεις και πρέπει κάθε φορά να επικαιροποιούμε τα επιχειρήματα που μπορούν να το στηρίξουν.

Εκεί νομίζω ότι ανοίγει μια συζήτηση για το πώς μπορούμε να εξελιχθούμε από την ιδέα της σχολικής τάξης στην ιδέα του χώρου μάθησης. Ως προς τον εξοπλισμό αυτών των χώρων μάθησης δεν είμαι καθόλου αισιόδοξος υπό τις παρούσες συνθήκες και με τις εφαρμοζόμενες πολιτικές

που έχουν οι μεγάλοι παγκόσμιοι πάροχοι, υπό την ανοχή ή ακόμη και τη στήριξη των επιμέρους Κυβερνήσεων.

Και πάλι να σας συγχαρώ γι' αυτή την έρευνα, ήταν πάρα πολύ σημαντική. Ελπίζω να έδωσα κάποια ερεθίσματα για μια γενικότερη συζήτηση, θα περιμένουμε και τους άλλους ομιλητές για να ανταλλάξουμε ιδέες και απόψεις. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Εμείς ευχαριστούμε κ. Σταμέλο και νομίζω ότι η τοποθέτησή σας πλαισιώνει με ένα πιο θεωρητικό υπόβαθρο τα εμπειρικά δεδομένα που έχουμε μπροστά μας και ανοίγει αρκετές ενδιαφέρουσες πτυχές για προβληματισμό, που μπορεί να αναπτυχθεί και στη σημερινή συζήτηση αλλά και στην πορεία. Σας ευχαριστούμε πολύ.

Δίνουμε τον λόγο τώρα στην κα Εύη Γεωργιάδου για τη δική της εισήγηση, νομίζω αντιμετωπίστηκαν και τα τεχνικά θέματα, οπότε περιμένουμε με ενδιαφέρον την τοποθέτησή σας.

Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Με συγχωρείτε για πριν που υπήρξε το θέμα, αλλά νομίζω το λύσαμε. Νομίζω όπως έχει πάει μέχρι τώρα η εκδήλωση δείχνει ακριβώς αυτή τη σημασία που πιστεύω ότι θα περάσω κατ' ευθείαν για να μην φάμε και τον χρόνο.

Αυτό που θα ήθελα εγώ να πω από την πλευρά μου και νομίζω αναδεικνύεται και από την έρευνα που κάνατε, αλλά και από άλλες δραστηριότητες και τα ζητήματα που αναδεικνύει και διεκδικεί και η Διδασκαλική Ομοσπονδία και συνολικότερα οι εργαζόμενοι στον κλάδο, είναι ότι το θέμα, γιατί μπορεί να εστιάζουμε και να είναι και το θέμα της ημερίδας η σχολική στέγη, αλλά στην πραγματικότητα πρέπει να δούμε συνολικότερα το ζήτημα, που δεν περιορίζονται τα προβλήματα που αφορούν και την ασφάλεια και την υγεία των μαθητών και των εκπαιδευτικών και συνολικότερα.

Δεν περιορίζονται φυσικά στο κτίριο, ούτε μόνο όσον αφορά θέματα που λέμε ότι πέφτουν οι σοβάδες, πέφτουν τα ταβάνια και τα λοιπά, ή θέματα ελλιπούς συντήρησης, ή θέματα αντισεισμικής θωράκισης που θα μιλήσει και ο συνάδελφος Κουτζής στη συνέχεια, αλλά είναι ένα ευρύτερο ζήτημα το οποίο αφορά στην πραγματικότητα και τους κινδύνους για την υγεία και για την ασφάλεια και των εκπαιδευτικών κατ' αρχήν, που πρέπει κι αυτό να το δούμε ευρύτερα, που δεν έχει να κάνει μόνο με κινδύνους ατυχημάτων, αλλά ακόμη και με επαγγελματικές ασθένειες και μια σειρά ζητήματα.

Φυσικά δεν το επιτρέπει ο χρόνος, αλλά το θίγω γιατί μέσα σε αυτό το συνολικό πλαίσιο πρέπει να δούμε το ζήτημα της στέγης και των κτιρίων και θεμάτων που αφορούν φυσικά την υγεία και ασφάλεια των μαθητών, αλλά με μια ιδιαίτερη έμφαση και στις έκτακτες καταστάσεις κινδύνου, που τι εννοούμε. Εννοούμε κινδύνους που αφορούν πυρκαγιές και εκρήξεις, φυσικά και κινδύνους όπως είναι ο σεισμός και άλλες φυσικές καταστροφές, οι πλημμύρες.

Να θυμίσουμε και εδώ στη χώρα μας έχουμε μια σειρά τέτοιου είδους προβλήματα αλλά και σε διεθνές επίπεδο, να θυμίσουμε τη Βαλένθια και όχι μόνο. Και βεβαίως ο κίνδυνος ενός βιομηχανικού ατυχήματος μεγάλης έκτασης σε περιοχές που μπορεί να έχουμε γειτνίαση με εγκαταστάσεις υψηλού κινδύνου και εκεί μπορεί να υπάρχουν σχολεία, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το Πέραμα και άλλες τέτοιες περιοχές στη χώρα μας και βεβαίως κι άλλου τύπου έκτακτες καταστάσεις που πάντα όταν εξετάζουμε αυτό το θέμα το βλέπουμε από τις επιδημίες, μέχρι και τις κακόβουλες ενέργειες ή αν μπορεί να γίνει ένα black out και τα λοιπά.

Αυτό το λέω περισσότερο διότι όταν εξετάζουμε αυτό το πλαίσιο που λέμε τι κινδύνους έχω, τι μέτρα πρέπει να παρθούν είτε τεχνικά είτε οργανωτικά, πρέπει να το βλέπουμε συνολικά.

Θα μπορούσε φυσικά να ρωτήσει κάποιος «εντάξει επειδή μιλάμε και τώρα πυρκαγιές, εκρήξεις, είναι υπαρκτός αυτός ο κίνδυνος;». Δυστυχώς είναι υπαρκτός και αυτό πρώτα και κύρια το υπογραμμίζει η ίδια η φύση αυτού του κινδύνου, δηλαδή για να ξεκινήσει μια φωτιά ή να έχουμε αυτό τον κίνδυνο πυρκαγιάς και έκρηξης σε ένα χώρο του σχολείου, όπως και σε οποιοδήποτε χώρο, πρέπει να υπάρχουν μια σειρά προϋποθέσεις όπως είναι αν έχω εύφλεκτες ουσίες, εγκαταστάσεις θέρμανσης, εύφλεκτα υλικά, μπορεί κάτι να ξεκινήσει από ελλιπή συντήρηση στις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις, να έχουμε κακές πρακτικές, κακόβουλες ενέργειες.

Δυστυχώς η ελληνική και η διεθνής εμπειρία αναδεικνύει ότι είναι υπαρκτός αυτός ο κίνδυνος και μπορεί να έχουμε φυσικά και πολύ σοβαρά περιστατικά που να έχουν ακόμη και τραυματισμούς και θανάτους, δεν είναι μόνο δηλαδή ότι μπορεί να υπάρχει ο κίνδυνος για τις υποδομές.

Και βεβαίως ο κίνδυνος μεγάλου ατυχήματος που ξαναλέω έχει να κάνει με το που βρίσκεται ένα σχολείο, με τι γειτνιάζει, από τι κινδυνεύει.

Χωρίς να θέλω να κουράσω, θα μπορούσαμε να μιλάμε για ώρες με στοιχεία, αλλά υπάρχουν δεδομένα. Εδώ έχω χαρακτηριστικά κάποια δεδομένα από τις ΗΠΑ από στοιχεία που καταγράφει ο αντίστοιχος Οργανισμός, η αντίστοιχη Πυροσβεστική όπου μέσα σε τέσσερα χρόνια σε 3.230 περιστατικά με πυρκαγιές σε σχολικές εγκαταστάσεις βλέπουμε ότι μεγάλο μέρος, από άποψη πρωτεύοντα ρόλου ήταν αστοχίες ή βλάβες σε ηλεκτρικές εγκαταστάσεις ή και άλλες βέβαια δράσεις και άλλα εναρκτήρια γεγονότα που οδήγησαν σε περιστατικά και τραυματισμούς και με υλικές ζημιές.

Βλέπουμε εδώ τα στατιστικά ή πιο ειδικά για τα δημοτικά σχολεία αναδεικνύεται ότι πολλά περιστατικά μπορεί να ξεκίνησαν από κάποιες πρακτικές που μπορεί να είχαν να κάνουν με παιχνίδι με πηγές θερμότητας όμως αυτό δεν αλλάζει ότι αυτή η επικινδυνότητα υπάρχει, ιδιαίτερα όταν μιλάμε για πιο μικρά παιδιά και υπογραμμίζει ακριβώς τη σημασία της πρόληψης και των θεμάτων που πρέπει να δει κανείς από την άποψη των μέτρων ασφάλειας.

Πολλά περιστατικά έχουν συμβεί παλαιότερα και πιο πρόσφατα σε δημοτικά -δεν θα κουράσω τώρα με δεδομένα- και στη χώρα μας που είχαν να κάνουν με βραχυκυκλώματα, με ελλιπή συντήρηση ακόμη και άγνωστες αιτίες, πυρκαγιές που μπορεί να ήταν ακόμη και σε Μέσα μεταφοράς και βεβαίως να θυμίσουμε το τραγικό γεγονός που είχαμε σε δημοτικό σχολείο στις Σέρρες με την έκρηξη στο λεβητοστάσιο που είχε να κάνει με κακή πρακτική το πώς γίνονταν μια σειρά εργασίες και είχαν σαν αποτέλεσμα δυστυχώς το θάνατο ενός μαθητή.

Όπως επίσης ξαναλέω ότι και ο κίνδυνος βιομηχανικού ατυχήματος μεγάλης έκτασης που μπορεί να επηρεάσει μια σχολική μονάδα και συνολικότερα βέβαια και κατοικημένες περιοχές και τον πληθυσμό είναι υπαρκτός. Με πιο πρόσφατο παράδειγμα που υπογραμμίζει ακριβώς ότι είναι υπαρκτός αυτός ο κίνδυνος και επειδή οι φορείς του εργατικού λαϊκού Κινήματος, όλοι οι εκπαιδευτικοί, οι Σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων ιδιαίτερα σε περιοχές όπως είναι στο Πέραμα που βλέπουμε κι εδώ στην εικόνα που είχαμε το φετινό ατύχημα την πυρκαγιά στις εγκαταστάσεις πετρελαιοειδών, βγαίνουν στους δρόμους, είναι συνεχώς σε αγωνιστικές κινητοποιήσεις αναδεικνύοντας τη σημασία απομάκρυνσης μιας σειράς επικίνδυνων

εγκαταστάσεων από κάποιες περιοχές όπου έχουμε γειννίαση με κατοικίες, με σχολεία και άλλες δραστηριότητες που μπορεί να υπάρχουν παιδιά.

Αυτό φυσικά δεν αφορά μόνο τη χώρα μας και σε διεθνές επίπεδο υπάρχουν αντίστοιχα προβλήματα. Για παράδειγμα το 2001 στη Γαλλία στη Τουλούζ είχε γίνει ένα βιομηχανικό ατύχημα μεγάλης έκτασης σε ένα εργοστάσιο λιπασμάτων, που ένα από τα ζητήματα που ανέδειξε ήταν ακριβώς ο χωροταξικός σχεδιασμός του που βρισκόταν το εργοστάσιο αυτό. Ήταν πολύ κοντά σε μια σειρά δραστηριότητες όπως σχολεία, Μέσα μεταφοράς και κατοικίες, που ευτυχώς δεν είχαμε θύματα, χρειάστηκε όμως να υπάρξει εκκένωση μιας μεγάλης περιοχής για να αποφευχθούν σοβαρότερες περιπτώσεις.

Επειδή εστιάζω σε αυτό το κίνδυνο και ξαναλέω ότι είναι σε εξέλιξη μια σειρά αγωνιστικές πρωτοβουλίες φορέων και Συλλόγων γονέων και εκπαιδευτικών σε αυτή την περιοχή, ιδιαίτερα μετά το ατύχημα που έγινε στο Πέραμα, διότι είμαστε και σε μια περίοδο που οξύνονται και οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι στο πλαίσιο της κλιμάκωσης πολεμικών συγκρούσεων, που κανείς καταλαβαίνει ότι μπορεί να υπάρχουν και τέτοιους κίνδυνοι. Οπότε το που βρίσκεται ένα σχολείο μπορεί επίσης να έχει μεγάλη σημασία.

Και φυσικά για όλα τα φυσικά φαινόμενα -για τον σεισμό δεν θα μιλήσω γιατί θα μιλήσει ο συνάδελφος Κουτζής- και με τις πλημμύρες υπάρχει το πρόβλημα. Έχουμε θρηνήσει θύματα και στην χώρα μας και στη Μάνδρα και στη Θεσσαλία και σε πάρα πολλές περιοχές. Θυμίζω το περιστατικό που πραγματικά είναι κανείς να απορεί πως τον 21^ο αιώνα σήμερα να είμαστε σε μια κατάσταση όπου να χρειάζεται ακόμη και με μια απλή νεροποντή να βγουν οι μαθητές με αυτό τον τρόπο που βλέπουμε στη φωτογραφία, θυμίζω το 2021 που πλημμύρισε σχολείο στη Νέα Φιλαδέλφεια και βεβαίως πολλά άλλα τέτοια περιστατικά.

Το κρίσιμο ζήτημα επειδή μιλάμε για την ασφάλεια, για τη σχολική στέγη συνολικότερα για το πλαίσιο προετοιμασίας, υπάρχει ένα ζήτημα. Εστιάζω στο θέμα των έκτακτων καταστάσεων, διότι είναι αρκετά σοβαρό αν σκεφτούμε ότι μπορεί για παράδειγμα να χρειαστεί να έχουμε εκκένωση σε περίπτωση μιας φυσικής καταστροφής ή μιας πυρκαγιάς, ή κάποιου άλλου τέτοιου ατυχήματος.

Υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις ασφαλούς εκκένωσης και προστασίας, αν σκεφτούμε ότι μπορεί να υπάρχουν μια σειρά σχολεία όπου δεν εξασφαλίζονται ούτε η επάρκεια των εξόδων κινδύνου, των ελεύθερων χώρων καταφυγής, το ότι μπορεί να έχουμε μεγάλο αριθμό παιδιών σε κάθε κτίριο, να έχουμε παιδιά με ειδικές ανάγκες, μπορεί να υπάρχουν υπόγειες αίθουσες και για να οργανωθεί μια ασφαλής εκκένωση και συνολικότερα η αντιμετώπιση ενός τέτοιου περιστατικού χρειάζεται να υπάρχουν και τα μέτρα πρόληψης, η συνολικότερη προετοιμασία για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων που έχει και τον εξοπλισμό πυρόσβεσης, ή της έγκαιρης ειδοποίησης, αλλά και αυτός που θα οργανώσει όλη αυτή τη διαδικασία πρώτα και κύρια πέφτει το βάρος φυσικά στους εκπαιδευτικούς που αν δούμε τα ζητήματα που κι εσείς τα αναδεικνύεται και σε σχέση με την επάρκεια προσωπικού, την εκπαίδευσή τους για τέτοιου είδους ζητήματα, προκύπτουν μια σειρά προβλήματα.

Και αυτά έχουν να κάνουν συνολικότερα βέβαια και με την υποχρηματοδότηση και με μια συζήτηση που πολλές φορές όταν συζητάμε αυτά τα θέματα υπάρχει το θέμα του ποιου είναι η ευθύνη, αν είναι του Δήμου, αν είναι της Περιφέρειας, αν είναι κεντρικών Υπηρεσιών. Το ζήτημα είναι ότι συνολικότερα υπάρχει μια πολιτική η οποία δεν εξασφαλίζει αυτή τη στιγμή την προετοιμασία έναντι έκτακτων καταστάσεων στα σχολεία και βεβαίως σε άλλες υποδομές.

Αυτό νομίζω με τον πιο χαρακτηριστικό τρόπο το έδειξε και η έρευνα που μας παρουσιάστηκε πριν. Δηλαδή όλα αυτά τα θέματα με τα κενά στα θέματα ασφάλειας και πυρασφάλειας που μας παρουσίασε η πρώτη εισήγηση, τα ζητήματα της ελλιπούς συντήρησης, ακόμη και θέματα που αφορούσαν την προσβασιμότητα σε σχέση με τα άτομα με ειδικές ανάγκες αναδεικνύουν ακριβώς αυτές τις δυσκολίες, ιδιαίτερα για τις έκτακτες καταστάσεις.

Μιας και λέω για τα στοιχεία εδώ είναι ένα παράδειγμα από παλαιότερη μελέτη που είχαμε κάνει στο Ελληνικό Ινστιτούτο Υγείας και Ασφάλειας σε συνεργασία το '19 και ήταν μέσω ερωτηματολογίου για τον πληθυσμό συνολικότερα και τους εργαζόμενους και είχαμε και μια ενότητα που αφορούσε το αν υπάρχουν διαδικασίες έκτακτης ανάγκης και εκκένωσης στο σχολείο, το νηπιαγωγείο ή τον παιδικό σταθμό και αν έχει λάβει για

παράδειγμα το παιδί.... Ρωτούσαμε δηλαδή τους γονείς εφόσον είχαν στην οικογένεια κάποιο άτομο που ήταν άτομο με ειδικές ανάγκες και είχαμε ρωτήσει ότι αν έχει λάβει μέρος σε άσκηση για περίπτωση σεισμού, ή σε ασκήσεις εκκένωσης και όπως βλέπουμε τα ποσοστά ήταν αρκετά χαμηλά αυτών που απαντούσαν ναι.

Βεβαίως υπάρχουν κι άλλα ζητήματα ασφάλειας και υγείας που αφορούν και τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές και συνολικότερα όλους τους εργαζόμενους που μπορεί να εμπλέκονται από φύλακες, εργαζόμενους σε Υπηρεσίες Καθαριότητας, που μπορεί να βρίσκονται και στον χώρο του σχολείου.

Είτε αυτά έχουν να κάνουν με τραυματισμούς από πτώσεις, όχι μόνο τα ταβάνια που πέφτουν όπως έγινε το πρόσφατο περιστατικό που είναι και η φωτογραφία, αλλά κι άλλου τύπου τραυματισμούς από αιχμηρές επιφάνειες, από εξοπλισμό, από ηλεκτρικό ρεύμα, από μια σειρά ελλείψεις στα μέτρα που μπορεί να είναι και στις αίθουσες και στα εργαστήρια και σε άλλες δραστηριότητες που μπορεί να συμβαίνουν.

Δεν είναι μόνο αυτό, μπορεί να έχουμε και τον κίνδυνο από την έκθεση σε επικίνδυνους παράγοντες χημικούς, φυσικούς δηλαδή ακτινοβολίες το ίδιο το θερμικό περιβάλλον, βιολογικούς παράγοντες. Για όλα αυτά να θυμίσω μόνο το ότι ακόμη και σε περίπτωση που μπορεί να είναι ένα κτίριο σε καλή κατάσταση, να βαφτεί ή να έχει συντηρηθεί, ακόμη και εκεί μπορεί να υπάρχουν κάποιοι κίνδυνοι έκθεσης, είναι το γνωστό σύνδρομο του άρρωστου κτιρίου που αφορά και εργασιακούς χώρους και χώρους γραφείων και χώρους σχολείων.

Υπάρχουν ζητήματα που αφορούν την ίδια την εργονομία του χώρου, δηλαδή το κατά πόσο μιας και μιλάγαμε πριν για υπολογιστές, για θρανία, για καρέκλες πως εξασφαλίζεται η εργονομική διεύθετηση όλων αυτών των καταστάσεων.

Και βεβαίως για να κλείσω αυτή την πρώτη εισήγηση να πούμε ότι στην πραγματικότητα πρέπει να πάμε ανάποδα. Όπως σε κάθε εργασιακό χώρο προφανώς και σε ένα χώρο σχολείου όπου έχουμε και τους μαθητές, έχουμε ευαίσθητη ομάδα πληθυσμού, τα βήματα που συνήθως όταν κάποιος πρέπει να προσεγγίσει το θέμα της διαχείρισης υγείας και ασφάλειας, είναι ότι πρέπει να κάνω μια ολοκληρωμένη εκτίμηση κινδύνων. Με βάση αυτή την

εκτίμηση των κινδύνων για το σύνολο των κινδύνων να δούμε ποιος πρέπει να είναι ο σχεδιασμός των μέτρων πρόληψης και ετοιμότητας αντιμετώπισης για την περίπτωση μιας έκτακτης κατάστασης. Να εφαρμοστούν αυτά τα μέτρα και αυτά τα μέτρα πάντα φυσικά είναι και οργανωτικά και τεχνικά και προφανώς για να γίνει όλο αυτό χρειάζεται έλεγχος της εφαρμογής τους, αξιολόγηση των διαδικασιών, επαναπροσέγγιση και τα λοιπά.

Αν θέλουμε να το πάμε με τα επιστημονικά κριτήρια η πιο αξιόπιστη πρώτα και κύρια προσέγγιση είναι να προσπαθήσω να εφαρμόσω τις αρχές της εγγενούς ασφάλειας, όπως λέμε. Τι εννοούμε με αυτό; Εννοούμε την πρόληψη του κινδύνου στην πηγή. Πρώτα για παράδειγμα να δούμε χωροταξικά που βρίσκεται ένα σχολείο, τι αποστάσεις ασφαλείας θα έχει από επικίνδυνες εγκαταστάσεις, να εξασφαλίσουμε την αντισεισμική θωράκιση, να εξασφαλίσουμε την πρόληψη του κινδύνου στην πηγή με το να έχω για παράδειγμα μικρότερο αριθμό μαθητών ανά σχολείο και ανά αίθουσα. Ποιες θα είναι οι κτιριολογικές προδιαγραφές, ο εργονομικός σχεδιασμός, επάρκεια προσωπικού. Όλα αυτά δηλαδή που βοηθούν στο να μειώσω την επικινδυνότητα.

Και βεβαίως αναλόγως στη συνέχεια και των συγκεκριμένων καταστάσεων, θα πρέπει να εφαρμοστούν τεχνικά μέτρα που αφορούν τον εξοπλισμό, τα οχήματα, τη συντήρησή τους, τα συστήματα ασφαλείας, την πυροπροστασία που αφορά και το να υπάρχουν τα μέσα προφανώς πυρόσβεσης, πυρανίχνευσης και συναγερμού αν χρειαστεί, αλλά και πριν από αυτό η εξασφάλιση της πυραντοχής του κτιρίου, το να μην έχουμε γρήγορη μετάδοση της φωτιάς, να εξασφαλιστούν δηλαδή όλες οι προδιαγραφές παθητικής πυροπροστασίας, οι έξοδοι κινδύνου και οι οδοί διαφυγής.

Και βεβαίως η οργανωτική πλευρά που αφορά τα μέτρα, το πώς θα υπάρχουν ακόμη και προφυλάξεις και από μη εξουσιοδοτημένες ενέργειες τρίτων, αλλά μέρος όλων αυτών και ιδιαίτερα για τις έκτακτες καταστάσεις όπως είπα και προηγουμένως είναι και η επάρκεια του προσωπικού, η κατάλληλη εκπαίδευση και των εκπαιδευτικών και όλων των άλλων εμπλεκόμενων και η εξασφάλιση φυσικά όλων αυτών των διαδικασιών.

Για να κλείσω με αυτή την παρουσίαση, να πω ότι δεν είναι τεχνικό ζήτημα. Νομίζω ότι όλα αυτά που αναδεικνύουμε και από την έρευνά σας αναδεικνύεται και από την εμπειρία δυστυχώς από καταστροφές και από

ατυχήματα και εδώ να πούμε ότι ειδικά για τους εκπαιδευτικούς υπάρχουν και μια σειρά ζητήματα, δηλαδή ούτε μελέτες έχουν γίνει, ούτε καταγράφονται τα εργατικά ατυχήματα.

Υπάρχουν ζητήματα που είχαν αναδειχθεί και με συγκεκριμένες περιπτώσεις εκπαιδευτικών που μπορεί όταν είναι αναπληρωτές στον φόβο του τι μπορεί να συμβεί σε σχέση με την συνέχιση της εργασιακής τους διαδικασίας, να πρέπει, όπως αναγκάστηκε μια εκπαιδευτικός να γυρίσει ενώ ακόμη δεν είχε τελειώσει η αναρρωτική και τέτοια θέματα που βεβαίως αφορούν συνολικότερα τα εργατικά ατυχήματα στην χώρα μας που δεν καταγράφονται ολοκληρωμένα.

Αυτά τα επίσημα στοιχεία που δημοσιεύονται είναι ελλιπή, πολλούς κλάδους δεν τους περιλαμβάνουν και από την άλλη επαγγελματικές ασθένειες που φυσικά και οι εκπαιδευτικοί έχουν πολλές επαγγελματικές ασθένειες, δεν καταγράφονται καθόλου στη χώρα μας όχι μόνο για το δικό σας κλάδο και συνολικότερα.

Αυτό το ζήτημα που θα ήθελα να κλείσω με αυτό, είναι ότι στην πραγματικότητα είναι πολιτικό το πρόβλημα. Έχει να κάνει με το τι σχολείο θα έπρεπε να έχουμε και τι σχολείο έχουμε σήμερα και που εντάσσεται αυτό. Σε μια πολιτική που σήμερα έχουμε εμπορευματοποίηση της παιδείας όπως έχουμε εμπορευματοποίηση και άλλων κοινωνικών αγαθών και της υγείας, όταν έχουμε μια σειρά χρηματοδοτήσεις να κόβονται, να μην υπάρχουν όταν πρόκειται για τα σχολεία, όταν πρόκειται για τα Νοσοκομεία, όταν πρόκειται για άλλες κοινωνικές υπηρεσίες και δομές, την ίδια στιγμή που μπορεί να δίνονται δισεκατομμύρια για οπλικά συστήματα και άλλα.

Υπάρχει μια συζήτηση που πρέπει κανείς να δει ότι όλα αυτά μας αφορούν φυσικά όλους και να πρέπει να διεκδικήσουμε ακριβώς απέναντι σε αυτή την κατάσταση, δηλαδή δεν μπορεί σήμερα στον 21^ο αιώνα που είμαστε στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης και κάνετε την ημερίδα την επόμενη εβδομάδα, που είναι όντως ένα πολύ σημαντικό θέμα, υπάρχουν όλες οι τεχνολογικές και επιστημονικές δυνατότητες να προληφθούν κίνδυνοι και στον χώρο του σχολείου και συνολικά.

Και βεβαίως αντίστοιχα αυτό αφορά και την πολιτική προστασία γενικά, δηλαδή την προστασία από φυσικές καταστροφικές, από τεχνολογικές

καταστροφές είτε είμαστε στον χώρο κατοικίας, είτε είμαστε στον χώρο εκπαίδευσης, είτε είμαστε στον χώρο εργασίας.

Το θέμα είναι να εφαρμοστούν τα όποια μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν και από αυτή την άποψη προφανώς και ο ρόλος όλων των φορέων και της εκπαιδευτικής κοινότητας, των γονέων, οι συνδικαλιστικοί φορείς των εργαζομένων και άλλοι φορείς που παλεύουν για να έχουμε αυτό που λέμε σύγχρονα και ασφαλή σχολεία με βάση τις σύγχρονες ανάγκες εκπαίδευσης, υγείας και ασφάλειας είναι στην προμετωπίδα. Έχει σημασία να συνεχίσουμε σε αυτή την κατεύθυνση και να μπουν σε αυτές τις διεκδικήσεις όπως είναι ήδη, να αξιοποιηθούν και τα πορίσματα της έρευνας και όλων αυτών των δράσεων για να μπορέσουμε τελικά να εξασφαλίσουμε και την ασφάλεια των μαθητών και των εκπαιδευτικών και όλων. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ την κα Γεωργιάδου για την εξαιρετική εισήγηση που νομίζω ότι προσεγγίζει το θέμα της σημασίας των υποδομών του δημοσίου σχολείου από την άποψη της ασφάλειας και μας τονίζει και μας αναδεικνύει για μια ακόμη φορά ότι δυστυχώς αυτό το θέμα, το μεγάλο θέμα που όπως αναφέρθηκε και στην εισήγηση το αντιμετωπίσαμε πολλές φορές και με τραγικό τρόπο, αντιμετωπίζεται ως κόστος από τις Κυβερνήσεις διαχρονικά.

Αντιθέτως άλλες προτεραιότητες επιλέγονται σε αντίθετη κατεύθυνση από τις ανάγκες μας. Θεωρώ εξαιρετικά σημαντική και τη διάσταση, φυσικά δεν μπορούμε να την εξαντλήσουμε σήμερα, του ίδιου του ρόλου των εκπαιδευτικών, της επιβάρυνσης των εκπαιδευτικών, των επαγγελματικών ασθενειών, της εξουθένωσης που βιώνουν από αυτές τις πολιτικές, που νομίζω ότι συνδυάζεται πολύ άμεσα με το θέμα της ασφάλειας και της υγείας, οπότε ανοίγουν πτυχές και για μελλοντική συζήτηση και διεκδίκηση.

Δίνουμε αμέσως τον λόγο στο συνάδελφο Κουτζή για την εισήγησή του.

Δ. ΚΟΥΤΖΗΣ: Καλησπέρα και από εμένα. Η σημερινή ημερίδα είναι διαχρονικά επίκαιρη, αφού στη σχολική στέγη σε όλη τη χώρα κυριαρχεί η έλλειψη κατάλληλων και ασφαλών υποδομών με σύγχρονες προδιαγραφές. Η δική μου παρέμβαση θα επικεντρωθεί στην ασφάλεια των σχολικών κτιρίων σε δομική και μη δομική τρωτότητα.

Εισαγωγικά ξεκινώ με αναφορά στην εξέλιξη των αντισεισμικών Κανονισμών στην Ελλάδα, δηλαδή με τι Κανονισμούς κατασκευάζονταν κατά την παράδο των χρόνων τα κτίρια, άρα και τα σχολεία μας. Να πω ότι το 1928 έγινε με τοπική ισχύ ο πρώτος αντισεισμικός Κανονισμός που αφορούσε την Κόρινθο και το Λουτράκι μετά από ένα καταστροφικό σεισμό που έγινε στην περιοχή.

Το 1959 αυτός ο πρώτος αντισεισμικός Κανονισμός πλέον είχε εφαρμογή σε όλη τη χώρα. Για να έχει εφαρμογή σε όλη τη χώρα, είχαν προηγηθεί το '53 ο σεισμός στο Αργοστόλι με μέγεθος 7,2, στις Σοφάδες το '54 με 7, στο Βόλο το '55 με 6,2, στην Αμοργό με 7,5 βαθμούς της κλίμακας Ρίχτερ, στη Ρόδο με μέγεθος 7,2 το '57.

Το '85 είναι ένα σημείο καμπής γιατί έγιναν κάποιες τροποποιήσεις και συμπληρώσεις σε αυτό το Βασιλικό Διάταγμα του '59 και για να γίνουν αυτές οι συμπληρώσεις είχαν προηγηθεί οι ισχυροί σεισμοί της Θεσσαλονίκης του '78 και των Αλκυονιδών με 6,7 Ρίχτερ το '81, που είχε άμεσες επιπτώσεις και στην Αττική.

Το '95 καθιερώθηκε ολοκληρωτικά ο ΝΕΑΚ είχε παράλληλη εφαρμογή με τον Κανονισμό του '59 με τις προδιαγραφές του '85 από το '92. Ο ΝΕΑΚ αποτελεί τομή στον αντισεισμικό σχεδιασμό και βέβαια σε αυτόν οδήγησαν οι καταστροφικοί σεισμοί της Καλαμάτας το '86 και της Γουμένισσας το '90.

Παρ' όλο που από το '92 έγινε νόμος του κράτους είχε παράλληλη εφαρμογή το ξαναλέω και το τονίζω μέχρι το '95 ...

Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Δημήτρη συγνώμη που σε διακόπτω, αν αλλάζεις τις διαφάνειες νομίζω δεν τα βλέπουμε εμείς.

(Διαλογικές συζητήσεις)

Δ. ΚΟΥΤΖΗΣ: Το 2001 είναι ακόμη ένα νέο σημείο τομής μετά τον καταστροφικό σεισμό της Πάρνηθας που επέσπευσε την αναθεώρηση του Νέου Ελληνικού Αντισεισμικού Κανονισμού ως ΕΑΚ 2000 που τέθηκε σε εφαρμογή από το 2001. Ο ΕΑΚ 2000 τροποποιήθηκε ξανά το 2010.

Επίσης παρ' όλο που είχαμε πολλές ζημιές από σεισμούς και χρειαζόνταν επεμβάσεις στα κτίρια αυτά και που υπήρχε ανάγκη αποτίμησης της φέρουσας ικανότητας των υπάρχοντων κτιρίων, ώστε αν χρειαστεί να

γίνουν επεμβάσεις ενίσχυσης, δεν είχε τεθεί σε εφαρμογή Κανονισμός επεμβάσεων, αλλά υπήρχαν κάποιες τεχνικές οδηγίες.

Η πρώτη εφαρμογή του Κανονισμού επεμβάσεων έγινε το 2012 και μέχρι σήμερα έχουν γίνει τρεις αναθεωρήσεις. Να σημειώσω εδώ ότι ο Κανονισμός επεμβάσεων το πρώτο σχέδιό του ήταν έτοιμο από το 2004 και είχε δοθεί σε κάποιες εταιρείες που ασχολούνταν με αυτό και σε κάποιους τεχνικούς συμβούλους για επισημάνσεις, προτάσεις και στα Πολυτεχνεία.

Επίσης σήμερα έχουμε την παράλληλη εφαρμογή των ευρωκωδίκων, την αντικατάσταση του παραρτήματος Ε του ΕΑΚ που αφορά τις προσθήκες σε υπάρχοντα κτίρια και το δευτεροβάθμιο προσεισμικό έλεγχο που θεσμοθετήθηκε το 2022 πως θα γίνεται.

Από αυτά όλα έχω δυο παρατηρήσεις. Γίνεται φανερό από την αναφορά που έκανα η ευθύνη του κράτους διαχρονικά στην καθυστέρηση νομοθέτησης εφαρμογής σύγχρονων μεθόδων στον αντισεισμικό σχεδιασμό αλλά και αναθεώρησης παραδοχών σε σχέση με τη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας. Ενώ υπήρχε η τεχνική γνώση, αυτό καθυστέρουσε τραγικά.

Να το πω και με ένα προσωπικό παράδειγμα. Το 1986='87 που έκανα «Μπετό» εγώ στο Πολυτεχνείο της Πάτρας και «Αντισεισμική μηχανική», εφαρμόζαμε τους νέους Κανονισμούς που εφαρμόστηκαν το '95, υπήρχε δηλαδή η γνώση. Γιατί καθυστέρησε τόσο πολύ η πολιτεία, είναι ένα ερώτημα.

Η δεύτερη παρατήρηση είναι ότι σημείο καμπής θεωρείται το 1985. Πράγματι το 1985 όπως είπα και πριν στον πρώτο αντισεισμικός Κανονισμό του '59 λήφθηκαν υπόψη σημαντικές παράμετροι που καθιστούσαν τον σχεδιασμό του κτιρίου πιο ασφαλή. Όμως ο σχεδιασμός έγινε για παραδοχές σεισμικών δράσεων που θα δεχτούν τα κτίρια σημαντικά μικρότερων από ό,τι με τον ΕΑΚ του '85 και πολύ περισσότερο σε σχέση με τον ΕΑΚ του 2001 που αναθεωρήθηκαν ξανά οι Ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας.

Αυτές οι παρατηρήσεις έχουν μεγάλη αξία όπως θα δείτε και παρακάτω. Και αυτό γιατί η Ελλάδα δεν είναι κάποια χώρα η οποία είναι σεισμική. Έχει την πρώτη θέση στην Ευρώπη, είναι η πρώτη σειсмоγενής χώρα της Ευρώπης και η 6^η παγκοσμίως. Το ότι πολλοί σεισμοί γίνονται στην

θάλασσα και έχουμε σωθεί αρκετές φορές, δεν σημαίνει ότι πάντα θα γίνεται αυτό και πρέπει να υποτιμούμε τα σεισμικά φαινόμενα.

Είναι απαραίτητος και αναγκαίος ο προσεισμικός έλεγχος των κτιρίων; Σχεδόν 7 στα 10 κτίρια στην Ελλάδα έχουν κατασκευαστεί πριν το '85 και είπαμε τι σημαίνει αυτό. Τα κτίρια πρέπει να επιθεωρούνται περίπου κάθε 10 έτη, όπως προβλέπει και ο Ελληνικός Κανονισμός Οπλισμένου Σκυροδέματος του 2000 και τα κτίρια πρέπει να συντηρούνται με ευθύνη του ιδιοκτήτη όπως προβλέπει και ο κτιριοδομικός Κανονισμός όπως θεσμοθετήθηκε το 2023.

Είναι απαραίτητος ο προσεισμικός έλεγχος και εδώ να δούμε μια ακόμη περίπτωση. Επειδή υπάρχει μεγάλη σύγχυση πολλές φορές μεταξύ προσεισμικού και μετασεισμικού ελέγχου, πριν προχωρήσουμε να πούμε για τον προσεισμικό έλεγχο να ξεκαθαρίσουμε μερικά πράγματα.

Ο προσεισμικός έλεγχος έχει τρία στάδια: έχει προληπτικό χαρακτήρα με σκοπό την ενδεχόμενη προσεισμική ενίσχυση, πραγματοποιείται με επιθεώρηση μηχανικών όπου εξετάζονται συνήθως βλάβες μη σεισμικού χαρακτήρα φθορές ελλιπούς συντήρησης παραδείγματος χάριν οξειδώσεις, υφιστάμενες δομικές τρωτότητες και κακοτεχνίες. Τα κτίρια δεν χαρακτηρίζονται ως προς την καταλληλότητά τους για χρήση.

Για προσεισμικά παρέμενε αρμόδια μέχρι το 2023 η αρμόδια ΙΔΟΜ με βάση το ΦΕΚ του 1929, για να καταλάβετε πόσο πίσω είμαστε.

Ο μετασεισμικός έλεγχος που έχει δυο στάδια, έχει τον χαρακτήρα του επείγοντος. Κατά την αυτοψία εξετάζονται κυρίως βλάβες που προκλήθηκαν μετά από πρόσφατο σεισμό και τα κτίρια χαρακτηρίζονται ως προς την καταλληλότητά τους για χρήση.

Μετασεισμικά αρμόδια για να κάνει αυτούς τους ελέγχους είναι η Γενική Διεύθυνση Αποκατάστασης επιπτώσεων από φυσικές καταστροφές και βέβαια για τα σχολεία όπως και για τα Νοσοκομεία και τα Δικαστήρια είναι οι ΚΤΥΠ.

Εδώ με τις δυο εικόνες προσπαθούμε να δείξουμε τι σημαίνει. Στην πρώτη εικόνα έχουμε ένα κτίριο στο οποίο φαίνονται τα σίδερα, υπάρχουν φθορές λόγω φυσικοχημικών δράσεων και τα λοιπά. Αυτό το προλαμβάνει μαζί με άλλους ελέγχους που κάνουμε, ο πρωτοβάθμιας

προσεισμικός έλεγχος, το εντοπίζει. Και βέβαια απαιτείται μετά ουσιαστικός έλεγχος δευτεροβάθμιος και τριτοβάθμιος για να αποκατασταθεί.

Στη δεύτερη εικόνα βλέπουμε μια κολώνα που έχει χτυπηθεί. Αυτό που κάνει ο μετασχηματικός έλεγχος είναι να διαπιστώσει βλάβες λόγω της σεισμικής φόρτισης κάποιες φορές τέτοιες, κάποιες μικρότερης έντασης αλλά κι αυτές πρέπει να διερευνηθούν μετά από σεισμό. Αυτή είναι η διαφορά τους.

Ο προσεισμικός έλεγχος ενός κτιρίου αφορά: τον έλεγχο της δομικής τρωτότητας που έχει σκοπό να εντοπιστεί τελικά αν για το κτίριο απαιτείται προσεισμικά να ενισχυθεί ο φέρων οργανισμός του και τον έλεγχο μη δομικής τρωτότητας που σκοπό έχει να εντοπιστούν προβλήματα στο μη φέροντα οργανισμό και να γίνει άρση των επικινδυνοτήτων.

Ο έλεγχος μη δομικής τρωτότητας αφορά αρχιτεκτονικά στοιχεία, ψευδοροφές, πόρτες, παράθυρα, περιεχόμενο του κτιρίου, έπιπλα που πρέπει να βιδωθούν, ή βιβλιοθήκες για να μην πέσουν, ντουλάπες, ντουλάπια, υδραυλικές εγκαταστάσεις του κτιρίου, φυσικού αερίου, ανελκυστήρες. Αναφέρθηκε πριν και την περίπτωση με το τραγικό αποτέλεσμα που είχε η περίπτωση στις Σέρρες με νεκρό ένα μαθητή. Είναι πολύ σημαντικός δηλαδή και ο έλεγχος μη δομικής τρωτότητας.

Ο προσεισμικός έλεγχος της δομικής τρωτότητας αφορά στατικά ανεξάρτητο δόμημα και διενεργείται σε τρία στάδια. Τι εννοούμε όταν λέμε «στατικά ανεξάρτητο δόμημα»; Στατικά ανεξάρτητο δόμημα, δηλαδή πολλές φορές μπορεί να έχουμε ένα σχολικό συγκρότημα μεγάλο και να μην είναι ένα κτίριο στατικά, δηλαδή να υπάρχει αρμός διακοπής. Ο προσεισμικός έλεγχος διενεργείται σε κάθε τέτοιο κτίριο, που δημιουργεί το σύνολο του σχολικού συγκροτήματος που είναι σε επαφή, αλλά έχουν διαφορετικό φέροντα οργανισμό.

Ο πρωτοβάθμιας προσεισμικός έλεγχος είναι ταχύς, οπτικός, μακροσκοπικός έλεγχος. Συμπληρώνεται ένα στατιστικό δελτίο και βγαίνει ένας βαθμός σεισμικής διακινδύνευσης. Με βάση αυτή τη βαθμονόμηση πρέπει να γίνει ιεράρχηση για ουσιαστικό αντισεισμικό έλεγχο. Η βαθμονόμηση αυτή κατατάσσει τα κτίρια σε τρεις προτεραιότητες:

A. Υψηλή, άμεσα.

B. Μεσαία

Γ. Χαμηλή.

Το «Α» δεν σημαίνει ότι υπάρχει ντε και καλά πρόβλημα, όμως δεν σημαίνει και εφησυχασμός. Ούτε ότι μόνο τα κτίρια που κατατάσσονται την υψηλή προτεραιότητα την «Α» πρέπει να ελεγχθούν. Έχει παρατηρηθεί από αντίστοιχες κατατάξεις που γίνονταν στην Αμερική μετά από σεισμό ότι υπήρχαν κτίρια που κατατάσσονταν στην «Β» προτεραιότητα και τα οποία κατέρρευσαν, ή στη «Γ» και έπαθαν σημαντικές βλάβες. Δεν σημαίνει δηλαδή ότι αυτό το στατιστικό δελτίο εξασφαλίζει ότι αυτό που είναι στη «Γ» δεν χρειάζεται να ελεγχθεί και αυτό που είναι στην «Α» ντε και καλά θα διακινδυνεύσει.

Αλλά πρέπει για κάποιους συγκεκριμένους λόγους τα κτίρια πρέπει να ελεγχθούν με αυτή τη σειρά προτεραιότητας.

Να πούμε για το δευτεροβάθμιο προσεισμικό έλεγχο. Ο δευτεροβάθμιος προσεισμικός έλεγχος εξετάζει την πιθανή ανεπάρκεια του κτιρίου με απλοποιημένες υπολογιστικές μεθόδους, πιο γρήγορες. Προσδιορίζεται δείκτης προτεραιότητας ελέγχου «Λ» και με βάση αυτόν βρίσκουμε αν υπάρχει ανεπάρκεια και πρέπει να προχωρήσει άμεσα ο τρίτοβάθμιος προσεισμικός έλεγχος. Είναι λεπτομερέστερος έλεγχος του πρωτοβάθμιου, είναι ουσιαστικός έλεγχος όμως ταχύτερος του τρίτοβάθμιου και βέβαια ο τρίτοβάθμιος προσεισμικός έλεγχος αποτυπώνει την φέρουσα ικανότητα βάσει πλήρους στατικής και αντισεισμικής μελέτης.

Επειδή πολλές φορές δημιουργείται ένας εφησυχασμός και θα προσπαθήσουν να δημιουργήσουν ένα εφησυχασμό για τα κτίρια που είναι «Β» και «Γ» προτεραιότητας, αλλά και «Α» και θα πουν ότι βασικά κάποια κτίρια που είδαμε, κάποιες πολύ χοντροκομμένες βλάβες που δεν έχει να κάνει με το «Α» που είναι κάτω από το 1% τώρα που έγινε ο πρωτοβάθμιος προσεισμικός έλεγχος αυτά είναι τα επικίνδυνα, να πω ότι πολλές φορές κρύβονται επικινδυνότητες που δεν μπορούν να προβλεφθούν με τον πρωτοβάθμιο προσεισμικό έλεγχο και έχουν να κάνουν με κτίρια που δεν υπάρχουν σχέδια και πάρα πολλά σχολεία που δεν έχουμε βρει ποτέ τα σχέδιά τους. Τα σχέδια δηλαδή τα στατικά, πως κατασκευάστηκαν όταν είναι με οπλισμένο σκυρόδεμα, τι ποιότητα μπετό, τι κολώνες, τι σίδερα είχαν.

Θα πω ένα παράδειγμα που δεν το περιμένουμε, γιατί πολλές φορές η ποιότητα του σκυροδέματος που έβαζαν δεν ήταν αυτή που έπρεπε, αλλά θα πω ένα παράδειγμα που ενώ βρήκαμε την ποιότητα του

σκυροδέματος μετά από μετρήσεις που έγιναν, τα σίδερα μετά από σκαναρίσματα που κάναμε, ότι ήταν ικανοποιητικά. Που δεν ήταν ικανοποιητικά; Στις πλάκες που δεν είναι αυτό το στοιχείο που ελέγχουμε πάντα στο σεισμό, γιατί έχει οριζόντια δράση, όπως έχει και ο σεισμός.

Τι είχε γίνει; Ήταν μεγάλα τα ανοίγματα των πλακών 8x8 και είδαμε ότι από τη μια πλευρά τα σίδερα που έπρεπε να είχαν μπει, είχαν αφαιρεθεί και είχαν μπει με μικρότερες διατομές. Με αποτέλεσμα οι πλάκες να αντέχουν στο φορτίο το προβλεπόμενο για κτίριο κατοικίας, αλλά όχι για κτίριο για σχολείο που είναι μεγαλύτερο το κινητό, το ωφέλιμο όπως λέμε, φορτίο που πρέπει να έχει.

Αυτό το ανακαλύψαμε, πως. Το ανακαλύψαμε όταν σε ένα κτίριο του Δήμου ζήτησαν μετά από κάποιους σοβάδες που έπεσαν, χρειάστηκε να δοθεί μια βεβαίωση στατικότητας βάσει του χρόνου κατασκευής. Όταν δεν υπήρχαν σχέδια, η Τεχνική Υπηρεσία προχώρησε σε κάποιες μετρήσεις σκαναρίσματα με εξωτερικό συνεργείο για να μπορέσει να κάνει τη μελέτη και από τη μελέτη ανακαλύφθηκε ότι υπήρχε αυτό το πρόβλημα. Ευτυχώς λύθηκε, αλλά καταλαβαίνετε ότι ένα τέτοιο πρόβλημα που στοίχησε 500.000 € αν σε κάποια σχολεία ενός Δήμου γινόταν αυτό σε κάθε Δήμο, καταλαβαίνετε τι προβλήματα μπορεί να υπάρχουν και υπάρχουν τέτοια κρυμμένα προβλήματα.

Το συμπέρασμα είναι ότι είναι απαραίτητος ο δευτεροβάθμιος έλεγχος και αν δεν υπάρχουν σχέδια στατικά, πρέπει να προχωράμε σε αποτύπωση με σκαναρίσματα, δοκίμια οπλισμένου σκυροδέματος και τα λοιπά, για να μπορούμε να αποτυπώσουμε με ακρίβεια τον υπάρχοντα στατικό φορέα και το βαθμό διακινδύνευσής του και σε ουσιαστικούς ελέγχους.

Το ιστορικό είναι το εξής: το '62 ιδρύθηκε ο ΟΣΚ ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων, το '84 ο ΟΣΚ ανέλαβε ως κύρια αρμοδιότητα τα έργα στο λεκανοπέδιο, ενώ η κατασκευή στους υπόλοιπους νομούς ανατέθηκε στις Διευθύνσεις τεχνικών υπηρεσιών, των Νομαρχιών τότε.

Το '94 η αρμοδιότητα για τις επισκευές και τις συντηρήσεις των σχολείων μεταφέρθηκε στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Το 2005 ο ΟΣΚ ανακοίνωσε ότι έχει ξεκινήσει τον προσεισμικό έλεγχο σχολικών

μονάδων κατασκευής προ του '59 με την ευθύνη των πέντε Πολυτεχνείων της χώρας.

Το '13 ο ΟΣΚ συγχωνεύτηκε με άλλους δημοσίους κατασκευαστικούς Οργανισμούς και προϊόν αυτής της συγχώνευσης είναι ένας ενιαίος κατασκευαστικός φορέας δημοσίων κτιριακών υποδομών, η εταιρεία ΚΤΥΠ Α.Ε., έχει γίνει ανώνυμη εταιρεία με όλα τα προβλήματα που σημαίνει αυτό.

Το ζήτημα του προσεισμικού ελέγχου των κτιρίων δημόσιας και κοινωφελούς χρήσης τέθηκε πρώτη φορά το '97 με την εγκύκλιο 53 του ΥΠΕΧΩΔΕ. Οι οδηγίες αφορούσαν ελέγχους και στον φέροντα αλλά και στο μη φέροντα οργανισμό. Το 2001 μετά το σεισμό της Αθήνας το '99 εκδίδονται από τον ΟΑΣΠ οι συστάσεις για προσεισμικές και μετασεισμικές επεμβάσεις σε κτίρια που περιγράφουν μεθοδολογία, αποτίμηση επεμβάσεων. Αφορούν τον φέροντα οργανισμό και ισχύουν για δημόσια και ιδιωτικά έργα.

Το 2003 δημοσιεύεται από τον ΟΑΣΠ δελτίο βαθμονόμησης επικινδυνότητας μη δομικών στοιχείων και δελτίο προσεισμικού ελέγχου κτιρίων. Το '04 το δελτίο αυτοψίας για τον έλεγχο της μη δομικής τρωτότητας συρρικνώνεται. Το 2004 με το πρώτο προσχέδιο του ΚΑΝΕΠΕ υπάρχει η πρόνοια για την επιλογή αποτίμησης φέροντος οργανισμού και μη φέροντος οργανισμού και μη δομικής τρωτότητας. Η πρόνοια αυτή στο νόμο με τον οποίο το ΚΑΝΕΠΕ ξεκίνησε η εφαρμογή του το 2012 δεν υπάρχει πλέον. Δηλαδή υποτιμήθηκε η μη δομική τρωτότητα, να το πούμε έτσι.

Οι δυο καταστροφικοί σεισμοί που έγιναν τη Δευτέρα 6 Φλεβάρη του '23 με επίκεντρο την Ν.Α. Τουρκία κοντά στα σύνορα με τη Συρία, είχαν ως αποτέλεσμα δεκάδες νεκρούς και ακόμη περισσότερους αγνοούμενους και εγκλωβισμένους κάτω από τα συντρίμια στις δυο χώρες, όπως θα θυμάστε. Ξύπνησαν μνήμες από ισχυρούς καταστροφικούς σεισμούς στη χώρα μας και έφεραν στο προσκήνιο για ακόμη μια φορά το ζήτημα της αντισεισμικής θωράκισης και προστασίας.

Στα πλαίσια αυτά και ενώ το μόνο που έχει πραγματοποιηθεί από το κράτος το 2005-2006 ήταν ο προσεισμικός έλεγχος σε 3.650 σχολεία που είχαν κατασκευαστεί πριν το '60 χωρίς αντισεισμικό Κανονισμό θεσμοθετείται ο Νόμος 5037/2023 με τον οποίο υλοποιήθηκε ο πρωτοβάθμιος

προσεισμικός έλεγχος δημοσίων κτιρίων, κυρίως σε σχολεία, Νοσοκομεία, αστυνομικά Τμήματα, πυροσβεστικούς σταθμούς, επιτελικές Υπηρεσίες.

Η ΚΥΑ του '26 που αντικατέστησε αυτή του '23 διευκρινίζει ότι ο έλεγχος αφορά τη δομική τρωτότητα, σύμφωνα με τις προδιαγραφές του δελτίου πρωτοβάθμιου προσεισμικού ελέγχου, ο έλεγχος δεν αποτελεί έλεγχο στατικής και αντισεισμικής επάρκειας, αλλά πρόκειται για ταχύ οπτικό μακροσκοπικό έλεγχο που λέγαμε και πριν. Η ευθύνη των μηχανικών περιορίζεται στην ορθολογική συμπλήρωση του δελτίου βάσει των σχετικών οδηγιών. Η εκτίμηση των ποσοστών των ζητούμενων στοιχείων τρωτότητας είναι εξ ορισμού προσεγγιστική.

Η διενέργεια πρωτοβάθμιου προσεισμικού ελέγχου δεν αναστέλλει τις ευθύνες και υποχρεώσεις των αρμόδιων Υπηρεσιών και φορέων για τη λήψη άμεσων και επειγόντων μέτρων προστασίας του κοινού και των εργαζομένων που κρίνονται επικίνδυνα σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

Η Κυβέρνηση δηλαδή ήρθε με καθυστέρηση 20 περίπου χρόνων να υλοποιήσει αυτά που αποτελούν το πρώτο στάδιο ιεράρχησης για να γίνουν ουσιαστικοί έλεγχοι. Θετικό ότι έγινε, χωρίς άμεση όμως συνέχεια των δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων ελέγχων, είναι κενό γράμμα ο πρωτοβάθμιος προσεισμικός έλεγχος όπως βλέπετε και στην οθόνη.

Βέβαια προτίμησε να το κάνει μέσω -και εδώ θέλω να κάνω ένα σχολιασμό- χρήσης ιδιωτών μηχανικών και όχι με προσλήψεις εξειδικευμένων μηχανικών, που θα διενεργήσουν τους ελέγχους, θα προχωρήσουν σε ουσιαστικούς ελέγχους δευτεροβάθμιους και τριτοβάθμιους, σε μελέτες ενισχύσεων και επίβλεψη αυτών των ενισχύσεων, αλλά και για να κάνουν διαχρονικά την ετήσια μη δομική τρωτότητα όπως απαιτείται.

Εδώ αξίζει να επισημανθούν επίσης τα παρακάτω σε σχέση με την αντιμετώπιση από το κράτος. Το 2014 ορίζεται για τα σεισμόπληκτα σχολεία για τις μελέτες επισκευής ότι οι τοιχοπληρώσεις θα έχουν επίσης υποστεί βλάβες, όπως ενδεικτικώς πυκνές ρηγματώσεις και τοπικές πτώσεις τεμαχίων επιχρίσματος και τμημάτων τοιχοποιίας. Χωρίς ωστόσο σημαντικές εκτός επιπέδου αστοχίες. Αυτό έλειπε!

Το 2023 καθορίζεται η υποχρέωση πραγματοποίησης του πρωτοβάθμιου προσεισμικού ελέγχου. Το 2022 καθορίστηκε ο

δευτεροβάθμιος και εκεί τι λέει. Τα μη φέροντα στοιχεία του κτιρίου όπως για παράδειγμα τα διαχωριστικά και οι τοιχοπληρώσεις, μπορεί να παρουσιάζουν κατανομημένη ρηγμάτωση χωρίς ουσιώδεις πτώσεις τεμαχίων επιχρίσματος. Κατά τον σεισμό δεν αναμένεται να προκληθεί σοβαρός τραυματισμός ατόμων λόγω βλαβών ή πτώσης στοιχείων του μη φέροντος οργανισμού και «β» κατά τον σεισμό δεν αποκλείονται ακόμη και σοβαροί τραυματισμοί ατόμων λόγω βλαβών ή πτώση στοιχείων του μη φέροντος οργανισμού.

Βλέπουμε τι έχει νομοθετήσει. Ουσιαστικά δεν αποκλείει βλάβες και ουσιαστικά ζητάει ένα σχολείο καλά αποτυπωμένο να σχεδιαστεί για σεισμική δράση το 65% ενός καινούργιου. Δηλαδή πάλι θα σχεδιαστεί με τη νομοθεσία που έχουν βάλει, να είναι υποδεέστερο των τεχνολογικών εξελίξεων που υπάρχουν.

Τα αποτελέσματα του πρωτοβάθμιου προσεισμικού ελέγχου που έγιναν από όταν θεσμοθετήθηκε το 2023 και ξεκίνησαν το 2024-'25 για πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έτσι τα έχουμε πάρει και δεν μπορέσαμε να τα διαχωρίσουμε.

Έγιναν ολοκληρωμένοι έλεγχοι κτιρίων σε 12.900 κτίρια. Ολοκληρωμένα δελτία πρωτοβάθμιου προσεισμικού ήταν 26.612. Γιατί αυτό; Γιατί πολλές φορές όταν λέμε ένα σχολικό κτίριο μπορεί να είναι δυο ή τρία κτίρια στατικά ανεξάρτητα, γι' αυτό βγήκαν 26.000.

Οι έλεγχοι αυτών των στατικά ανεξάρτητων κτιρίων έδειξαν ότι το 10% είναι πριν από το '59. Από το '59 έως το '84 το 26%, το 19% έχουν κατασκευαστεί από το '85 έως το '95 και μετά το '95 το 45%. Αυτά τα αποτελέσματα έρχονται σε αντίθεση και με τη δική σας έρευνα και έχω κι εγώ σοβαρές αμφιβολίες. Γιατί εδώ πρέπει τα αποτελέσματα αυτά να έχουν αλλοιωθεί ότι έχουν προσμετρηθεί και τα πολλά προκάτ που έχουν μπει τα τελευταία χρόνια.

Αλλά και πάλι είναι μεγάλο το νούμερο, ειδικά αν προστεθεί στο 36% μέχρι το '84 που ισχυρίζονται και το 19% από το '85 έως το '95 που έχουν κατασκευαστεί, που πρέπει κατά τη γνώμη μου να είναι και το διαχωριστικό σημείο.

Η βαθμονόμηση αυτών των κτιρίων προέκυψε ως εξής:
Περίπου το 20% είναι υψηλής προτεραιότητας για έλεγχο
Μέσης προτεραιότητας είναι το 36%

Και χαμηλής προτεραιότητας είναι το 45%.

Βλάβες από σεισμικές δράσεις. Εδώ θα ανατρέξουμε λίγο σε αρκετούς σεισμούς γρήγορα.

- Σεισμός Λευκάδας. Σημειώθηκαν στην πόλη της Πρέβεζας ρωγμές σε όλες σχεδόν τις σχολικές αίθουσες του 2^{ου} λυκείου της πόλης, το οποίο ήταν καινούργιο και πρωτολειτούργησε πριν από 10 μήνες, τότε.
- Στην πόλη της Πρέβεζας μόνο ένα παλιό κτίριο υπέστη ζημιά. Δηλαδή έπαθε το σχολείο που ήταν κατασκευασμένο το 2002 και ένα παλιό κτίριο. Καταλαβαίνουμε γιατί υπάρχει ανάγκη να υπάρξει έλεγχος όλων των σχολικών μονάδων, ανεξάρτητα του χρόνου κατασκευής.
- Το 2005 ο σεισμός μεταξύ Χίου και Σάμου. Το μοναδικό κτίριο που υπέστη ζημιά στον οικισμό Παναγιά του Δήμου Αγίου Κηρύκου ήταν το Δημοτικό σχολείο και μετά μπήκαν σε αίθουσες προκάτ.
- Ο σεισμός του 2006 στα Κύθηρα. Δυο σχολεία στα Χανιά υπέστησαν σοβαρές ζημιές και χαρακτηρίστηκαν επικίνδυνα, ενώ ρηγματώσεις εντοπίστηκαν σε ακόμη 12 σχολεία του νομού Χανίων. Από τον ίδιο σεισμό σχεδόν κανένα κτίριο στην Αττική δεν υπέστη ζημιές, εκτός από δύο σχολεία.
- Στην Αιτωλοακαρνανία στο Θέρμο το 2007 ουσιαστική ζημιά έγινε μόνο στο σχολείο.
- Το '08 στην Κάτω Αχαγιά μετά από σεισμό είχαμε κατάρρευση τοίχου από υαλότουβλα στο καινούργιο σχολείο.
- Στην Αθήνα το 2019 από τις αυτοψίες που διενέργησαν οι περίπου 60 μηχανικοί της ΚΤΥΠ σε 909 σχολικές μονάδες από τις συνολικά 3.080 στην Αττική κατέγραψαν πολλές ζημιές σε 164 εκ των οποίων οι 6 κρίθηκαν ακατάλληλες για χρήση και 23 είχαν μεγάλες ζημιές που μπορούσαν να επισκευαστούν αφού εκκενωθούν τα σχολεία.
- Στη Θεσσαλία γίνεται μια καταγραφή τον Μάρτιο του '21 που είχαμε τον σεισμό πόσα σχολεία πλήγησαν σοβαρά.
- Στο Αρκαλοχώρι 9 από τα 17 σχολεία κόκκινα, με τον σεισμό τον Σεπτέμβρη του '21.

Όλες αυτές οι πληροφορίες είναι από το Ελληνικό Τμήμα Αντισεισμικής Μηχανικής και για το Αρκαλοχώρι συγκεκριμένα επισημαίνουμε: «Σε ό,τι αφορά τα σχολικά κτίρια σημειώθηκαν εκτεταμένες βλάβες στον

φέροντα οργανισμό. Με βάση τις παρατηρήσεις αυτού του σεισμού καθώς και άλλων πρόσφατων σεισμών στην Ελλάδα και διεθνώς, κρίνεται αναγκαία η επανεξέταση του κανονιστικού πλαισίου ειδικότερα σε ό,τι αφορά τη μείωση της μη δομικής τρωτότητας μέσω των προβλέψεων για τον οργανισμό πλήρωσης και τη στήριξη του κινητού εξοπλισμού, τον επαναπροσδιορισμό της κατάταξης των κατασκευών σε κατηγορίες και την εν γένει σύλληψη του φέροντος οργανισμού».

Βλάβες και στη Θεσπρωτία το '26 και πόσα σχολεία έκλεισαν και εκεί.

Βλάβες από σεισμικές δράσεις. Εδώ έχουμε μια σειρά πτώσεις θυρών και παραθύρων τζαμαρίας. Εδώ βλέπετε τι γίνεται! Φωτιστικά σε τάπητες σε προαύλιο και είναι και αρκετά πρόσφατα. Βλάβες από πτώση σοβάδων, εδώ περιλάβαμε κάποιες πρόσφατες, όπως τον Γενάρη του '26 τραυματισμό μαθητή από πτώση σοβάδων στην αυλή του 5^{ου} Δημοτικού σχολείου Καβάλας. Τον Μάρτιο του '26 δεν υπήρξε κάποιος σοβαρός τραυματισμός μαθητή ή καθηγητή στο σχολικό συγκρότημα 1^{ου} και 2^{ου} ΕΠΑΛ Καλαμάτας όταν έπεσε μεγάλο κομμάτι σοβά από το ταβάνι στην αίθουσα των εργαστηρίων υπολογιστών.

Συμπεράσματα. Εκατοντάδες σχολεία σε όλη την Ελλάδα υπέστησαν σοβαρές ή ελαφριές βλάβες από σεισμούς. Η πλειονότητα των βλαβών αφορά πλήρη κατάρρευση, μερική κατάρρευση τοίχων, ρωγμές στους τοίχους, καταρρεύσεις τμημάτων της στέγης, αποκολλήσεις σοβάδων και παραμορφώσεις.

Οι βλάβες από μη σεισμικές δράσεις περιλαμβάνουν κυρίως πτώση σοβάδων, θυρών, παραθύρων, στεγών. Απαιτείται τώρα που ολοκληρώθηκαν οι πρωτοβάθμιοι προσεισμικοί έλεγχοι η επιτάχυνση των δευτεροβάθμιων και τριτοβάθμιων όπου απαιτούνται.

Απαιτείται επίσης η δημοσιοποίηση των ελέγχων και των βαθμολογιών. Τα σχολεία πρέπει να ελέγχονται για A1. Τι σημαίνει αυτό; Ότι σήμερα τα κτίρια ελέγχονται για B1 κατάταξη. Το A1 σημαίνει ότι ένα σχολείο όταν ελέγχεται για A1 να μπορεί να λειτουργήσει κατά τη διάρκεια και μετά τον σεισμό. Είναι πολύ σημαντικό αυτό και πρέπει πλέον να πάμε σε μια τέτοια λογική και όχι σε μπαλώματα.

Επίσης πολλά δεν έχουν προαύλιο, βρίσκονται κοντά σε πολυσύχναστους δρόμους ή περιστοιχίζονται από υψηλά κτίρια, που παρουσιάζουν πολλές δυσλειτουργίες στην καθημερινή τους ζωή, όπως στην περίπτωση ενός σεισμού.

Πρέπει να ξεκινήσει το πρόγραμμα ελέγχου μη δομικής τρωτότητας ανάλογα με του πρωτοβάθμιου ελέγχου και το δελτίο μη δομικής τρωτότητας πρέπει να είναι υποχρεωτικό και ετήσιο. Η ανάθεση ευθύνης στους Δήμους της συντήρησης δημιουργεί προβλήματα δεδομένου ότι οι Δήμοι είναι πολλαπλών ταχυτήτων. Απαιτείται ένα πρόγραμμα αντίστοιχο με τον πρωτοβάθμιο με ενιαίο φορέα διαχείρισης και βέβαια να είναι κρατικός φορέας και όχι αυτό που είπα πριν να προσληφθεί κόσμος μηχανικοί εξειδικευμένοι για να γίνεται αυτή η δουλειά με μια συνέχεια και με μια βελτίωση.

Ο ΟΑΣΠ στο δελτίο μη δομικής τρωτότητας θα πρέπει να έχει ξεχωριστή κατηγορία για τον έλεγχο επιχρισμάτων οροφής, που όπως φαίνεται αποτελεί την πλέον τακτική αιτία τραυματισμού μαζί με το πρόβλημα από τζαμαρίες. Ο έλεγχος πρέπει να προβλέπεται πώς να γίνεται, με κρούση, ενόργα και τα λοιπά, υπάρχει όλη η μεθοδολογία.

Άμεσος έλεγχος επιχρισμάτων οροφής, αντικατάσταση τζαμιών με τζάμια ασφαλείας και αν η αντικατάσταση δεν είναι εφικτή, επικόλληση διαφανών μεμβρανών. Αποσύνδεση με σεισμική διέγερση του κινδύνου παραδείγματος χάριν για τα φωτιστικά όπου είχαμε και τον τραυματισμό στη Ραφήνα.

Η αντισεισμική προστασία για τις σχολικές μονάδες λαμβάνει χώρα με συγκεκριμένα μέτρα, ουσιαστικούς προσεισμικούς ελέγχους, έλεγχο μη δομικής τρωτότητας ετησίως. Τα σχολεία να ελέγχονται για άμεση χρήση Α1 που είπαμε μετά από μεγάλο σεισμό και έτσι να σχεδιάζονται και τα νέα.

Άρα στις μελέτες ενίσχυσης να λαμβάνεται υπόψη η σπουδαιότητα του κτιρίου και η αναβάθμιση ενίσχυσής του, να το θωρακίζει στο σεισμό όσο τα σύγχρονα κτίρια. Οι διαδικασίες από κρατικό φορέα, πρόσληψη μηχανικών, γεωτεχνικών και τα λοιπά με μόνιμη σχέση εργασίας.

Αξιοποίηση της επιστημονικής γνώσης των πολυτεχνικών Σχολών. Η ΚΤΥΠ από Α.Ε. να γίνει Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και να αποτελέσει το τεχνικό κατασκευαστικό φορέα του δημοσίου που θα

υλοποιεί με επάρκεια και με την ευθύνη του κράτους την καθολική παροχή δημοσίων, δωρεάν, σύγχρονων και ασφαλών σχολείων.

Να ενισχυθεί με μηχανικούς διαφόρων ειδικοτήτων με μόνιμη σχέση εργασίας, ώστε ο έλεγχος καταλληλότητας και η απαλλοτρίωση των οικοπέδων, η μελέτη και η δημοπράτηση, η επίβλεψη, η κατασκευή, ο εξοπλισμός και οι έλεγχοι να γίνονται εξ ολοκλήρου από δημόσιο φορέα.

Κλείνοντας θέλω να πω το εξής: η σχολική στέγη και βέβαια η αντισεισμική προστασία αυτής απαιτεί έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό με γνώμονα τις κοινωνικές ανάγκες. Ο σχεδιασμός αυτός δεν μπορεί να υλοποιηθεί όταν οι Κυβερνήσεις διαχρονικά όπως φάνηκε και στο ζήτημα της σχολικής στέγης, σχεδιάζουν και υλοποιούν με γνώμονα τη διασφάλιση της κερδοφορίας των μεγάλων Ομίλων.

Η ασφαλής και σύγχρονη σχολική στέγη είναι κοινωνική ανάγκη και όχι εμπόρευμα και δεν μπορεί να μπαίνει στο ζύγι κόστους – οφέλους.

Στο πλαίσιο αυτό δεν μπορεί δηλαδή για παράδειγμα να δίνονται κίνητρα για να χρηματοδοτείται η πράσινη μετάβαση και να γίνονται επενδύσεις για ενεργειακές αναβαθμίσεις των κτιρίων -αν και σήμερα τώρα με την πολεμική προετοιμασία που βρισκόμαστε, αυτό αρχίζει να υποχωρεί- αλλά ο προσεισμικός έλεγχος και η αντισεισμική θωράκιση των κτιρίων και υποδομών δεν είναι προτεραιότητα γιατί δεν εξασφαλίζουν για το κεφάλαιο ικανοποιητικό ποσοστό κέρδους.

Αναβαθμίζουν δηλαδή τα κτίρια ενεργειακά, για τα οποία δεν ήταν διασφαλισμένη η στατική τους επάρκεια. Αυτό συνέβη και με το πρόγραμμα ΗΛΕΚΤΡΑ με το οποίο χρηματοδοτείται η ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων του δημοσίου κυρίως σχολείων. Αυτό που απαιτείται για το πρόγραμμα ΗΛΕΚΤΡΑ, είναι να υπάρχει ολοκληρωμένος πρωτοβάθμιος ταχύς προσεισμικός έλεγχος, με αποτέλεσμα στα παλιά δημόσια κτίρια να καλυφθεί το κέλυφος του κτιρίου με υλικά ενεργειακής αναβάθμισης και να είναι αδύνατος ο εντοπισμός ακόμη και ενδείξεων στατικής ανεπάρκειας στα φέροντα στοιχεία του μετά από ισχυρές δονήσεις.

Νομίζω ότι τα σημερινά επίπεδα της τεχνολογίας και της τεχνικής, επιτρέπουν ένα ανώτερο επίπεδο κάλυψης των προβλημάτων του λαού. Για να υλοποιηθεί αυτός ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός πρέπει ο λαός

να πάρει την υπόθεση στα χέρια του και με τους αγώνες του να καθορίσει το μέλλον του.

Με εμπιστοσύνη στη δύναμή του πρέπει να μπουν για τα σχολεία μπροστά τα Σωματεία εργαζομένων και εκπαιδευτικών, οι Ενώσεις των γονέων με τους μαθητές και τον λαό και να διεκδικήσουν να αλλάξει αυτή η κατάσταση. Δεν μπορεί να θυσιάζεται στο βωμό του κέρδους η ζωή μας σε καμία περίπτωση. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε τον συνάδελφο Δημήτρη Κουτζή για την αναλυτική και εμπειριστατωμένη εισήγηση και δίνω αμέσως τον λόγο, επειδή έχει αρκετό ενδιαφέρον και έχουμε περάσει αρκετά τον χρόνο, στην κα Γιαννούτσου.

Β. ΓΙΑΝΝΟΥΤΣΟΥ: Να σας καλησπερίσω, λυπάμαι πάρα πολύ που δεν μπορώ να ανοίξω την κάμερα, δεν ξέρω γιατί συνέβη αυτό σήμερα, γιατί με το ίδιο laptop είχαμε μιλήσει τις προάλλες και λειτουργούσε κανονικά, οπότε δεν ξέρω τι έχει συμβεί.

Κατ' αρχήν θέλω να ευχαριστήσω για την πρόσκληση και να σας συγχαρώ για την πολύ μεθοδική δουλειά που έχετε κάνει γι' αυτή την έρευνα την οποία θεωρώ πάρα πολύ σημαντική και η οποία θα έπρεπε να είχε γίνει από την πλευρά του κράτους.

Σε σχέση με την έρευνα η οποία είναι κυρίως με ποσοτικά δεδομένα τα οποία φυσικά είναι πάρα πολύ σημαντικά, γιατί μας δίνουν μια πλήρη εικόνα του τι δεν συμβαίνει ουσιαστικά στην ελληνική εκπαίδευση στα σχολεία, η παρουσίαση που θα κάνω ουσιαστικά θα είναι συμπληρωματική.

Με ποια έννοια το λέω αυτό; Ότι πρόκειται για μια ποιοτική ουσιαστικά, δηλαδή αυτά που θα σας δείξω δεν είναι καταστροφικά. Κατ' αρχήν μεταξύ του να έχουμε το υφιστάμενο δυναμικό το οποίο υπάρχει και το οποίο έχετε αναλύσει και νομίζω ότι και στην τελευταία παρουσίαση που είδα της κας Τσουκαλά, είχε αναλύσει ουσιαστικά με κάποιο τρόπο και το υφιστάμενο δυναμικό, γιατί είχε μιλήσει για το πώς μπορεί να επέμβει κανείς σε υφιστάμενα κτίρια, εγώ θα μιλήσω για το πώς θα έπρεπε να είναι τα πράγματα σε σχέση με την εμπειρία.

Είναι τρία βασικά σημεία τα οποία θέλω να επισημάνω, τα οποία είναι σημαντικά για κάθε αρχιτεκτονικό έργο αλλά ιδιαίτερα και για τα σχολεία για τα οποία συζητάμε αυτή τη στιγμή και μάλιστα τα δημόσια σχολεία. Το

πρώτο αφορά τον ρόλο του αρχιτέκτονα ουσιαστικά όπου πρόκειται για δημόσιο χώρο, είναι χώρος εκπαίδευσης θα μπορούσε να είναι κι άλλης λειτουργίας, όπου ο δημόσιος χώρος είναι από τους χώρους που υπάρχει πολύ μεγάλη ανάγκη από τους ανθρώπους να έχουν εντοπισμένη δράση μεταξύ τους.

Η αρχιτεκτονική πρέπει να πούμε ότι εγείρει ηθικά ζητήματα καθώς υλοποιεί χωρικά όρια μέσα στα οποία οι άνθρωποι συνυπάρχουν, επηρεάζοντας τον τρόπο που αυτοί κοινωνικοποιούνται, επικοινωνούν και έχουν δυνατότητα να συναναστρέφονται μεταξύ τους. Έτσι, το κύριο μέλημα του σύγχρονου αρχιτέκτονα, είναι κατά κάποιο τρόπο να κάνει μια χωρική ερμηνεία του τρόπου ζωής, ο οποίος ταυτόχρονα πρέπει να είναι και έγκυρος όσον αφορά τα σημερινά δεδομένα.

Η ηθική στη λειτουργία της αρχιτεκτονικής ουσιαστικά υπάρχει ένα βιβλίο ενός φιλοσόφου του Κρίσταν Χάριες ο οποίος έχει αναφερθεί σε αυτό το ζήτημα, κατάγεται από τη λέξη «ήθος». Όταν μιλάμε για ένα μεμονωμένο άτομο και αναφερόμαστε στο ήθος, αναφερόμαστε συνήθως στον χαρακτήρα του, στη φύση του, στη στάση που έχει απέναντι στα πράγματα. Όταν αναφερόμαστε όμως στο ήθος μιας κοινότητας ανθρώπων, αναφερόμαστε στο πνεύμα που καθοδηγεί τις δραστηριότητές τους. Με τη λέξη ήθος ονομάζουμε τον τρόπο που οι άνθρωποι συνυπάρχουν σε αυτό τον κόσμο και τον τρόπο που κατοικούν.

Με την ηθική λειτουργία της αρχιτεκτονικής εννοούμε το εγχείρημα και τη συνεισφορά της αρχιτεκτονικής να αρθρώσει ένα κοινό ήθος, δηλαδή να αποκτήσουν οι άνθρωποι που ζουν μαζί ένα είδος κοινοκτημοσύνης. Η δημόσια αρχιτεκτονική παρέχει στην κοινότητα ένα ή περισσότερα κέντρα, που είναι οι πλατείες, που είναι κάποιοι χώροι συγκέντρωσης δηλαδή.

Τα άτομα αποκτούν την αίσθηση του τόπου μέσα από την ιστορία, τη ζωή μέσα στην κοινότητα και συσχετίζονται στο κατοικείν με αυτό το κέντρο. Σημασία έχει ο τρόπος με τον οποίο ο σχεδιασμός ως πρακτική και το κτισμένο περιβάλλον ως αποτέλεσμα, συμμετέχουν στη συγκρότηση και την οριοθέτηση του χώρου.

Αυτό αφορά τον ρόλο του αρχιτέκτονα και τον σημαντικό ρόλο της αρχιτεκτονικής στο να έχει μια ηθική λειτουργία κατά κάποιο τρόπο, που

ορίζει και κάποια πολιτικά ζητήματα θα μπορούσε να πει κανείς, δηλαδή είναι διαφορετική η αρχιτεκτονική που είναι σε ολοκληρωτικά καθεστώτα και διαφορετική η αρχιτεκτονική σε δημοκρατικά.

Το δεύτερο βασικό σημείο που θέλω να επισημάνω την προσοχή, είναι ποιος είναι ο ρόλος του ίδιου του σχολείου στα πλαίσια της κοινότητας την οποία έρχεται να υπηρετήσει. Εκεί είναι σημαντικό να σκεφτούμε ότι θα πρέπει να ενσωματώσουμε τις εκπαιδευτικές και τις κοινοτικές κτιριακές εγκαταστάσεις, ένα τμήμα των εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων συγκεκριμένα, και αυτό μας βοηθάει σε δυο πάρα πολύ κρίσιμα ζητήματα.

Το πρώτο αποτελεί ζήτημα κοινωνικής και πολιτικής φύσης, δηλαδή ανταποκρίνεται στην ανάγκη να εντάξει την εκπαίδευση όσο το δυνατόν περισσότερο στη ζωή της τοπικής κοινότητας και της πόλης, ώστε το σχολείο να αποτελέσει με αυτό τον τρόπο αναπόσπαστο μέρος των κοινωνικών και πολιτισμικών υποδομών, αλλά και των δρώμενων.

Παράλληλα αποφεύγεται η ιδρυματοποίηση του σχολείου με αυτό τον τρόπο, με το γεγονός δηλαδή ότι εντάσσεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο.

Το δεύτερο είναι κυρίως ζήτημα τεχνικό και οικονομικό, το οποίο αναδέεται δεδομένης της οικονομικής ύφεσης και του πληθωρισμού που υπάρχει τη σημερινή εποχή. Επιδιώκεται έτσι ένας συντονισμός της λειτουργίας του σχολείου και της κοινότητας που στοχεύει στη μέγιστη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων, δηλαδή του κτιριακού αλλά και ενεργειακού αποθέματος.

Αυτά τα περιγράφει πολύ καλά στο άρθρο της η ιστορικός Ελένη Φέσσα Εμμανουήλ που είναι στα αγγλικά το άρθρο «Why integrate educational and community facilities».

Το τρίτο βασικό κομμάτι έχει να κάνει με το πώς επιδρά η ίδια η αρχιτεκτονική, δηλαδή η οντολογία της αρχιτεκτονικής το ίδιο το κτίριο, τα ντουβάρια και από ό,τι αυτό αποτελείται, αφαιρώντας κάθε κομμάτι που έχει να κάνει με το συμβολισμό και με άλλες χρήσεις, με τη λειτουργία κ.ά., πάνω στον άνθρωπο ο οποίος τη βιώνει.

Εάν ξεκινήσουμε να πούμε τι είναι ο τόπος, μπορούμε να πούμε ότι ο χώρος από μόνος του έχει καθαρά γεωμετρικά χαρακτηριστικά, όταν

προστίθεται ο άνθρωπος για να κατοικήσει ή για να βιώσει τον χώρο τότε μπορούμε να έχουμε τον τόπο. Είναι σημαντική η έννοια του υπαρξιακού χώρου, την οποία έχει εισάγει κυρίως ο Κρίστοφερ Νόρμπερτ Σούλτς ο οποίος ουσιαστικά μας λέει ότι είναι κάτι πολύ βαθύτερο η ιστορία του χώρου. Για τον κάθε άνθρωπο υπάρχει μια ανάγκη να ανήκει κάπου και εφόσον πληροί τις προδιαγραφές ο τόπος στη συγκεκριμένη περίπτωση διότι έχει συγκεκριμένα χαρακτηριστικά και υπάρχει το πνεύμα του τόπου όπως ονομάζει και το βιβλίο του, τότε έχουμε την τάση να ταυτιστούμε με τον τόπο.

Ο τόπος αυτός μπορεί να είναι είτε φυσικός, είτε να είναι ανθρωπογενής.

Το τρίτο κομμάτι έχει να κάνει με κάποια περίεργη -υποθέτω ότι δεν είστε εξοικειωμένοι με αυτή την ορολογία- με την έννοια ότι της τεκτονικής διάστασης του αρχιτεκτονικού έργου. Εάν ανοίξουμε το λεξικό μας λέει ότι τεκτονική στην αρχιτεκτονική ορίζεται ως η επιστήμη, ή η τέχνη της κατασκευής τόσο σε σχέση με την χρήση, αλλά όσο και σε σχέση με τον καλλιτεχνικό σχεδιασμό. Δηλαδή μιλάει για την ποιητική διάσταση της αρχιτεκτονικής κατά κάποιο τρόπο, που ναι μεν ικανοποιεί και κάποιες ανάγκες οι οποίες έχουν να κάνουν με λειτουργικά ζητήματα και δραστηριότητες κυρίως όμως μιλάει γι' αυτές τις ανάγκες οι οποίες έχουν να κάνουν ότι ανυψώνεται η κατασκευή της αρχιτεκτονικής σε μορφή τέχνης.

Οπότε εδώ υπάρχουν κάποιοι βασικοί ορισμοί ότι είναι διαφορετικό πράγμα η κατασκευή, διαφορετικό πράγμα η δομή και διαφορετικό πράγμα η τεκτονική διάσταση του αρχιτεκτονικού χώρου. Δεν θα μείνω πάρα πολύ σε αυτό, θα πω ότι ο λόγος τεκτονικός είναι μια αρχαία ελληνική λέξη, προέρχεται από τη λέξη «τέκτον» που αναφερόταν στην τέχνη του ξυλουργού και του χτίστη, νομίζω ότι είναι πάντα σημαντικό να κοιτάζουμε την ετυμολογία των λέξεων γιατί μας υποδηλώνει πάρα πολλά πράγματα σε σχέση με τη σημασία του όρου και με τι συσχετίσεις που αυτός μπορεί να έχει.

Το τεκταίνομαι είναι από το σανσκριτικό *takṣan* που είναι η τέχνη του ξυλουργού που χρησιμοποιεί το τσεκούρι και επίσης η λέξη «τέκτον» εμφανίζεται για πρώτη φορά στα ποιήματα της Σαπφούς και προϋπέθετε τον ρόλο του ποιητή, με την έννοια του «ποιώ, αλλά σκέφτομαι πριν πράξω», το οποίο με τον χρόνο υπήρχε πολύ μεγάλη διάσταση πάνω σε αυτό.

Επίσης το «τέκτον» έχει να κάνει με την αρχιτεκτονική, δηλαδή είναι αρχή και τεκτονική και έχει να κάνει με την έννοια επίσης με το ζήτημα της τεχνολογίας και τα λοιπά.

Εάν πάμε να διαφοροποιήσουμε τι είναι αυτές ότι τρεις διαφορετικές έννοιες η κατασκευή, η δομή και η τεκτονική διάσταση του αρχιτεκτονικού έργου, η μεν κατασκευή είναι το αποτέλεσμα μιας δραστηριότητας, δηλαδή τοποθετηθώ δυο υλικά το ένα δίπλα στο άλλο, δυο πράγματα μαζί προκειμένου να τα συνδυάσω. Η δομή αναφέρεται σε μια διάταξη πραγμάτων η οποία διέπεται από την τάξη και είναι ένα σύστημα αρχών της διάταξης ουσιαστικά, δηλαδή είναι ένα σύστημα στο οποίο υπακούει. Για παράδειγμα είναι δοκός επί στύλου, το λέω για να το κάνω λίγο πιο κατανοητό.

Και η τεκτονική διάσταση του αρχιτεκτονικού έργου είναι μια συγκεκριμένη έκφραση η οποία προέρχεται από τη στατική αντίσταση της κατασκευαστικής μορφής με τέτοιο τρόπο όμως ώστε το αποτέλεσμα της έκφρασης δεν μπορεί να θεωρηθεί μόνο με όρους κατασκευαστικής δομής.

Προχωρώ πιο κάτω γιατί έχω μερικά παραδείγματα για να καταλάβουμε τι εννοούμε. Οι πτυχές της τεκτονικής διάστασης του αρχιτεκτονικού έργου μπορεί να είναι για παράδειγμα η δομή και η περικύκλιση. Η συναρμογή των υλικών μεταξύ τους και η φροντίδα αυτής της λεπτομέρειας του συνδέσμου, αποτελεί επίσης για πολλούς αρχιτέκτονες σημαντική πτυχή της αρχιτεκτονικής. Εδώ δεξιά βλέπουμε τα πλακόστρωτα του Πικιώνη και αριστερά οι τρεις φωτογραφίες είναι φωτογραφίες του Κάρλο Σκάρπα και δείχνει κάποιες φοβερές λεπτομέρειες τις οποίες έχει κάνει, διότι θα μπορούσε να τον χαρακτηρίσει κανείς ότι εκείνος συνέθετε μέσω της κατασκευαστικής λεπτομέρειας.

Κάτω δεξιά είναι ο Παρθενώνας. Υπάρχουν πάρα πολλοί ναοί στον κόσμο και η τεκτονική διάσταση, υπάρχει δηλαδή ο ισχυρισμός ότι ο λόγος που έχει γίνει τόσο διάσημος και τόσο σημαντικός, είναι αυτές οι εκλεπτύνσεις που έχει και που αφορούν στην τεκτονική διάσταση, διότι δεν εξυπηρετούν αποκλειστικά το στατικό κομμάτι, δηλαδή το πώς στηρίζεται, αλλά έχουν να κάνουν με οπτικές εκλεπτύνσεις όπως γνωρίζουμε, για να είναι πιο ραδινές οι κολώνες γιατί υπάρχει η μείωση και τα λοιπά.

Και αριστερά επίσης έχουμε μια γέφυρα η οποία είναι εξαιρετική, είναι του Ρόμπερτ Μαγιάρ ο οποίος είναι πολιτικός μηχανικός μιν, αλλά με αρχιτεκτονική μαεστρία ουσιαστικά έχει χτίσει όσες γέφυρες έχει χτίσει. Έφερα αυτά τα παραδείγματα για να καταστήσω καλύτερα κατανοητό ότι πέρα από τυπικούς όρους, ότι η τέχνη της αρχιτεκτονικής έχει τα εργαλεία της κατά κάποιο τρόπο και τα μέσα της, που είναι τα υλικά και με ποιο τρόπο αυτά συντίθενται μεταξύ τους.

Στα σχολεία της ΚΤΥΠ θα έλεγα ότι αυτή δεν υπάρχει και έχει εξαλειφθεί. Εάν μιλήσουμε ότι υπάρχουν επιδράσεις της τεκτονικής διάστασης του αρχιτεκτονικού έργου στον άνθρωπο και ότι τα πράγματα έχουν ένα νόημα με αυτό τον τρόπο, εάν κάνουμε μια γκάμα στα συναισθήματα με βάση τον Σπινόζα, έχουμε από τον πόνο μέχρι την ηδονή, είναι τα δυο ακραία και ενδιάμεσα είναι όλες οι υπόλοιπες γκάμες.

Βλέπουμε, το place που λέει εδώ, δηλαδή ο τόπος μπορεί να είναι είτε προέκταση του δικού μας, το πώς αισθανόμαστε εμείς σαν προέκταση του εαυτού μας, είτε να μην ταυτιζόμαστε κατά κάποιο τρόπο όπως ανέφερα και προηγουμένως. Αυτά τα τρία χαρακτηριστικά δηλαδή, το πρώτο ο ρόλος του αρχιτέκτονα, το δεύτερο ο ρόλος του σχολείου στην κοινότητα και το τρίτο είναι η επίπτωση που έχει στον άνθρωπο και στη συγκεκριμένη περίπτωση στα μικρά παιδιά η αρχιτεκτονική η ίδια, δηλαδή το ίδιο το κτίριο, το οντολογικό κομμάτι της αρχιτεκτονικής, νομίζω ότι είναι τρεις παράμετροι που θα έπρεπε να έχουμε λάβει υπόψη.

Ένας ορισμός της αρχιτεκτονικής είναι ουσιαστικά ότι εξαρτάται από την ύλη. Λέει δηλαδή ότι η ύλη είναι βαριά, πατάει κάτω και θέλει να απλωθεί άμορφα στο έδαφος. Γνωρίζουμε ότι η δύναμη της βαρύτητας από το σώμα μας, τι μας κρατά όρθιους και αποτρέπει μια άμορφη κατάρρευση; Είναι η αντίθετη δύναμη που μπορούμε να ονομάσουμε θέληση, ζωή ή οτιδήποτε άλλο. Το ονομάζω δύναμη της μορφής.

Η αντίσταση μεταξύ ύλης και δύναμης της μορφής που θέτει σε κίνηση ολόκληρο τον ουρανό κόσμο, αποτελεί και το κύριο θέμα της αρχιτεκτονικής.

Θα ξεκινήσω να σας δείξω μια σειρά από σχολεία τα οποία κάποια είναι στην Ελλάδα και κάποια όχι. Έχω επιλέξει κάποια σχολεία τα οποία βρίσκονται στην Αφρική, είναι του αρχιτέκτονα Φράνσις Ντιμπέτο Κερέ,

ο οποίος έχει πάρει το Πρίσκερ αυτό είναι το πρώτο του έργο: είναι ένα σχολείο στο Γκάντο το οποίο είναι στην Μπουρκίνα Φάσο ουσιαστικά και είναι ένα Δημοτικό σχολείο, αυτό έχει πάρει βραβείο Aga Khan το 2004 και επίσης έχει πάρει βραβείο βιοκλιματική αρχιτεκτονική.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι οι άνθρωποι οι οποίοι ζουν στο συγκεκριμένο μέρος της Αφρικής, ζουν μέχρι και σήμερα χωρίς ηλεκτρικό και ύδρευση. Το λέω αυτό γιατί παρ' όλα αυτά έχουν καταφέρει με βάση την αλληλεγγύη στην κοινότητα, διότι έδωσαν χρήματα του Ντιεμπέντο Φρανσίς Κερέ να σπουδάσει στο Μόναχο αρχιτεκτονική και εκείνος ένωσε υποχρέωση απέναντι στην κοινότητα, οπότε επέστρεψε και τους έχτισε το σχολείο. Γιατί θυμόταν τα παιδικά του χρόνια που πήγαινε στο σχολείο και θυμόταν ότι ήταν σκοτεινά και ότι είχε ζέστη. Οπότε φρόντισε για τον κατάλληλο φωτισμό και αερισμό των αιθουσών.

Όπως βλέπουμε το σχέδιο είναι πάρα πολύ απλό, είναι τρία κουτάκια θα μπορούσε δηλαδή να τα παρομοιάσει με κάποιο τρόπο και με τα κοντέινερ τα οποία έχω ακούσει πολλές φορές διαμαρτυρίες. Ακόμη και τα κοντέινερ αν τα σχεδιάσει κανείς κατάλληλα και κάνει μια ελαφρά κατασκευή, αλλά με ωραία υλικά και σκέψη και αγάπη πάνω σε αυτό, μπορεί να έχει ένα πολύ καλύτερο αποτέλεσμα από αυτά που βλέπουμε, τα οποία είναι έτοιμα.

Αυτό που έχει κάνει για να μπορέσει να αξιοποιήσει, προφανώς εκεί υπάρχει πάρα πολύ ζέστη δηλαδή υπάρχει ζήτημα επιβίωσης ουσιαστικά, πέρα από το ότι δεν υπάρχουν οι βασικές υποδομές που είναι το ρεύμα, υπάρχει ένα μεγάλο στέγαστρο, το οποίο φαίνεται σε αυτή τη φωτογραφία. Υπάρχει το μεταλλικό στέγαστρο από πάνω που στεγάζεται προκειμένου να μπορέσει να καλύψει και να μη βρέχονται, γιατί το υλικό από το οποίο έχει φτιάξει την κατασκευή αυτή, την οποία την έχουν φτιάξει οι ίδιοι οι κάτοικοι, είναι τούβλα τα οποία υπήρχαν στην περιοχή δηλαδή οπτόπλινθοι τους οποίους έχει βελτιώσει όσον αφορά το μίγμα, αναμιγνύοντάς το με ένα ποσοστό από τσιμέντο 6 με 8%.

Βλέπουμε ότι η κατασκευή είναι πάρα πολύ απλή. Το κενό αυτό ανάμεσα λειτουργεί βιοκλιματικά, διότι το μεν καλοκαίρι μπορεί να φυσάει ο αέρας οπότε δεν υπάρχει απ' ευθείας ζέστη δηλαδή λειτουργεί εντελώς βιοκλιματικά και τον χειμώνα επίσης αν έχει κρύο ή χιόνι πάλι λειτουργεί σαν

ένα buffer zone. Αυτή είναι η κατασκευαστική δομή, δεν θα μπορούμε σε όλες τις λεπτομέρειες για να μην σας κουράσω.

Αυτή είναι η τομή της στέγης που φαίνεται αυτό το κενό για το οποίο μιλήσαμε και μάλιστα επειδή κάνει εξωφρενική ζέστη στην Αφρική, υπάρχουν τα τούβλα τα οποία είναι διάτρητα δηλαδή έχουν τρύπες προκειμένου να ανεβαίνει ο σωστός αέρας ψηλά και στη συνέχεια να μπορεί να εκτονώνεται στο φυσικό περιβάλλον εκεί. Εδώ είναι ένα σκίτσο το πώς λειτουργεί όλο αυτό.

Εδώ φαίνεται πραγματικά πως είναι οργανωμένο το περιβάλλον και πως η υλικότητα που είναι αυτό που μιλήσαμε πριν για τα tectonics με απλά μέσα, δηλαδή δεν χρειάζεται να έχουμε κάποια πανάκριβα υλικά, αλλά να υπάρχει μια προσοχή στη λεπτομέρεια και μια μελέτη από πριν σωστή, μπορεί να δώσει ένα αποτέλεσμα το οποίο έχει ένα πολύ, ευχάριστο και κυρίως υγιεινό περιβάλλον για τα παιδιά τα οποία μαθαίνουν στο σχολείο εκεί.

Να πούμε ότι στην Αφρική είναι πάρα πολύ φτωχοί όλοι και για να μπορέσει να χτίσει αυτό το σχολείο έκανε το Kéré Foundation δηλαδή έκανε ένα Ίδρυμα κατά κάποιο τρόπο προκειμένου να συγκεντρώσει χρήματα από διάφορους και κατάφερε να συγκεντρώσει χρήματα και ταυτόχρονα τα συνεργεία τα οποία έχτισαν το σχολείο ήταν τα ίδια τα μέλη της κοινότητας που τους έμαθε με ποιο τρόπο θα γίνει αυτό.

Ταυτόχρονα έχει κάνει και πολλά άλλα έργα, δείχνω πολύ ενδεικτικά για να δούμε ότι υπάρχει ένα ενιαίο ύφος και μια ενιαία λογική ταυτόχρονα, γιατί οι βιοκλιματικές συνθήκες εκεί είναι παντού ίδιες, οπότε υπάρχει κι αυτή η ανάγκη για το μεγάλο στέγαστρο και για οπτοπλινθοδομή στη συνέχεια και κάποια βάση από μπετό όπως βλέπουμε σε αυτή τη φωτογραφία εδώ.

Και βλέπουμε ότι πάλι σε σχέση με όσα αναφέραμε στην αρχή, υπάρχουν αυτοί οι κεντρικοί χώροι που μαζεύονται και άρα όλο αυτό με την ομπρέλα λειτουργεί ταυτόχρονα και σαν σκιά. Το έργο αυτού του αρχιτέκτονα έχει ένα πολύ σημαντικό αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία και παράλληλα με την αλλαγή που προσφέρει, γιατί τα παιδιά όπως βλέπουμε το χαίρονται πάρα πολύ και υπάρχουν και τα χρώματα τα οποία μπορεί να πει κανείς ότι προσφέρουν στο περιβάλλον.

Ενώ ξαναλέω το σχέδιο είναι πάρα πολύ απλό, χωρίς να σημαίνει ότι δεν θέλει δουλειά για να το συλλάβει κανείς και να το υλοποιήσει.

Μια δεύτερη κατηγορία σχολείου στην Αφρική είναι το «Hand made school with students» που παίζουν κάποιοι μαθητές, που το έχουν κάνει οι αρχιτέκτονες Anna Heringer και Eike Roswag. Πάλι κι εδώ πρόκειται για κάτι απλό, εδώ υπάρχει μια άλλη ιδέα ότι υπάρχει διαφοροποίηση του ισογείου από τον όροφο σε πολύ μεγάλο βαθμό, διότι υπάρχει πάλι αυτό το buffer zone που θα δούμε αυτό το παχύ τείχος που είναι αυτό εδώ το κομμάτι και αυτό είναι το επίπεδο του ισογείου πάνω και ενώ όταν ανεβαίνουμε πάνω υπάρχει μια διαμπερότητα και κυκλοφορεί ο αέρας και είναι το επίπεδο του ορόφου.

Κάτω έχει το ... της σπηλιάς, εδώ είναι διάφορα κατασκευαστικά γιατί μας ενδιαφέρουν τα κατασκευαστικά, δηλαδή η αρχιτεκτονική επειδή έχει περάσει σε ένα αφαιρετικό επίπεδο νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό να χρησιμοποιούμε τα υλικά προκειμένου να εκφράζουμε πράγματα, γιατί αυτό μεταφέρεται και εδώ πάλι είναι ντόπιοι εργάτες οι οποίοι κάνουν την κατασκευή στο πάνω τμήμα του ορόφου, που είναι από μπαμπού.

Εδώ φαίνονται οι τομές και η κατασκευή δηλαδή τα δοκάρια στην οροφή και εδώ είναι τα παιδιά και πως υπάρχει η έννοια της σπηλιάς κατά κάποιο τρόπο και στο επίπεδο του ισογείου, το οποίο κάνει ένα χουχούλιασμα κάπως και ταυτόχρονα μπορεί κανείς να συγκεντρωθεί. Ενώ πάνω είναι κάπως πιο κοινωνικός ο χώρος και αυτό φαίνεται πάρα πολύ σε αυτή την τομή.

Το ένα δηλαδή είναι εσωστρεφές εντελώς, ενώ το πάνω μπορώ να χαζεύω πιο μακριά και ταυτόχρονα να έχω επικοινωνία περισσότερο με το έξω κομμάτι. Αυτό είναι μια φωτογραφία αυτού του σχολείου βραδινή, στην οποία βλέπουμε ότι το χρώμα μπορεί να κάνει θαύματα, γιατί ενώ τα υπόλοιπα υλικά είναι όλα μουντά λόγω του ότι είναι φυσικά υλικά, δηλαδή δεν υπάρχει αυτή η μανία με το σοβάτισμα το οποίο το έχουμε εδώ -ας μη συζητήσω για την εξωτερική θερμομόνωση, θα το πούμε πιο μετά.

Αυτά τα σχολεία τα έδειξα για να δείξω ότι πραγματικά το ένα είναι ότι υπάρχει η αλληλεγγύη της κοινότητας η οποία συνεισφέρει σημαντικά και έχει αναγνωρίσει τη σημασία του τι μπορεί να προσφέρει ο άλλος και ο

άλλος όμως είναι εξαρτημένος με την έννοια ότι είναι συνδεδεμένος και θέλει να προσφέρει στην κοινότητα.

Τώρα ερχόμαστε στην Ελλάδα. Πρόκειται για τον βρεφονηπιακό σταθμό του Δήμου Μαρκόπουλου που είναι μια μελέτη του 1993 και η κατασκευή το 2007 το οποίο το έκανε ένας δάσκαλός μου, ο Τάσος Μπίρης ο οποίος τώρα είναι Ομότιμος Καθηγητής και είναι γνωστός εννοείται.

Είχε πάρει τιμητική διάκριση στα βραβεία του Αρχιτεκτονικού Έργου ΣΑΔΑΣ το 2005 και τι μπορούμε να παρατηρήσουμε εδώ. Αυτή είναι η κάτοψη, δυστυχώς δεν βρήκα καλύτερη διαφάνεια, ενώ στην αρχή σκεφτόμουν να επικοινωνήσω μαζί του, δεν το έκανα τελικά γιατί υπήρχε πίεση, οπότε δεν έχει καλή ανάλυση η εικόνα, αλλά νομίζω ότι φαίνεται ότι υπάρχει ένα αίθριο στο κέντρο και υπάρχουν και μικρότερα αίθρια που είναι αυτά τα γκρι. Δηλαδή εισχωρεί κατά κάποιο τρόπο το φυσικό περιβάλλον στην σύνθεση.

Εδώ αντίστοιχα είναι διάφορες άλλες φωτογραφίες, δηλαδή υπάρχει αυτός ο διάδρομος ο οποίος έχει μια θολωτή κατασκευή από πάνω, είναι εμφανές τούβλο και έχει μπετά. Είναι μια πολύ κατασκευή θα έλεγα για δημόσιο κτίριο γιατί είναι δημόσιος αυτός ο παιδικός σταθμός και ας διαβάσουμε τα λόγια, ας δούμε τι είπαν οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες ως προς το πώς σκέφτηκαν να το κάνουν αυτό: *«Δεν προσπαθήσαμε να σχεδιάσουμε ένα κτίριο που με κάποιο τρόπο θα αναπαραγάγει τη φαντασία ενός παιδιού, εκμεταλλευόμενοι δηλαδή την επινοητικότητα της αρχιτεκτονικής μορφής και την έλξη που βασίζεται αποκλειστικά σε αισθητικούς παραμέτρους που αυτή ασκεί. Αντίθετα αυτή η λειτουργική μονάδα παιδικής μέριμνας αποτελεί ένα εισαγωγικό μάθημα για τη σύνταξη του χώρου και ταυτόχρονα είναι ένα φιλικό χωρικό παιχνίδι για τους νεαρούς κατοίκους της».*

Δηλαδή τι μας λέει; Μας λέει ότι συνήθως βλέπουμε... δεν ήθελα να βάλω τέτοια παραδείγματα γιατί υπάρχουν αρκετά και τα οποία κάποιοι συνάδελφοι τα ασπάζονται και ίσως και ο περισσότερος κόσμος, το να αφήσουμε τα παιδιά να είναι τελείως ελεύθερα και να κάνουμε ένα πολύ φανταστικό περιβάλλον κάπως σα να βρίσκομαι στη Disneyland, αλλά τα παιδιά μπορούν να βρουν και να παίξουν και με απλά πράγματα μόνα τους, ενώ ουσιαστικά υπάρχει ένα άλλο σκεπτικό και το σκεπτικό είναι ότι υπάρχει ένα συντακτικό της αρχιτεκτονικής. Δηλαδή μαθαίνω την «α, δ, γ... » της

αρχιτεκτονικής. Είναι το παιχνίδι του να παίζεις με την αρχιτεκτονική ενώ ζεις μέσα σε αυτήν με ένα ιδιαίτερο τρόπο που τα παιδιά γνωρίζουν και μπορούν όταν η ίδια η αρχιτεκτονική τους δίνει την ευκαιρία να το κάνουν. Είναι το ίδιο το κτίριο που καθιστά το παιχνίδι δυνατό. Στην ουσία ο σχεδιασμός του αποτελεί μια σειρά βασικών αρχιτεκτονικών χωρικών αρχετύπων, δηλαδή είναι το αίθριο, η στοά, ο θόλος, το άνοιγμα στην οροφή όπου εισέρχεται το φως από ψηλά, που ενώνονται μεταξύ τους ως ένα λειτουργικό και αισθητικό όλο.

Άρα ουσιαστικά πρόκειται για κάποιες αρχετυπικές διατάξεις τις οποίες συναντάμε και σε άλλα κτίρια, το αίθριο για παράδειγμα ή τις στοές και τα λοιπά. Αυτό ήταν το ένα και το επέλεξα ακριβώς γιατί υπάρχει αυτή η λογική ότι θεωρώ ότι δεν πρέπει να υποτιμούμε τα παιδιά κατά κάποιο τρόπο. Τα παιδιά καταλαβαίνουν και μπορούν να λειτουργήσουν πάρα πολύ καλά χωρίς να έχουν μια ειδική μεταχείριση με την έννοια που συνήθως την εννοούμε. Φυσικά χρειάζονται ειδική μεταχείριση, αλλά όχι αυτό που συνήθως θεωρείται αυτονόητο.

Εδώ είναι το έργο ενός άλλου δασκάλου, μάλλον δύο δασκάλων γιατί είναι ο Δημήτρης Ησαΐας και ο Τάσος Παπαϊωάννου οι αρχιτέκτονες, είναι τα Αρσάκεια στην Πάτρα με συνεργάτη τον Σταύρο Γυφτόπουλο που είναι συνάδελφος στη Σχολή και εδώ πάλι υπάρχουν αυτές οι αρχές τις οποίες κάπως συζήτησα αυτές τις τρεις στην αρχή.

Κατ' αρχήν υπάρχει ένα μεγάλο αίθριο τη μέση που χωρίζει, αυτές είναι οι παιδικές αίθουσες οι πιο μικρές τάξεις στις οποίες βγαίνουν αυλές στην πίσω πλευρά ιδιωτικές, γιατί στις μικρότερες ηλικίες απαιτείται μια προστασία μεγαλύτερη τα παιδιά να μην τρέχουν σαν παλαβά και να μπορούν να καθίσουν πιο ήσυχα για να μη φοβούνται να μην χτυπήσουν, και βλέπουμε ότι υπάρχει μια πολύ οργανωμένη και πολύ απλή κάτοψη, η οποία όμως έχει διαμπερότητες, έχει στοά περιμετρική και αυτή.

Να δούμε αυτό με τι μοιάζει, από πάνω είναι η τομή. Όλα αυτά είναι λεπτομέρειες μελέτης εφαρμογής οι οποίες είναι απαραίτητες. Εσωτερικά η τάξη έχει μελετηθεί πως φαίνεται η τάξη εσωτερικά, δηλαδή υπάρχει ένα απλό μωσαϊκό κάτω το οποίο είναι ένα παρεξηγημένο υλικό γιατί αν καταλαβαίνω καλά αυτό είναι μωσαϊκό γιατί δεν έχω πάει να δω το κτίριο, είναι εμφανές μπετόν. Τα υλικά είναι εμφανή γενικά, δεν είναι όλα σοβατισμένα,

παρ' όλο που υπάρχει και σοβάς όταν χρειαστεί. Άρα για να έχω τα υλικά εμφανή, ουσιαστικά χρειάζεται μια ακρίβεια και μια παραπάνω μελέτη από πλευράς των αρχιτεκτόνων.

Υπάρχει μια κλίμακα, δηλαδή όλη αυτή η διαμερισματοποίηση κατά κάποιο τρόπο της όψης, ο χωρισμός της όψης με τα δοκάρια του μπετόν, με τα καίτια από τα κουφώματα και με τα χρώματα δίνουν ένα χαρακτήρα και μια κλίμακα στον χώρο. Αυτά είναι τα εργαστήρια τα οποία είναι λοξά και αν θυμάμαι καλά από κάτω υπάρχει το δάπεδο που είναι γαρμπιλομπετόν τριμμένο.

Ένα άλλο σχολείο το οποίο επισκεφθήκαμε πρόσφατα σχετικά, δηλαδή το επισκέφθηκα πέρσι, είναι το Δημήτρης Ησαΐας και ο Τάσος Παπαϊωάννου Τομπάζης και Micromega με υπεύθυνο τον συνάδελφο Σταύρο Γυφτόπουλο. Αυτό είναι πιο ακριβό κατά κάποιο τρόπο, δηλαδή τα άλλα δύο που είδαμε δεν είναι φτηνά, αλλά είναι μια κατασκευή η οποία αντέχει τον χρόνο και το άλλο σημαντικό που πρέπει να σκεφτόμαστε όσον αφορά τα υλικά είναι και το πώς τα υλικά γερνάνε. Δηλαδή και τι αντίκτυπο έχει συνολικά το κτίριο, αλλά και το πώς αυτά γυρνάνε μέσα στον χρόνο, γιατί ούτως ή άλλως θα δοθεί ένα κονδύλι για να χτιστεί ένα σχολείο.

Αυτό έχει τέσσερις πτέρυγες, έχει την μπάρα εδώ που είναι αυτό που είδαμε στην αρχή με ανάμεσα υπαίθριους και έχει αυτή την τομή στην στέγη ούτως ώστε να μπορεί να υπάρχει εξαερισμός γιατί πάλι ο αέρας ανεβαίνει ψηλά.

Επίσης είναι πάρα πολύ σημαντικοί αυτοί οι χώροι εδώ γιατί είναι πάρα πολύ σημαντικό στα σχολεία να υπάρχουν χώροι οι οποίοι είναι μπαλαντέρ, δηλαδή μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν αμφιθέατρο, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν σκάλα, μπορεί να έχει μια σκάλα εδώ και άλλη μια σκάλα απέναντι. Οπότε μπορεί να γίνει μια εκδήλωση στη μέση και οι υπόλοιποι να παρακολουθούν από τους διαδρόμους του ορόφου.

Επίσης υπάρχουν ικανά ντουλάπια που είναι αυτά, υπάρχει δηλαδή μια διαρρύθμιση στην όψη, υπάρχει γενικά μια φροντίδα, προφανώς βέβαια είναι Κολέγιο, αλλά δεν ξέρω για ποιο λόγο δεν θα μπορούσε και ένα σχολείο στα πιο απλά μέσα να έχει αυτή τη δυνατότητα.

Το άλλο που θέλω να δούμε είναι οι υπαίθριες εγκαταστάσεις που είναι καινούργιες που ήταν μετά από κλειστό διαγωνισμό των Κατερίνα

Δασκαλάκη και Μυρτώ Ματάλα, το οποίο με απλά μέσα δηλαδή το χρώμα το οποίο μπορεί να δώσει μια ποικιλία και να μην είναι ένα μεγάλο σκέτο πράγμα, δηλαδή ένα ομοιόμορφο χαλί, το οποίο θα ήταν βαρετό και ισοπεδωτικό κατά κάποιο τρόπο. Ενώ εδώ αρχίζουν και διαφοροποιούνται τα διαφορετικά αθλήματα.

Ουσιαστικά υπήρχε θέμα ενσωμάτωσης του πως θα γίνει ο περιβάλλοντας χώρος σε σχέση με το υφιστάμενο κτίριο το οποίο ήταν ένα παλιό, μοντέρνο αρχιτεκτονικό κτίριο της δεκαετίας του '60, που έχει σχεδιαστεί από ένα Γερμανό αρχιτέκτονα και υλοποιήθηκε από τον Παύλο Μυλωνά, είναι κάπως έτσι από το drone.

Οι νέες αθλητικές εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων στίβο, άλμα εις ύψος, άλμα εις μήκος, σφαιροβολία, γήπεδα τένις, βόλει, χάντμπολ, μπάσκετ, τοίχο για προπόνηση τένις, τοίχο αναρρίχησης σε βράχια, υπαίθριους χώρους άσκησης και σχοινοβασία. Το βασικό συνθετικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε ήταν ένα σύστημα πλέγματος συνδυασμένο και σε αντίθεση με μια τεθλασμένη γραμμή, η οποία ουσιαστικά προχωράει μέχρι τα όρια του οικοπέδου. Αυτό βοηθάει πάρα πολύ γιατί διάφοροι χώροι από το περίεργο σχήμα οι οποίοι θα τους άφηναν απ' έξω, μπορεί και τους συμπεριλαμβάνει και ταυτόχρονα υπάρχει ένα πολύ χαρούμενο περιβάλλον λόγω της χρωματικής γκάμας και τα παιδιά παρακινούνται πιο ωραία να παίξουν.

Και αυτοί οι χώροι, δηλαδή σε σχέση με το νούμερο 2 που είπαμε σε σχέση με την κοινότητα μπορεί πράγματι τις ώρες που δεν χρειάζεται το σχολείο τον αθλητικό του χώρο, και να νοικιάζει. Δηλαδή να νοικιάζει για άλλες ανάγκες σε αθλητικούς Συλλόγους για παράδειγμα στη συγκεκριμένη περίπτωση προκειμένου να μπορεί να χρησιμοποιείται και να ενσωματώνεται στην κοινότητα και να μην είναι ένας κλειστός και νεκρός χώρος τις ώρες που δεν λειτουργεί το σχολείο. Εδώ φαίνεται αντίστοιχα αυτό που λέγαμε ότι εκμεταλλεύεται όλο τον χώρο, υπάρχουν κάποιες κερκίδες με λεπτομέρειες και τα λοιπά, σκοποβολή, τοίχος αναρρίχησης και διάφορες άλλες λεπτομέρειες.

Αυτό είναι ένας διαγωνισμός που είχαμε λάβει μέρος για το IB του Κολεγίου Αθηνών, το οποίο ήταν συμμετοχή δεν έχουμε πάρει κάποιο βραβείο στο γραφείο, ουσιαστικά το σκεπτικό εδώ είναι ότι έχουμε ένα open

air school όπως λέγεται, δηλαδή είναι αντίστοιχο με τα πρότυπα που έχουμε από τη δεκαετία του '30 και του '60 που είναι τα σχολεία αυτά με τους ανοιχτούς διαδρόμους, δηλαδή δεν μπαίνω σε εσωτερικό χώρο γιατί 8 μήνες τον χρόνο όπως ξέρουμε μπορούμε να είμαστε έξω. Αυτές είναι οι αίθουσες πάνω και κάτω και εδώ ζητούσε μια αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, η οποία θα ήταν η αίθουσα τέχνης και εδώ είναι η μία είσοδος του σχολείου, εδώ μπορούσε να κάνει κανείς και την είσοδο και αυτή θα έπρεπε να λειτουργεί και ανεξάρτητα. Το είχαμε βγάλει Art Airthium γιατί το νόημα είναι ότι μπορεί κανείς να λειτουργήσει, είναι τη νύχτα, είναι μέσα στο campus του Κολεγίου Αθηνών που είναι όρια Φιλοθέης Ψυχικού. Αυτή η στροφή διαφοροποιεί για να τονίσει και την αίθουσα, αλλά ταυτόχρονα υπάρχει αυτή η πορεία που περνάει διαμέσου, δηλαδή με λίγα λόγια πάντα επιζητάς να υπάρχει ένα πέρασμα και να συνδέει πράγματα το σχολείο και να αποτελεί ένα κόμβο και να μην είναι αποκλειστικά μια κοινότητα η οποία στρέφεται στον εαυτό της καθαρά.

Εδώ μπορούν να υπάρχουν γλυπτά, δηλαδή αυτή είναι η πίσω πλευρά στην οποία υπάρχει είσοδος της αίθουσας τέχνης. Μπορώ να περάσω κάτω από τη γέφυρα και να μπω μέσα στο αίθριο, το οποίο θα δούμε στη συνέχεια. Είναι σημαντικό ότι οι τάξεις του ορόφου έχουν ημιγυπαίθριο χώρο μεταξύ τους, το οποίο σημαίνει ότι εγώ μπορώ το καλοκαίρι αν είμαι δάσκαλος να ανοίξω τα παράθυρα και να έχω άμεση επαφή με τον χώρο.

Διαβάζει κανείς τις τάξεις και υπάρχει μια κεκλεισμένη τζαμαρία που φαίνεται στις σκιές εδώ προκειμένου να έχει τη βέλτιστη απόδοση όσον αφορά τη σκίαση και να μην ενοχλείται από τον ηλιασμό. Αυτό είναι το αίθριο εσωτερικά, όπου φαίνεται ότι υπάρχει μια περιμετρική κίνηση με τα παιδιά, υπάρχει μια σκάλα η οποία κατεβαίνει στο κεντρικό αίθριο, υπάρχουν τα κυκλικά παρτέρια τα οποία μπορεί να χρησιμεύσουν και σαν καθιστικά και ταυτόχρονα εδώ στο βάθος είναι το φουαγιέ και υπάρχει μια αίθουσα από πίσω πολλαπλών, ένα αμφιθέατρο μάλλον που ζητούσε και τα λοιπά.

Και αυτό το καφέ που φαίνεται εδώ είναι ξύλινη κατασκευή, μια περσίδα στην οροφή και είναι ένας χώρος που έχει τοπικά χρώματα, και το αίθριο αυτό παρ' όλο που είναι εξωτερικό μπορεί ταυτόχρονα να λειτουργήσει κι αυτό σαν γλυπτό γιατί είπαμε ότι είναι κέντρο τέχνης. Οπότε είναι

προσαρμοσμένο στην ελληνική κλίμακα και δεν είναι όλο στεγασμένο και όλο κλειστό ένα κουτί κατά κάποιο τρόπο.

Αυτή είναι η αίθουσα τέχνης με κάποια γλυπτά που αναπαρίστανται στο τρισδιάστατο και οι τομές και αυτό είναι η βιοκλιματική μελέτη. Όπως έχετε παρατηρήσει είπα αυτές τις τρεις παραμέτρους χωρίς να αναφέρω την έννοια του βιοκλιματικού, η οποία θεωρώ ότι σε όλη διαχρονικά την αρχιτεκτονική θα έπρεπε να φροντίζει και να σκέφτεται ο αρχιτέκτονας, δηλαδή είναι εκ των ων ουκ άνευ και όχι γιατί ξαφνικά το πουλάμε αυτό σαν μια εξτρά ποιότητα η οποία τώρα μας προέκυψε.

Εδώ είναι μερικές εργασίες σπουδαστών -αυτή είναι της Λυδίας Βουτσελά- είναι Δημοτικό σχολείο στο οποίο υπάρχει πάλι αυτή η πορεία, εδώ είναι πρόποδες του Υμηττού και είναι ένα Δημοτικό σχολείο στην Αργυρούπολη. Αυτές είναι οι αίθουσες, εδώ έχει ένα στέγαστρο από κάτω για γυμναστική, εδώ έχει κάποιο κερκίδωμα και κάποια ελαφρά στέγαση και ταυτόχρονα από τη μία πλευρά είναι το καθαρά εκπαιδευτικό κομμάτι, από την άλλη πλευρά είναι το διοικητικό και η αίθουσα πολλαπλών. Αυτές είναι κάποιες φωτογραφίες της μακέτας της εργασίας, της τελικής μακέτας εννοώ. Κάποια τρισδιάστατα για να καταλάβει κανείς την ποιότητα του χώρου, δηλαδή υπάρχουν αυτά τα αίθρια και ο υπαίθριος χώρος εισχωρεί σημαντικά προκειμένου να υπάρχει ηλιασμός και τα λοιπά.

Αυτή είναι μια άλλη διπλωματική η οποία είναι σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή είναι Γυμνάσιο Λύκειο αρκετά μεγάλο, είναι πίσω από το παλιό γήπεδο του Παναθηναϊκού όχι αυτό που θα μετακομίσει στον Ελαιώνα και η ιδέα εδώ, ο τίτλος της διπλωματικής είναι «Domo luten στη σκαλωσιά ως εργαλείο μετασχηματισμού του χώρου στη σχολική αρχιτεκτονική» και υπάρχουν διάφορες... τα περνάω γρήγορα για να μη σας κουράσω.

Απλά θέλω να πω ότι τα παιδιά έχουν πάντα φρέσκιες ιδέες τις οποίες εξελίσσουμε, γιατί υπάρχουν τέτοιες κατασκευές στο εξωτερικό και βλέπουμε επομένως ότι στα σχολεία υπάρχουν τα αμιγώς αυτά που πρέπει να κάνουμε και για να γίνει κάτι σημαντικό ίσως είναι πιο σημαντικά αυτά που δεν αναφέρονται στο κτιριολογικό, δηλαδή οι στεγασμένοι διάδρομοι, οι ημιυπαίθριοι με ελαφρές κατασκευές, το ενδιάμεσο κατά κάποιο τρόπο, οι διώροφοι χώροι και τα λοιπά όλα αυτά τα οποία ουσιαστικά δημιουργούν

εσωτερικές θεάσεις, οπτικές φυγές και διαβαθμίσεις από το μέσα έξω και τα λοιπά.

Αυτό είναι πάλι το σκεπτικό ότι λειτουργεί και το βράδυ, διότι γίνεται μια γιορτή, εδώ μπορεί να γίνει μια συναυλία και άρα το σχολείο δεν είναι απομονωμένο και κλειστό σύστημα το οποίο κλειδώνει μετά το τέλος της ώρας.

Αυτό τώρα είναι μια πονεμένη ιστορία, είναι το σχολείο το οποίο έχω σχεδιάσει το 2012, το 2013 ξεκίνησε αυτή η ιστορία που πήρα ένα οικόπεδο το οποίο είχε σχεδιαστεί ξανά από κάποια προηγούμενη κυρία και είχε γίνει λάθος στην οικοδομική γραμμή, δηλαδή είχε Δημοτικό, Ολοήμερο και είχε και νηπιαγωγείο και ήταν 21 μέτρα η οικοδομική γραμμή οπότε δεν γινόταν.

Οπότε πετάξαμε το νηπιαγωγείο και αλλάξαμε τελείως το σχέδιο, εγώ δηλαδή, και αυτό είναι το καινούργιο σχολείο στο οποίο υπάρχει μια είσοδος από εδώ. Κατ' αρχήν είναι στο Κρυονέρι, είναι το 1^ο Δημοτικό σχολείο Κρυονερίου, το οποίο είναι Ολοήμερο, έχει δηλαδή τραπεζαρία. Αυτό είναι το στάδιο κατασκευής, αυτό είναι λίγο πιο παλιό, τώρα ουσιαστικά έχουν μπει τα κουφώματα, προχωράει με τρομερά αργό ρυθμό διότι το 2012 με '12 ήταν η αρχική μελέτη.

Στη συνέχεια το 2017 με 2019 έγινε η άδεια και μετά υπήρχε και μια φάση στην οποία έπρεπε να ενταχθεί στο ΕΣΠΑ. Παρά όμως ότι έχει ενταχθεί στο ΕΣΠΑ και δεν είχα ένα όριο προϋπολογισμού, δηλαδή δεν είχα κάποια Οδηγία. Αυτό είχε ξεκινήσει με τον ΟΣΚ και στη συνέχεια τελείωσε με την ΚΤΥΠ, οπότε έχω ζήσει όλο τον τρόπο που λειτουργεί η ΚΤΥΠ και ο ΟΣΚ πριν και έχω δει διάφορους που περνάνε και τα λοιπά. Αυτές είναι διάφορες φωτογραφίες, είχα κάνει μια φωτογράφιση ενδιάμεσα.

Υπάρχουν χρωματικές περσίδες, υπάρχουν αυτά τα πλέγματα από το μπετό, κλωστρά δηλαδή. Γιατί υπάρχουν αυτά τα κλωστρά; Και για τον προσανατολισμό, ταυτόχρονα σημαίνουν και τη μονάδα της αίθουσας, δηλαδή κάθε 2 τέτοια μάτια υπάρχει μια αίθουσα. Αυτή είναι η αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, η οποία λειτουργεί και ανεξάρτητα, είναι αυτή εδώ στην κάτοψη. Και άρα εγώ είτε μπαίνω στο σχολείο από εδώ που είναι ο πλάγιος δρόμος από την Φιλικής Εταιρείας, είτε προχωρώ κανονικά από εδώ που κανονικά έχει μια

σειρά από κουτσουπιές, αυτό είναι γήπεδο μπάσκετ, εδώ έχει μια πέργκολα, είναι φυτεμένο θεωρητικά. Τη μελέτη είχε κάνει ο κ. Δανδουλάκης μάλιστα.

Και άρα το σκεπτικό είναι ότι υπάρχει αυτή η κεντρική αυλή γύρω από την οποία συγκεντρώνονται όλες οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες και υπάρχει και μια δεύτερη αυλή πιο έξω, η οποία έχει σχέση με τις αθλητικές δραστηριότητες. Και αυτό το καμπύλο εδώ είναι μια ράμπα για τον άνθρωπο με κινητικά προβλήματα και από εδώ μπαίνει το ασθενοφόρο αν χρειαστεί.

Έχει όλες τις προδιαγραφές οι οποίες δεν υπάρχουν στα περισσότερα σχολεία, δηλαδή εδώ υπάρχει ιατρείο, υπάρχει η αίθουσα με τους δασκάλους, υπάρχει βιβλιοθήκη, υπάρχουν WC τα οποία επισκέπτεσαι και απ' έξω και από μέσα, υπάρχει μια στοά περιμετρικά από το ισόγειο, το κυκλικό αυτό ο κύλινδρος είναι το κυλικείο στο οποίο μπορείς να πάρεις τυρόπιτα και απ' έξω αλλά και από μέσα. Υπάρχει διώροφη τρύπα στο ισόγειο, παρ' όλα αυτά δεν ξέρω πότε και πως ακριβώς θα τελειώσει.

Αυτό είναι ένα προοπτικό από πάνω για να καταλάβουμε πως είναι. Η κεντρική ιδέα είναι ότι αυτό είναι τριώροφο το από εδώ κτίριο, διώροφο και στη συνέχεια μονόροφο αλλά ψηλοτάβανο και όλο αυτό συμβαίνει για το βέλτιστο ηλιασμό της αυλής, δηλαδή υπάρχει μια κλιμάκωση μια διαβάθμιση στο πως κατεβαίνει όλη η ιστορία.

Έχουν γίνει πάρα πολλές λεπτομέρειες, δεν ξέρω τι θα γίνει απ' όλα αυτά. Αυτή είναι η άλλη είσοδος που είναι επί της Ηρώων Πολυτεχνείου, εδώ υπάρχει ένα παγκάκι, τώρα είναι στη φάση που γίνεται η περιφράξη. Και εδώ είναι οι χώροι μέσα, τα πράγματα γίνονται σχετικά τυχαία παρ' όλο που δεν φαίνεται πάρα πολύ σε αυτές τις φωτογραφίες, τις οποίες κάπως τις έχω βγάλει και μαυρόασπρες, έχω επιμείνει για να μη φαίνεται η ακαταστασία της οικοδομής, την οποία ενώ τους είχα πει ότι θέλω να τη φωτογραφίσω δεν την είχαν συνεφέρει.

Βλέπουμε ότι υπάρχει η διώροφη τρύπα, υπάρχει ένα κομμάτι που είναι φύτευση μετά από εδώ, δηλαδή υπάρχουν κάποιες εκπλήξεις. Και στο διώροφο κομμάτι έχει φυτεμένο δώμα που μπορούν να κάνουν μάθημα τα παιδιά για τα φυτά και τα λοιπά. Αυτή είναι η αίθουσα πολλαπλών η οποία έχει το χαρακτηριστικό να έχει φως από την οροφή, έχει κατασκευαστεί αυτό όχι βέβαια με εμφανές μπετόν, είναι όλα σοβατισμένα.

Και αυτό είναι μέρα, αυτό είναι η εικόνα τη νύχτα, αυτή τη στιγμή προχωράνε να τελειώσουν το κομμάτι της κατασκευής των αιθουσών των εκπαιδευτικών. Και κάπως έτσι είναι οι αίθουσες, ο εξοπλισμός, είχαμε σχεδιάσει και τον εξοπλισμό αναλυτικά, υπάρχουν παράθυρα τα οποία έχουν διάφορα μεγέθη γιατί τα παιδιά σε αυτή την ηλικία στο Δημοτικό ψηλώνουν και αλλάζουν μεγέθη οπότε υπάρχει ένα παιχνίδι στο επίπεδο του ισογείου.

Και να κλείσω αυτή την παρουσίαση με ένα πειραματικό πρόγραμμα δημόσιας αρχιτεκτονικής παιδαγωγίας όπως είχε ονομαστεί, που η ιδέα είναι του δασκάλου Τάσου Μπίρη, αλλά με διάφορους άλλους συναδέλφους που φαίνεται εδώ αναλυτικά όλη η ομάδα: η Μάρω Καρδαμίτση – Αδάμη που είναι Ομότιμη Καθηγήτρια κι αυτή... γράφει εδώ όλα τα ονόματα, οι οποίοι έκαναν αυτό το πρόγραμμα πιλοτικά το 2018-'19 και το ονόμασαν «Κίνηση προς το κοινό Α της αρχιτεκτονικής».

Δηλαδή ενώ μιλάμε για τις προδιαγραφές του χώρου τόση ώρα, δεν υπάρχει στο σχολείο μια εκπαίδευση στα παιδιά, μια εξοικείωση, μια καλλιέργεια για το τι είναι ο χώρος και πως είναι. Δηλαδή υπάρχει για τη μουσική, υπήρχε για το σχέδιο τώρα το κατάργησαν και αυτό, θα μπορούσε να υπάρχει και για την αρχιτεκτονική και για το περιβάλλον. Ήταν μια τάξη που είναι με ένα σχολείο στην Καρέας και ήταν η ανάδειξη της έννοιας της φωλιάς ως δοχείο ζωής. Δηλαδή είχε ένα παιχνίδι μέσα, αλλά το οποίο μιλούσε για ουσιαστικές έννοιες της αρχιτεκτονικής και όχι για πράγματα τα οποία θα ήταν βαρετά για τα παιδιά, δηλαδή ορισμοί και κανονικοποίηση. Αλλά πως πραγματικά είναι να ζεις και να αρχίζεις να τους κινητοποιείς το ενδιαφέρον.

Στόχος ήταν να πραγματοποιήσουν μια νοητική μετάβαση από τη φωλιά των ζώων, ως πρωτογενή μορφή κατοίκησης ήδη γνωστή και αγαπητή στα μικρά παιδιά, στη φωλιά του ανθρώπου δηλαδή στην κατοικία και μέσω αυτής στο κατοικείν, δηλαδή σε δυο αρχετυπικές έννοιες άμεσα συνδεδεμένες με την αρχιτεκτονική.

Οι συναντήσεις ολοκληρώθηκαν με συνεχείς νοητικές μεταβάσεις από τον οίκο στον οικισμό και από την ατομική στη συλλογική κατοίκηση, δηλαδή τη συγκατοίκηση που στην ουσία σημαίνει εξοικείωση με την πόλη και τη βιωματική της εμπειρία.

Το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε τη σχολική περίοδο 2018-2019 σε σειρά συναντήσεων στην τάξη του 9^{ου} δημοσίου Δημοτικού σχολείου Βύρωνα δηλαδή στο πεδίο της πόλης, στο πλαίσιο του ισχύοντος θεσμού της ευέλικτης Ζώνης. Θεσμός, που επιτρέπει σε κάθε δάσκαλο και δασκάλα του σχολείου να αξιοποιεί το συγκεκριμένο τρίωρο κατά την ελεύθερη κρίση του όπως ο ίδιος και η ίδια επιλέγει, δοκιμάζοντας νέες διδακτικές, νέες μεθοδολογίες, μαθήματα και συνεργασίες. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τον χρόνο σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Εμείς ευχαριστούμε πολύ ...

Β. ΓΙΑΝΝΟΥΤΣΟΥ: Επειδή σήμερα ήταν κάπως δύσκολη η μέρα, δεν άνοιξε η κάμερα, φώναζαν τα γατιά προηγουμένως, συμβαίνουν διάφορα, αλλά....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ακούσαμε με πολύ ενδιαφέρον την εισήγηση και έχουμε αποκτήσει την εμπειρία όλο αυτό το διάστημα να προσπερνάμε και τεχνικές δυσκολίες και νομίζω ότι συμβάλλει και η τελευταία τοποθέτηση σε ένα συνολικό προβληματισμό γύρω από το βασικό θέμα που συζητάμε. Βεβαίως έχουμε ξεφύγει αρκετά από τον χρόνο, οπότε θα είμαι πάρα πολύ σύντομος για να προχωρήσουμε στο κλείσιμο της εκδήλωσης.

Θα διαβάσω πολύ σύντομα κάποια ερωτήματα που υπάρχουν και αν θέλετε πολύ σύντομα οι εισηγητές να κάνετε την αποφώνησή σας και θα κρατήσουμε κι αυτά που έχουν έρθει στο Chat και τα σχόλια συναδέλφων, επιστημόνων προς την Ομοσπονδία όπως για τα Μνημόνια σε σχέση με την ασφάλεια των σχολικών υποδομών, γύρω από αυτά τα ζητήματα εμείς διεκδικούμε πάντοτε να αναλαμβάνει ευθύνη το κράτος, οι αρμόδιοι φορείς, οι Δήμοι με κατάλληλο προσωπικό. Δεν μπορεί για όλα αυτά τα ζητήματα να είναι υπεύθυνος και υπόλογος ο εκπαιδευτικός.

Στα ζητήματα που έχουν μπει, υπάρχει ένα ερώτημα και λέω μαζί με το κλείσιμο της τοποθέτησής σας μπορείτε να το πιάσετε. Το ερώτημα σε σχέση με την ΚΤΥΠ ότι λειτουργεί σήμερα με κριτήρια ιδιωτικής επιχείρησης και όχι με βάση τις κοινωνικές ανάγκες, και αν πρέπει να διεκδικήσουμε την ύπαρξη ενός δημοσίου φορέα που θα έχει στην ευθύνη του τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και συνολικά την κάλυψη των κτιριακών αναγκών. Αυτονόητη απάντηση είναι ότι εμείς αυτό διεκδικούμε, όμως αν θέλετε να το σχολιάσετε.

Επίσης προς την κα Τσιρόγκα ιδιαίτερα, αν υπάρχει κάποιο στοιχείο για το ποσοστό κτιρίων που δεν στεγάζονται σε δημόσιο κτίριο αλλά σε νοικιασμένα κτίρια. Έχει βεβαίως ενδιαφέρον.

Και ένα ερώτημα κυρίως νομίζω προς τους συναδέλφους που είναι μηχανικοί και έχουν ίσως και τις τεχνικές γνώσεις γι' αυτό, τι σημαίνει ο όρος «Άγνωστου επιπέδου ασφαλείας» σε πόρισμα μηχανικών του Δήμου για σχολικό λυόμενο κτίριο και ποιες κινήσεις πιστεύετε ότι πρέπει να γίνουν από τους εκπαιδευτικούς προκειμένου να διασφαλιστεί η δική τους ευθύνη για το μέλλον.

Αυτά είναι τα ερωτήματα που έχουν έρθει, οπότε αν θέλετε με μια σύντομη παρέμβαση να απαντήσετε και αν έχετε κάποια σχόλια και για άλλες τοποθετήσεις, για να κλείσουμε. Να ξεκινήσουμε με τη σειρά που έγιναν και οι εισηγήσεις με την κα Τσιρόγκα.

Ε. ΤΣΙΡΟΓΚΑ: Να απαντήσουμε κατ' αρχήν στο ερώτημα ότι είναι γύρω στο 7,5% το ποσοστό των σχολείων που είναι σε νοικιασμένα κτίρια. Το υπόλοιπο βέβαια ποσοστό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι είναι κτίρια φτιαγμένα για σχολεία, το είδαμε και αναλυτικά μπορεί να είναι κτίρια τα οποία ήταν σε άλλη χρήση αλλά είναι με ένα τρόπο ιδιοκτησίας είτε του ευρύτερου δημοσίου τομέα, είτε των Δήμων. Το διευκρινίζω αυτό γιατί είναι λίγο διαφορετικά αυτά.

Από εκεί και μετά εγώ θέλω με δυο λόγια να εστιάσω στα ζητήματα ασφαλείας τα είπαν βέβαια οι ομιλητές μετά από εμένα πολύ πιο αναλυτικά. Να εστιάσω επίσης στο γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς είναι οι αθέατοι χρηματοδότες του δημοσίου σχολείου και αυτό ήταν πάρα πολύ εμφανές και στη σημερινή έρευνα και στην έρευνα για τη χρηματοδότηση.

Επίσης το θέμα της ανισότητας ανάμεσα στα δημοτικά και στα νηπιαγωγεία όσον αφορά τις υποδομές. Να ξαναθυμίσω ότι το θέμα της κατάργησης των Σχολικών Επιτροπών βγαίνει και σε αυτή την έρευνα, άρα εδώ είναι ένα θέμα που προκύπτει πολλαπλώς, είτε μιλάμε για υλικά και απλές καθημερινές ανάγκες, είτε μιλάμε για κάτι πιο σημαντικό που είναι μια επισκευή, η κατάργηση των Σχολικών Επιτροπών και η αλλαγή του νόμου έχει δημιουργήσει τεράστιες καθυστερήσεις και τεράστια προβλήματα.

Και δυο πράγματα που αφορούν την ίδια την έρευνα. Κατ' αρχήν η ίδια η έρευνα αλλάζει τη φύση του διαλόγου. Μέχρι σήμερα οι συζητήσεις

για τις Σχολικές Επιτροπές γίνονταν με βάση την εντύπωση του καθένα μας. Αυτή τη στιγμή έχουμε δυο έρευνες με 697 σχολεία τώρα και 700 τόσα έχει η χρηματοδότηση, με τεράστια ποσοστά αξιοπιστίας που μιλάνε για συγκεκριμένα προβλήματα σε σχέση με τις Σχολικές Επιτροπές, σε σχέση με την έλλειψη χρηματοδότησης.

Αυτό αλλάζει λιγάκι τους όρους με τους οποίους συζητάμε δημόσια γι' αυτά τα θέματα και όπως είπατε και στην αρχή οι δράσεις δημοσιοποίησης είναι σημαντικές για να γίνει κάτι παραπάνω.

Τρία επίπεδα: ασφάλεια, αναβάθμιση στεγαστική και χρηματοδότηση για εμένα ήταν τα πολύ κυρίαρχα σε αυτή την έρευνα και το τελευταίο που έχω να πω και κλείνω είναι ότι είναι πάρα πολύ σημαντικό ότι αυτή η έρευνα δεν έγινε από έναν φορέα μακριά από τη σχολική πραγματικότητα. Δεν ήρθε κάποιος τρίτος παράγοντας να φέρει τους ερευνητές του και να μελετήσουν, έγινε από τη ΔΟΕ από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία και απάντησαν σε αυτή όπως και στην προηγούμενη οι εκπαιδευτικοί που ζουν πάνω από 10-20 χρόνια στα σχολεία. Αυτό λέει κάτι για την ουσία των ευρημάτων πέρα από τα νούμερα.

Να ευχαριστήσω για άλλη μια φορά, δεν θέλω να καθυστερήσω παραπάνω γιατί είναι αργά. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ που μου δώσατε την ευκαιρία να ασχοληθώ με αυτή την έρευνα γιατί ήταν πάρα πολύ ενδιαφέροντα αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ. Παρακαλώ η κα Γεωργιάδου.

Ε. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Επειδή όντως έχει περάσει η ώρα, ήταν όμως πολύ ενδιαφέροντα όλα, η αλήθεια είναι αυτή. Το θέμα είναι να δούμε τη συνέχεια. Εντάξει δεν θα απαντήσω τώρα σε ένα – ένα ερώτημα, αλλά και από τα ερωτήματα και από τις πλευρές που ανέδειξαν όλοι οι ομιλητές και από την έρευνα βέβαια της ΔΟΕ νομίζω ότι τεκμηριώνονται οι ελλείψεις σε όλα τα επίπεδα που αφορούν την ασφάλεια και συνολικότερα αυτό που λέμε το σχολικό περιβάλλον.

Και από την άλλη και νομίζω από την τελευταία παρουσίαση έγινε ακόμη πιο σαφές, αυτό που λέμε ότι εργαλεία υπάρχουν και επιστημονικά εργαλεία για το πώς να δούμε συνολικά, βάζοντας την επιστήμη είτε είναι της αρχιτεκτονικής, είτε είναι της ασφάλειας, είτε είναι το μελετητικό

κομμάτι των μηχανικών, εργαλεία υπάρχουν για να μελετήσουμε και να αναδείξουμε λύσεις ώστε σήμερα ακόμη περισσότερο σε σχέση με παλαιότερα χρόνια να μπορέσουμε να έχουμε ασφαλή σχολεία.

Το θέμα είναι ότι ακριβώς οι ελλείψεις υπάρχουν, τις βιώνει ο κάθε εκπαιδευτικός καθημερινά και τεκμηριώνονται στατιστικά και από την έρευνα και αυτό που πρέπει να δούμε νομίζω είναι η διεκδίκηση στο να υπάρξει και κρατική μέριμνα και όσον αφορά την πρόληψη, τον σχεδιασμό που προφανώς αυτό πρέπει να γίνει με κρατική χρηματοδότηση, αλλά και την προετοιμασία που αυτό αφορά και οργανωτικές πλευρές δηλαδή και την επάρκεια των εκπαιδευτικών, την εκπαίδευσή τους και φυσικά δεν μπορεί να έχουν αυτοί γιατί υπάρχει αυτό το ζήτημα, ότι την πραγματικότητα έχουν και μια ευθύνη που είτε αναφέρεται επίσημα, είτε όταν θα γίνει κάποιο ατύχημα και ευχόμαστε όλοι να μην γίνει, αλλά στην πραγματικότητα αυτό το βλέπουμε και στους εργασιακούς χώρους. Το είδαμε για παράδειγμα με το έγκλημα που έγινε στη ΒΙΟΛΑΝΤΑ και αλλού, βλέπουμε πάντα μια προσπάθεια όταν γίνεται κάτι, να υπάρξει μετά μια μετατόπιση της ευθύνης είτε αυτό είναι της εργοδοτικής, της κρατικής.

Από αυτή την άποψη νομίζω ότι είναι ακόμη πιο επιτακτικό, επειδή μιλάμε ιδιαίτερα για ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού όπως είναι τα παιδιά, αλλά φυσικά και για την επαγγελματική ασφάλεια των εκπαιδευτικών, θέλει άμεσα να συνεχιστούν αυτές οι πρωτοβουλίες και κυρίως οι διεκδικήσεις και οι αγωνιστικές πρωτοβουλίες, ώστε να λύσουμε και θέματα.

Από εκεί και πέρα για μια σειρά ζητήματα, δηλαδή το ότι μπορεί να υπάρχει αυτό που λέμε το «Αγνώστου βαθμού ασφάλειας», ακόμη και με τα υπάρχοντα εργαλεία που έχουν τις κυβερνητικές κατευθύνσεις πολλές φορές σε αυτούς τους ελέγχους που γίνονται, αποδέχονται ότι στην πραγματικότητα δεν γνωρίζουμε για το επίπεδο ασφάλειας για μια σειρά ζητήματα και αυτό είναι και το πρόβλημα.

Όταν κάτι δηλαδή δεν το γνωρίζεις, δεν το ξέρεις και ήταν χαρακτηριστικό νομίζω αυτό που είπε ο Δημήτρης Κουτζής ότι μπορεί να προχωράμε σε αναβαθμίσεις ενεργειακές με ό,τι αυτό συνεπάγεται και με κάποια προγράμματα που μπορεί να τα πληρώνουν και τα λαϊκά στρώματα μέσα από τη φορολογία και την ίδια στιγμή να μην έχουν ελεγχθεί αντισεισμικά τα σχολεία ή από άποψη πυρασφάλειας.

Οπότε πρέπει να παρθούν άμεσα μέτρα και αυτό νομίζω είναι το κύριο που πρέπει να μείνει από αυτή την ημερίδα: η διεκδίκηση όλων αυτών. Ευχαριστώ και συγχαρητήρια και πάλι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ, παρακαλώ ο κ. Σταμέλος.

Γ. ΣΤΑΜΕΛΟΣ: Να σας συγχαρώ και πάλι για την έρευνα και για την εκδήλωση, για τις τρεις εκδηλώσεις για τα σχολικά κτίρια γιατί νομίζω ότι και οι τρεις είχαν φοβερό ενδιαφέρον. Από την πλευρά μου να πω ότι προφανώς υπάρχουν μεγάλες ελλείψεις και προβλήματα, προφανώς αυτό αφορά την καθημερινότητα των εργαζομένων και των μαθητών, προφανώς υπάρχει εκεί μια προτεραιότητα, αλλά παράλληλα επειδή ζούμε τρομακτικές εξελίξεις είτε με τη θεώρηση των βασικών πολιτικών επιλογών, είτε με τις τεχνολογικές εξελίξεις όπως είναι η τεχνητή νοημοσύνη, να παρακολουθούμε τις εξελίξεις και να προσπαθούμε να απαντάμε ταυτόχρονα και στις προκλήσεις του καιρού μας.

Τα κτίρια έτσι όπως είναι σήμερα είναι μια κατασκευή του 19^{ου} αιώνα, αυτό το είπατε σε προηγούμενη συνάντηση. Αυτό δεν μπορεί να λειτουργήσει σήμερα. Είδαμε σχολεία τα οποία προσπαθούν να δώσουν απαντήσεις, μέσα στην έρευνα υπάρχουν στοιχεία που δείχνουν εξέλιξη. Οι βιβλιοθήκες που σημαίνει ανάγνωση, που σημαίνει κριτική σκέψη. Τα εργαστήρια υπολογιστών, οι εξωτερικοί χώροι που είναι η άθληση και η σωματική ευεξία.

Όλα αυτά δείχνουν σπάργανα προς μια προσπάθεια προσαρμογής στα καινούργια δεδομένα. Άρα ναι το σήμερα, αλλά να έχουμε κι ένα βλέμμα προς τα πού πάνε τα πράγματα και πως εξελίσσονται. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Ευχαριστούμε πολύ κ. Σταμέλο, παρακαλώ η κα Γιαννούτσου.

Β. ΓΙΑΝΝΟΥΤΣΟΥ: Πράγματι αυτή η έρευνα που έχετε κάνει νομίζω ότι είναι πάρα πολύ σημαντική και θέλει σκέψη πως θα δημοσιοποιηθεί. Σε δελτίο Τύπου; Δεν ξέρω. Θέλει μια πολύ προσεκτική σκέψη για το πώς και με ποιο τρόπο, για να μη θεωρηθεί ότι απλά φωνάζει κάποιος και τα λοιπά. Δηλαδή εδώ υπάρχουν στοιχεία κατά κάποιο τρόπο, υπάρχει μια εμπειριστατωμένη έρευνα και θέλει ένα προσεκτικό χειρισμό.

Αυτό που έχω να πω σε σχέση με τα ερωτήματα, έχουν σχέση με τις διαδικασίες της ΚΤΥΠ τις οποίες καταλαβαίνετε ότι στην Ελλάδα η έννοια της διαδικασίας την έχουμε κάπως στο πόδι. Το καταλαβαίνω, γιατί συνάδελφος έχει κερδίσει το βραβείο και έχει πάρει το Αρχαιολογικό Μουσείο Κύπρου και μου λέει ότι για να προχωρήσει το έργο και να γίνει οτιδήποτε, δε δέχονται να μην υπογράψεις το χαρτί, δηλαδή υπάρχει μια διαδικασία η οποία τηρείται ευλαβικά.

Εδώ αυτό το οποίο έχω καταλάβει με την ΚΤΥΠ είναι αφ' ενός μεν διαγωνισμοί οι οποίοι κηρύσσονται, δεν υπάρχει καθόλου έλεγχος γενικά. Με το ΕΣΠΑ δεν ξέρω τι κάνουν, τα σχέδια δεν εφαρμόζονται. Δεν υπάρχουν χρήματα; Εντάξει δεν υπάρχουν. Αλλά δεν έχουν θέσει και εξ αρχής ότι το budget πρέπει να είναι αυτό. Δεν συνεργάζεται το μελετητικό τμήμα με το κατασκευαστικό. Δηλαδή τώρα το έργο το επιβλέπει μια πολιτικός μηχανικός, η οποία δεν κοιτάει.... Δηλαδή έχω κάνει τόνους δουλειάς με πάρα πολλές οικονομικές λεπτομέρειες και υπάρχουν κάποιες εκπτώσεις οι οποίες γίνονται και από λάθη, γιατί λόγω έλλειψης προσωπικού έχει και πάρα πολλά έργα υπ' ευθύνη της. Οπότε και γι' αυτό. Αλλά αυτό είναι θέμα ότι δεν τηρείται η διαδικασία. Ο μεν εργολάβος έχει δώσει μια έκπτωση 50-60% ένα ποσοστό το οποίο δεν είναι φυσιολογικό αν το σκεφτεί κανείς λογικά, σημαίνει ότι δεν έχει δει το έργο και ότι πρόκειται για άλλο έργο. Όταν δίνει κανείς με τη μία 60% έκπτωση, σημαίνει ότι δεν έχει διαβάσει καν τα σχέδια και οπότε μετά δεν ξέρω αν θα τελειώσει το σχολείο. 2012 και τώρα έχουμε 2026!

Θέλω να πω ότι υπάρχει το κομμάτι με τα υφιστάμενα και με την ασφάλεια, αλλά και αυτή η περίπτωση η οποία θα μπορούσε να έχει κερδηθεί, έχει κάποια ζητήματα και δεν ξέρω πως θα καταλήξει. Αυτό θέλω να πω, δηλαδή υπάρχει ένα ζήτημα με τις διαδικασίες γενικότερα και με τα ζητήματα της ασφάλειας, της προτεραιότητας κ.ά.

Γιατί οι Δήμοι νομίζω ότι δεν έχουν δυνατότητα να υποστηρίξουν ούτε τη συντήρηση, ούτε την παραγωγή καινούργιων πραγμάτων. Είναι θέμα δηλαδή και το έχω δει αυτό. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΟΕ (Σ. ΜΑΡΙΝΗΣ): Εμείς ευχαριστούμε πολύ, συναδέλφισσες και συνάδελφοι. Να ευχαριστήσουμε τους εξαιρετικούς ομιλητές, μαραθώνια νομίζω η σημερινή μας εκδήλωση, όμως είναι πολύ μεγάλο το θέμα, πολύ

ενδιαφέρον και πολύ σημαντικές οι εισηγήσεις και τοποθετήσεις που έγιναν, οι οποίες μας ανοίγουν αρκετούς ορίζοντες.

Φυσικά είναι ένα μεγάλο όπλο μαζί με την προηγούμενη έρευνα, μαζί με το σύνολο των εκδηλώσεων για την Ομοσπονδία αυτά τα στοιχεία που έχουμε, που φυσικά δεν πρέπει να μείνουν στο συρτάρι αλλά πρέπει να αξιοποιηθούν σε όλα τα επίπεδα, κυρίως για να δυναμώσει το βασικό. Το βασικό που είναι η διεκδίκηση, ο αγώνας απέναντι στις πολιτικές που αντιμετωπίζουν τη ζωή μας, την εκπαίδευση και τη μόρφωση των παιδιών μας ως κόστος και θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή μας και την ασφάλειά μας, αλλά υπονομεύουν στην πράξη και τους όρους με τους οποίους διεξάγεται σήμερα η εκπαιδευτική διαδικασία.

Θα κλείσω εδώ, δεν θα κάνουμε σήμερα ένα συνολικό απολογισμό των δράσεων της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας, αν και είναι η τελευταία διαδικτυακή. Σας περιμένουμε, περιμένουμε όλους τους συναδέλφους και τις συναδέλφισσες, όλους όσοι ενδιαφέρονται για τα ζητήματα της εκπαίδευσης και ειδικά για το θέμα της τεχνητής νοημοσύνης να είναι το ερχόμενο Σαββατοκύριακο στο Παιδαγωγικό, Σάββατο και Κυριακή στην επιστημονική διημερίδα να ανταμώσουμε εκεί και να κλείσουμε με έναν πολύ ουσιαστικό τρόπο, αλλά και με μια πολύ σημαντική, εμβληματική εκδήλωση τον κύκλο των φετινών μας δράσεων.

Σας ευχαριστούμε πολύ, να είστε καλά. Καλή δύναμη και καλό βράδυ σε όλες και όλους.

ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ